STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03738

DRAMEN

Sholem Asch

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום אש.

דראַמען.

צווייטער באַנד.

גאט פון נקמה.

דער לאַנדסמאַן.

פערלאַג פערקויף:
„פראגרעס", ווארשא. געז. „צענטראל", ווארשא.

1913.

ТИПОГРАФІЯ Б. ТУРШЪ,
ВАРШАВА, НОВОЛИПКИ № 6

נאָך פון נקמה

פערזאנען:

יעקל טשאַפּטשאָוויטש, דער „פּעטער“	אַ בעל־הבית פון אַ פרעהליך „הייזעל“.
שׂרה	זיין ווייב (אַ געוועזענע קאקאטע).
רבקה׳לע	זייער טאָכטער, אַ יונג מיידעל פון אַ יאָהר 17.
הינדעל	1-טע מיידעל פון „הייזעל“ אַ פער־עלטערטע פון עטליכע און דרייסיג יאָהר).
מאַנקע	2-טע מיידעל, נאָך גענוג יונג.
רייזעל	3-טע מיידעל.
באַשאַ	אַ פּראָווינציאל מיידעל, ערשט אַנ׳אָנגעקומענע.
שלמה	אַ אלפאָנס. הינדעלס געקויפטער חתן, אַ שענער יונג, 26 יאָהר.
ר׳ אלי׳	פאָלקס־שדכן, אַ שדכן פון דעם „פּעטער“.
ר׳ יעקב	אַ פרומער יוד. אַ סופר.
אַ פרעמדער יוד	אַ מחותן.
אַ יודענע	בלינד אויף איין אויג (פון די אָרימע לייט).

צייט: געגענוואַרט.

אָרט: אין אַ גרעסערע פּראָווינציאלע שטאָדט.

ערשטער אקט.

סצענע.

(ביים „פעטער" אין פריוואַט-וואָהנונג. ערשטער שטאָק פון אַ אַלטער הילצערנער געביידע. דאָס צימער געפינט זיך איבער דעם קעלער, אין וועלכען עס איז דאָס „הייזעל". צום וואָהנונג פיהרט אַרויף אַ הילצערנע טרעפּ פון דרויסען, וועלכע לאָזט זיך הערען אין דער שטוב, בשעת מען געהט אויף זיי. די וואָהנונג בעשטעהט פון איין גרויסע שטוב מיט אַ נידריגען באַלקען. דאָס מעבעל נייעס, ווארשאָווער ביליגער סטיל, וועלכעס האַרמאָנירט נישט מיט דער אַלטער געביידע פון דער שטוב. די ווענד זענען בעהאַנגען מיט בילדער, אויסגענעהט אויף קאַנווע. ביבלישע סצענעס: „אדם וחוה ביים עץ הדעת" א. ז. וו. מיידעלשע אַרבייט. גענענאיבער דער סצענע—די טהיר, וואָס פיהרט פון דרויסען אַריין. רעכטס אַ צווייטע טהיר, פיהרט אין רבקה׳לעס שטוב אַריין. פוןביידע זייטען טהיר—רעכטס צוויי בעטען ביי דער וואַנט, הויך אויפגעבעט מיט בעטגעוואַנט. לינקס צוויי פענסטערלעך נידריגע, מיט לאָדען פון אינווייניג צו צומאַכען, בעהאַנגען מיט פאַרהאַנגליך, בעשטעלט מיט בלומען-טעפּ; צווישען די פענסטער אַ שווייבען-שענקעל. הינטער איין פענסטער אַ קאָמאָד. אין שטוב פערפאַרטיגט מען אויפצורוימען; ס׳זעהט זיך אויס: מען גרייט זיך צו אויף געסט... אָנגעשטעלט מיט איבריגע טישען און בענק, בעשטעלט מיט קאָרבס געבעקס און אַנדערע עסען-וואַרג. אַ יונגער פריהלינגס-טאָג, נאָך מיטאָג.

(שרה, רבקה׳לע, שפעטער דער „פעטער״.)

שרה

א הויכע און א שלאנק שענע. דאָס פּנים שוין רעכט פערדאָרבען, נאָר נאָך געננוג שפּורען פון איהר געוועזענער שעהנהייט, וועלכע האָט נאָך היינט אין זיך א געוויסען טאָן פון פרעכהייט. א שייטעל אויף איהרע קאקעטע לאָקען; די לאָקען גנב׳ענען זיך פון צייט צו צייט פון איהר שייטעל אַרויס. אָנגעטהון אין שוין ערנסט מוטערליכער קליי־דונג, וועלכעס איז נאָך דאָ און דאָרט קאָקעט בעפּוצט מיט פיעל צירונג. אין איהרע בעוועגונגען קען זי זיך נאָך נישט גאַנץ בעפרייען פון דער וועלט, פון וועלכער זי איז אַרויסגעגאַנגען... שטעהט מיט

רבקה׳לען.

א רייצענד יונג מיידיל, זעהר נעט געקליידעט, בעל הבת׳יש, נאָך אין א קורץ קליידעל, צוויי לאַנגע צעפּ האָר, און פערפערטי־גען אויסצופוצען דאָס צימער.

רבקה׳לע

(שטעקט אריין פאַפיערענע בלומען אין די גאַרדינען).

אָט אַזוי, מאַמעשי, יעצט דאָס שפּיגעלע בעפּוצען, זעה, מאַמעשי, ווער שען זיין?

שרה

(איז פערנומען ביים טיש אָנגרייטען).

פליִנקער, טאָכטערשי, פליִנקער, דער טאַטע איז שוין געגאַנגען! בעלי-בתּים בעטען דאָס ספר-תּורה אַהיים ברענגען.

רבקה'לע.

וועט שען זיין, מענשען וועלען קומען ... מען וועט שפּילען, מען וועט זינגען ... יאָ, מאַמעשי?

שרה.

יאָ, טאָכטער-לעבען, עס איז אַ חנוך, עס איז אַ גרויסע מצוה ... נישט אַלע קענען זיך ספר-תורות שרייבען. אַ בעל-הבית, אַ אָנגעזעהענער מענש ...

רבקה'לע.

און מיידלעך ווען קומען אויך קומען? מען וועט טאַנצען? ס'וואָהר, מאַמעשי? (שטעלט זיך אָב) איך מוז דאָך מיר אַ בלוזקע קויפען, מאַמעשי, און אַ פּאָר ווייסע פּאַנטאָפעל קויפען. (ווייזט איהרע קאַמאַשען) אין קאַמאַשען קען מען דאָך נישט טאַנצען?

שרה.

אַז דו וועסט אַ כלה ווערען, אם ירצה השם, חל המועד פסח, וועל איך דיר אַ לאַנג קלייד מאַכען, פּאַנטאָפעל קויפען, ס'ווען קומען מיידלעך, פיינע מיידלעך, בעל-הבתישע טעכטער, דו וועסט דיך חבר'ן מיט זיי.

רבקה'לע

(עקשנט זיך).

שטענדיג לייגסט דו אָב אויף פסח. איך בין שוין היינט גרויס. (שטעלט זיך אין שפּיגעל אריין) זעה, מאַמעשי, איך בין שוין גרויס. (ווייזט די האָר) אַזעלכע לאַנגע צעפּ האָר האָב איך שוין. מאַנקע זאָגט, אַז ... (כאַפּט זיך צוריק) און מאַנקע ווערט אויך זיין, ס'וואָהר, מאַמעשי?

שרה.

ניין, טאָכטער לעבען. בעל-הבת׳ישע קינדער, אָר׳נטליכע מיידלעך... דו ביזט אַ בעל-הבת׳יש קינד, אַ אָר׳נטליך קינד.

רבקהל׳ע.

פאַר וואָס נישט, מאַמע לעבען? האָט מיר מאַנקע אַ מגן-דוד אויפגעריסעוועט אויפ׳ן ספר-תורה-קליידעל... איך נעה איהם איצט מיט זיידענע ווילישקע אויס, מיט בלעטער בעפוצט, מיט בלומען בעפוצט, וועסט זעהן, ווי שען, מאַמעשי. (ווייזט אויף די בילדער פון וואַנד) הונדערט מאָל שענער פאַר די...

שרה

(ערשראָקען).

וועה איז מיר, פערצעהל נישט דעם טאַטען. ער וועט שרייען, ער וועט זיך בייזערן.

רבקה׳לע.

פאַרוואָס, מאַמעשי? עס איז דאָך פאַר׳ן ספר-תורה׳ס וועגען?

שרה.

דער טאַטע וועט זיך בייזערן. (עס הערען זיך טריט) שווייג, רבקה׳לע, דער טאַטע געהט.

דער „פעטער"

(נאָך אויף די טרעפ).

וואָס, בעטען וועל איך מיך ביי זיי... האָב איך טאַקע אַ גע-

שעפּס! (קומט אריין. אַ הויכער, שטאַרקער יונג פון אַ יאָהר 40, אַ דיק בייכעל מיט אַ שוואַרץ בעוואַקסען געזיכט. אַ שוואַרץ רונד געשוירען בערדעל. רעדט הויך, גראָב, מאַכענדיג דערביי מאוס'ע בעוועגונגען מיט די הענד, אָנגרייפענדיג דעם צווייטען, וואָס ער רעדט צו איהם, ביי דער קלאַפּע. דאָך ליגט אויסגעגאָסען אויף זיין געזיכט און אין זיין גאַנצער פּערזאָן אַנ'אָפּענהאַרציגקייט). וועלען זיי נישט קומען, דאַרף מען נישט... האָב איך אָרעמע-לייט צוזאַמענגענומען... האָב איך נישט קיין מורא, עס וועלען זיך געפינען בעלנים אויף די לעקעכער מיט די גענז. (דערזעהט רבקה'לען, זעצט זיך) קום נאָר אַהער צום טאַטען.

שרה

(בייז, אָבער בעמיהט זיך נישט דערפון בעמערקען צו געבען. סערווירט דעם טיש)

זיי וועלען זיך, מיינסט דו, דעם יחוס מיט דיר איינרייכטען? אַז זיי דאַרפען אַ הונדערטער צו באָרגען... אַ נדבה צו נעהמען שע-מען זיי זיך גאָר נישט מיט דיר... דער גוי איז טרפה, אָבער זיין גראָשען איז כשר...

דער „פּעטער".

ווי זי האָט דאָס מורא, אַ זאָרג אָנגעקריגען! האָב נישט קיין מורא, עס וועט דיר גאָרנישט קאַליע ווערען... (רופט רבקה'לען) נו, קום נאָר אַהער צום טאַטען.

רבקה'לע

(געהט צו צום פאָטער זעהר נישט גערן, האָט מורא).

וואָס ווילל דער טאַטעשי?

דער „פּעטער".

האָב נישט קיין מורא, רבקה'לע, איך וועל דיר קיין שלעכטס נישט טהון. (נעהמט זי אָן ביי דער האַנד) האָסט ליעב דעם טאַטען, יאָ?

רבקה׳לע

(שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ אויף יאָ).

דער „פּעטער".

און פאַרוואָס האָסטו מורא פאַר׳ן טאַטען?

רבקה׳לע.

איך ווייס נישט.

דער „פּעטער".

האָב נישט קיין מורא פאַר׳ן טאַטען, דער טאַטע האָט דיך ליעב, זעהר ליעב. איך לאָז היינט אַ ספר-תורה שרייבען, עס קאָסט אַ סך געלד. פאַר דיר, מיין קינד, פאַר דיר.

רבקה׳לע

(שווייגט. פּויזע).

דער „פּעטער".

און אַז גאָט וועט העלפען און דו וועסט אַ כלה ווערען, וועל איך קויפען דיין חתן אַ גאָלדענעם זייגער מיט אַ גאָלדענער קייט — אַ האַלב פונט גאָלד זאָל ער וועגען... דער טאַטע האָט דיך זעהר ליעב.

רבקה׳לע

(שווייגט, לאָזט אַראָב דעם קאָפּ, שעמענדיג זיך. פּויזע).

דער „פעטער".

דו שעם דיך נישט, אַ כלה מעג מען ווערען, גאָט האָט גע-הייסען. (פויזע) דאָס איז גאָר נישט... אַלע מענשען ווערען חתן-כלות.

רבקה'לע

(שווייגט. פויזע).

דער „פעטער".

נו, האָסט דו ליעב דעם טאַטען דיינעם?

רבקה'לע

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ, שטיל).

יאָ.

דער „פעטער".

נו, וואָס ווילסטו זאָל איך דיר קויפען? זאָג, רבקה'לע. (רבקה'לע ענטפערט נישט) נו, זאָג, האָב נישט קיין מורא, דער טאַטע האָט דיך ליעב. נו, זאָג, וואָס זאָל איך דיר קויפען?

רבקה'לע

(שווייגט).

שרה

(איז פערנומען ביים טיש; צו רבקה'לען).

נו, פאַר וואָס ענטפערסט דו נישט, אַז דער טאַטע רעדט צו דיר?

רבקה'לע.

איך ווייס נישט...

שרה

(צום „פעטער").

אַ זיידענע בלוזקע וויל זי מיט אַ פּאָר ווייסע פּאַנטאָפּעל.

דער „פעטער".

יאָ, דו ווילסט אַ זיידענע בלוזקע מיט אַ פּאָר ווייסע פּאַנטאָפּעל?

רבקה'לע

(ע'אָקעלט מיט'ן קאָפּ אויף יאָ).

דער „פעטער".

דאָס קומט דיר. (נעהמט ארויס פון די געלד-קלינגענדע קעשענע אַ גאָלד-שטיק און גיט איהר) יאָ, גיעב דאָס דער מאַמעשי, לאָז זי דיר קויפען. (רבקה'לע נעהמט צו דאָס געלד, טראגט עס צו צו דער מוטער. עס הערט זיך אַ גע-רודער אויף די טרעפּ פון די ארויפקומענדע אָרעמע לייט).

דער „פעטער"

(צו שרה'ן).

זעהסט, דו האָסט געזאָגט, (עפענט אויף די טהיר) אַז דו וועסט קיין געסט נישט האָבען. (רופט) נו, קומט אַריין, קומט אַריין. (עס קומען אריין אַ חאַליאַסטרע אָרעמע לייט, מענער און פרויען, צום ערשט איינציגווייז, ווי זיי וואָלטען זיך אריינגעגנב'עט אין שטוב, דערנאָך מעהר, פיהרען זיך אויף ארויסרופענדיג, טייל רופען איראָניש צום „פעטער"): גוט מאָרגען אייך, בעל מחנך! (ווענדען זיך צו שרה'ן) אַ גוטען טאָג, בעל-הבית'טעשי!

שרה

(טהוט זיך אָן אַ שערץ, לייגט אריין אין איהם חלות, זעמעל, לעקעך און אנדערע עסענוואַרג. טהיילט אוים צווישען די אָרימע לייט).

איינער פון די אָרימע לייט,

לאַנג לעבען זאָלט איהר, בעל-הבית'טעשי, איהר זאָלט זוכה זיין מעהר שמחות צו מאַכען.

אַ יודענע.

דאָס ספר-תורה זאָל אייך הצלחה און אַ ברכה אין אייער הויז אריין...

דער „פעטער"

(וואַרפט די אָרימע לייט שטיקער חלה נאָך שרה'ן).

צו גאַנצע פונטען לעקעך זאָלסט דו זיי געבען און צו פלעשלעך בראָנפען מיט אַ היים. זאָלען זיי וויסען, אַז היינט איז ביי מיר אַ שמחה... נישט-קשה, איך קען בעשטעהן אויף דעם.

אַ יודענע, בלינד אויף איין אויג

(ריהמט פאַר די אָרימע לייט דעם „פעטער" מיט שרה'ן).

דאָ איז שוין איינס אַ הויז, זאָל איך שוין אַזאַ יאָהר האָבען, געהט שוין קיינער פון דאַנען מיט טרוקענע הענד נישט אַרויס. אַ לעפעל יויך פאַר אַ קראַנקען, אַ העמד פאַר אַן אָרעמאַן. וואָס דען, דאַרט אין די הויכע פענסטער וועט איהר קריגען?...

(שרה, ווי זי וואָלט נישט בעמערקט דער יודענעס רייד, וואַרפט אריין אין איהר שערץ אַ פּאָר חלקים מעהר. די יודענע האַלט אויף דאָס פאַרטעך איהרס און רעדט וויטער).

דאָ אַז מען מאַכט אַ שטיקעל שמחה... קען מען זיין, ווער מען וויל... קען מען האַנדלען, מיט וואָס מען וויל...

אַנדערע אָרימע לייט

(צווישען זיך).

אַזאַ יאָהר שוין אויף אונז, אַזאַ יאָהר שוין אויף אונז...

דער „פעטער”

(נעהמט ארוים אַ פולע האנד מיט קליינגעלד און גיט עס איבער אין רבקה'לעס שערץ).

נו, צוטייל די אָרימע לייט.

(רבקה'לע טיילט ארום די אָרימע לייט קליינגעלד).

די יודענע, בלינד אויף איין אויג

(מיט מעהר קוראַזש ווייזט אויף רבקה'לען).

און ווייזט מיר אין דער גאַנצער שטאָדט נאָך אַזאַ אָר'נטליך מיידעל... (צו די אַנדערע ווייבער) רבנים האָבען דאָך נישט אַזעלכע קינדער. (זאָגט שטילער, דאָך, אז דער „פעטער” און שרה זאָלען הערען) און גאָט ווייסט, פון וואַנען עס נעהמט זיך צו זיי אַזאַ כשר קינד... דאַכט זיך אויפגעהאָוועט אין אַזאַ הויז, גאָט זאָל נישט שטראָפען פאַר די רייד... (הויך) און דאָס איז אָבגעהיט, ווי דאָס אויג אין קאָפּ... אָבגעוואויגען און אָבגעמאָסטען איז יעדער טריט איהרער, אַליעבע לוסט צו קוקען דערויף. (געהט צו צום „פעטער”, מאַכט צו איהם) נישט קשה, עס לאָזט זיך הערען! (ווייזט אויף רבקה'לען) איך וואָלט אַ זון אַ רב געהאַט, וואָלט איך זי איהם פאַר אַ כלה געגעבען.

די אַנדערע ווייבער

(צווישען זיך).

עס לאָזט זיך הערען... עס לאָזט זיך הערען...

דער „פעטער”.

מעט איהר זעהן, [illegible] איך וועל דאָס מיט מזל אונטער די חופה

פיהרען! גאַנצע געגנ זאָלט איהר קריגען, גאַנצע העכט לעבעדיגע און מיט רובלען קלינגען, איז מיין נאָמען נישט יעקל טשאַפּטשאָוויטש, אויב איך זאָג ליגען.

די יודענע, בלינד אויף איין אויג.

אַז איך זאָג אייך, ווי אין שוהל, להבדיל, דאָס וואָלט זיך אויפגעהאָוועט... ציכטיג... שען... אָרנטליכער פאַר אַלע בעל-הבתישע טעכטער...

די אַנדערע ווייבער.

עס לאָזט זיך הערען... עס לאָזט זיך הערען...

דער „פעטער"

(ארומטוילענדיג די גלעזלעך בראָנפען די אָרימע לייט, לאָזט פאַלען אַ וואָרט, ווי נישט בעמערקענדיג).

כאָטש איהר פאָטער איז יעקל טשאַפּטשאָוויטש...

שרה

(טוילענדיג).

נו, נו, פאַר ווענען ער האָט זיך דאָ צו ריהמען?

דער „פעטער"

(נישט איינהאַלטענדיג זיך. זאָגענדיג, גיכט ער אָן די גלעזלעך בראָנפען, מיט אימפעט).

מיר איז נישט קיין אונטערשיעד איז מיר, צי אָרים אָדער רייך, אַלע זאָלען עס וויסען... די גאַנצע שטאָדט זאָל עס וויסען... יואָס איך בין — בין איך, (ווייזט אויפ'ן ווייב) וואָס זי איז — איז זי... אַלץ איז וואָהר, אַלץ... נאָר אויף מיין קינד זאָלען זיי קיין וואָרט

נישט לאָזען פּאַלען... אַז נישט, וועל איך זיי, אָט, מיט דער פּלאַש די קעפּ שפּאַלטען... מעג עס זיין דער סאַמע רב אפילו, איז מיר נישט קיין חלוק... כשר'ער פּאַר זיין טאָכטער. (ווייזט אויפ'ן האלז) דאָ מעגט עטץ מיר אַריינשניידען.

שרה

(הערט אויף צו טיילען).

נו, מען האָט שוין געהערט... שוין געהערט... (קלאַפּט זיך אָב די הענד און זוכט דעם בעזעם אין ווינקעל שטוב) מען דאַרף די שטוב צורוימען פאַר בעל-הבתימ'ס וועגען. (ווענדעט זיך צו די אָרימע לייט) דאַכט זיך קיין עולה נישט געהאַט?

די אָרימע לייט.

ניין, בעל-הבית'טעשי, אַ גדולה און אַ נחת אויף אייער קאָפּ... (פערלאָזען די שטוב איינציגווייז, אָנווינשענדיג גוטע ברכות. דער „פּעטער" ווארפט זיי צו עסענוואַרג הינטער דעם ווייב'ס אויגען. די לעצטע זאָגט צו רבקה'לען, אַז די אָרימע לייט זאָלען נאָך הערען). גער, רבקה'לע, דאָס קליידעל פּאַר'ן ספר-תורה פאַרטיג צו מאַכען, ר' אלי וועט דאָך באַלד קומען, דער סופר וועט באַלד קומען. (רבקה'לע געהט אָב אין איהר צימער לינקס).

דער „פּעטער". שרה.

שרה

(בלייבענדיג אַליין מיט'ן „פּעטער", קעהרט אויס די שטוב).

פאַר וועמען ער האָט זיך דאָ געהאַט צו ריהמען, אַ קליינִיג-קייט, זאָג איך דיר... און אַזוי, מיינסט דו, וואָלטען זיי נישט גע-קומען צו דיר? מאַך יעדען טאָג אַ שמחה, וועסט דו זיי יעדען טאָג האָבען... אין אָרנטליכע הייזער ווייסט מען דאָס ווי צו האַלטען זיך, אַז עס זאָל דרך-ארץ האָבען פּאַר אַ מענשען. וואָס דען, אַזוי, ווי

דו, באַלד „פּאַן-בראַט" ווערען ... וואָס איז עס פאַר אַ בעל-הבית, זאָג איך, נאָ?

דער „פּעטער".

בעל-הבתּים, ווילסט דו, זאָלען קומען צו דיר? דו האָסט, אַ פּנים, פערגעסען, ווער דו ביסט?

שרה.

„ווער דו ביסט"? וואָס, דו האָסט וועם בעגנב'עט? דו האָסט אַ געשעפט. יעדער האָט זיך זיין געשעפט, דו נייטסט דאָך קיינעם נישט!... דו מעגסט האַנדלען, מיט וואָס דו ווילסט, אַז דו אַליין טהוסט נאָר נישט קיין שלעכטס... פּרוב זיי נאָר געלד צו געבען — וועסט דו זעהן, וויפיעל זיי ווילען נעהמען פון דיר.

דער „פּעטער".

נעהמען ווילען זיי ביי דיר, אָבער דו וועסט ביי זיי ווי דער הונד אויסזעהן... אין בית-המדרש ביי דער טהיר שטעה... קיינמאָל דיר קיין עליה נישט געבען...

שרה.

דו מיינסט טאַקע, אַז זיי זענען בעסער פאַר דיר, אַז דו דאַרפסט נאָר נישט זייער לאַסקע... היינט איז אַזאַ וועלט: האָסט דו געלד, קומט אַריין צו דיר אַזאַ אָרנטליכער יוד, ווי ר' אלי, אַ חסיד, און נעהמט פון דיר אַ שענע נדבה. ער פרעגט זיך נישט פון וואַנען דו האָסט, גנב'ע, גזל, אַבי דו האָסט, אָט — שטאָ!...

דער „פּעטער".

דו קריך נישט צו הויך, שרה, — דו הערסט? — נישט צו הויך... אַז נישט, וועסט דו מיט איינמאָל דעם קאַרק ברעכען, (גראָזשעט מיט'ן

פינגער) און שטופּ דיך נישט... שטופּ דיך נישט, זאָג איך דיר, דו האָסט אַ שטוב — ליעג, דו האָסט ברויט — עס. נאָר קריך נישט דאָרט, וואו מען בעט דיך נישט... יעדער הונד מוז קענען זיין נאָרע...
(געהט אַוועק פון טיש. אַ מאַך מיט'ן האַנד) עס טהוט מיר שוין באַנג די גאַנצע מעשה... איך האָב מורא, דאָ וועט קומען די מפּלה...

שרה

הערט אויף צו געהן, לייגט אַרונטער די הענד אונטער די באָקעס אויף דער הויך).

מאַנספּערשוין! שעמען זאָלסט דו דיך! איך בין אַ נקבה און קען מיר זאָגען: דאָס, וואָס איז געווען, איז נישט דאָ, פיס־ס־ס... אַוועקגעפלויגען... עס איז זיך נישט דאָ פאַר וועמען צו שעמען. די גאַנצע וועלט איז נישט בעסער... מיט די אויגען אין דער ערד וואָלט מען בעדאַרפט אַרומגעהן (דערנעהנט זיך צו איהם) און ווידער אַרום, וועסט האָבען געלד — פּאַקסט דו איין דאָס „קרעמעל", און קיין האָהן קרעהט נישט... ווער דאַרפט צו וויסען, ווער דו ביזט געווען...

דער „פּעטער"

(נאָכדענקענדיג).

דאָס וואָלט שוין געווען צום בעסטען... (פּויזע) אַ שטאַל פערד זיך איינקויפען, פיהרען קיין אויסלאַנד, ווי אייזיקעל פורמאַן... ווערען אַ מענש... נישט מען זאָל דיר אין די אויגען קוקען ווי אַ גנב...

שרה

(נאָכדענקענדיג).

אַ שאָד אָבער דאָס געשעפט... אין פערד וועסט דו אַזאַ כשר'ן גראָשען נישט פערדינען... דאָ זעהט מען דאָך כאָטש דעם רובל אויף דער האַנד.

דער „פּעטער".

דאָס איז שוין וואָהר.

שרה

(געהט אָב אין דער צווייטער שטוב, ברענגט אריין אַ שטאָס טעלער, שטעלט זיי אַרום דעם טיש).

און זעהסט דו, האָבען מיר אַ טאָכטער, גאָט צו דאַנקען לייטישער, ווי אַלע בעל-הבתּישע קינדער אין דער שטאָדט, וועט חתונה האָבען, נעמען אַ אָר'נטליכען מענש פאַר אַ מאַן, האָבען אָר'טליכע קינדער... זעהסט דו, און וואָס איז דער מעהר?

דער „פעטער"

(הייבט זיך אויף צו שרה'ן).

יאָ, אַז דו וועסט איהר פיהרערין זיין! (בייז) געה, לאָז אַרויף צו איהר מאַנקען פון אונטען... האַלט זי דיר דאָ אין שטוב.

שרה

גיט נאָר אַ קוק, וויפיעל דאָס ברויעט אַרום! איך האָב אַמאָל מאַנקען אַרויפגענומען, אַז זי זאָל רבקה'לען אויסלערנען אויף קאַנווע העפטען. עס איז דאָך אַ מיידעל, מען דאַרף אויך אַ וויפראַווע קלעהרען... זי האָט זיך דען, מיט וועמען צו חבר'ן? דו לאָזט זי דאָך נישט אויף דער גאַס אַרויס... (פּויזע) ווילסט נישט — איז נישט.

דער „פעטער".

ניין, איך וויל נישט, — דו הערסט? — ניין, איך ווי: נישט, אַז מיין שטוב זאָל זיך מישען מיט אונטען (ווייזט אויפ'ן קעלער) אָבגעשיידט זאָל מיין שטוב זיין! דו הערסט, ווי כשר'ס פון טרפה'ס אָבגעשיידט! אונטען (ווייזט אויפ'ן קעלער) איז אַ „הייזעל" און דאָ וואוינט אַ כשר כלה-מיידעל — דו הערסט? (קלאַפּט אין טיש מיט פויסטען) אַ כשר כלה-מיידעל וואוינט דאָ! אָבגעשיידט זאָל עס זיין!...

(עס הערען זיך טריט אויפשטייגען אויף די טרעפּ).

שרה

איז נישט, איז נישט, נור שריי נישט. (האָרכט זיך איין) שאַ, מענשען געהען, ר' אלי געהט. (זי שטופט אַרונטער די לאָקען פון איהרע האָר הינטער'ן שייטעל. וואַרפט אַראָב פון זיך דעם שערץ. דער „פעטער" מאַכט זיך גלייך די באָרד, דעם ראָק. שטעלען זיך ביי דער טהיר, אָבוואַרטען די געסט... די טהיר עפענט זיך ברייט, עס קומען אַריין שלמה מיט הינדלען).

שלמה. הינדעל.

(אַ הויכער שטאַרקער יונג פון אַ יאָהר עטליכע צוואַנציג, אין לאַנגע שטיוועל מיט אַ קורץ רעקעל, לאַבוסעוואַטע בעוועגונגען, ווינקט מיט די אויגען בוים ריידען גבה'דיג; הינדעל, — אַ פערעלטערט מיידעל, טראָגט קליידער, וועלכע פּאַסען שוין יעצט לויט איהרע יאָהרען, אַבגעשוואונקט דאָס פּנים. געהען ביידע דרייסט, היימיש).

דער „פעטער"

(צו שרה'ן).

קוק מיר אָן מיינע געסט... (צו שלמה'ן) דאָ האָב איך קיין שום געשעפטען נישט, אונטען, אַלץ אונטען... (ווייזט אויפ'ן קעלער) איך וועל אַראָבקומען.

שלמה.

וואָס יאָגסט דו דיך אַזוי, וואָס? דו שעמסט דיך שוין מיט אונז?

דער „פעטער".

הכלל, וואָס וועט עט'ץ זאָגען גוטס?

שלמה.

מאַכסט דאָך היינט אַ שטיקעל שמחה, זענען מיר דיר געקומען מזל-טוב זאָגען... אַלטע בעקאַנטע... וואָס, ניין?

שרה.

קוקט'ס מיר אָן מיינע בעקאַנטע?

דער „פעטער".

אַלץ געווען אַמאָל, פון היינטמאָל אָן — אויס... דו וועסט האָבען אַ געשעפט — יאָ, נור אַלץ אונטען, (ווייזט איהם אויפ'ן קעלער) דאָ — קען איך דיך נישט, דו מיך נישט פון היינטמאָל אָן. — אַ טרונק בראָנפען קענסט דו נאָך קריגען. (גיסט זיי ביידע אָן צו גלעזלעך בראָנפען) אָבער מאַכט'ס פלינקער, עס קען נאָך אַ מענש אָנקומען צו געהן.

שלמה

(נעהמט דאָס גלעזעל בראָנפען אין האנד אריין, זאָגט צו הינדלען שעלמיש).

זעהסט, חתונה האָבען איז אַ וואוילע זאַך, ווערט מען טאַקע אַ מענש מיט לייטען גלייך, לאָזט מען ספרי-תורות שרייבען, נישט אַזוי ווי דו, אַלפאָנסען, מיידען-יונגען. (צום „פעטער") זעהסט, האָב איך מיך טאַקע פערקוקט אין דיר און בין היינט אַ חתן געוואָרען מיט די חיה'-טע — אָט, (ווייזט אויף הינדלען) אָט, וועט אפשר נישט זיין אַ שענע בעל-הבית'טע? וועסט זעהן, זי וועט זיך אָנטהון אַ שייטעל, וועט זי אויסזעהען ווי אַ גאַנצע רביצ'ן, זאָלסט אַזוי לעבען מיט מיר.

דער „פעטער".

זאָל מיר ווערען גוטע בשורות אָנגעזאָגט.... אַזוי, חתן-כלה געוואָרען? און ווען איז די חתונה מיט מזל?

שרה.

גיעב נאָר אַ קוק, מיט וועם ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויס-טענה'ן! עס שטעהט איהם טאַקע אָן; מיט אויסוואורפען, גאָט זאָל נישט שטראָפען פאַר די רייד, דער דיין, דער סופר קען נאָך אָנקומען צו געהן.

שלמה.

ווען די חתונה איז, פרעגסט דו? ווען האָט אַ „נאַש בראַט” חתונה? עס וועלען זיין אַ פּאָר נקבות, וועט מען אַ חופּה שטעלען און אַ „הייזעל” זיך פערלייגען, וואָס דען, קען אַ „נאַש בראַט” ווערען? קיין רב שוין נישט, נאָר עס מוז עפּעס זיין עקסטראַ, פיין, פייער און פלאַם, (ווינקט צו איהם) אַז נישט — לוינט נישט...

דער „פּעטער”.

און וואָס ווילסט דו פון מיר, זאָלסט מיר לעבען?..

שלמה.

וואָס איך וויל פון דיר? אַ קלייניגקייט נאָר. (ווייזט אויף הינדלען) עס איז דיין נקבה, יאָ? און דאָס איז מיין כלה. זי האָט צו דיר אַ פּרעטענזיע. (נעהמט פון הינדלען איהר לוין-ביכעל) און פון היינטמאָל אָן וועסט דו האָבען מיט מיר צו טהון, היינט וויל איך נאָר אַ קלייניגקייט. צעהן רובל אויפ׳ן ביכעל. (קלאַפּט מיט דער האַנד אויפ׳ן ביכעל) עס איז גוט געלד, גוט געלד. (מאַכט מיט די אויגען אויף הינדלען) זי וויל זיך דאָרט אַ קאַפּעלוש קויפען.

דער „פּעטער”.

אַלץ אונטען, אַלץ אונטען. איך וועל אַראָבקומען, וועט מען אַלע געשעפטען אָבמאַכען. דאָ קען איך דיך גאָר נישט. דאָ האָב איך מיט דיר קיין שום געשעפטען נישט.

שלמה.

ביי מיר איז אַלץ איינס — אונטען אָדער אויבען, אונטען וואוינט נישט קיין פרעמדער, אויבען וואוינט נישט קיין פרעמדער, „ווסיאָ ראַוונאָ”, איין טייוועל.

דער „פעטער".

(בייז שוין).

קלויב דיר די ביינער צוזאַמען, מאַך פּלאַץ, דו הערסט? — אַ מע־ש דאַרף אָנקומען.

שרה.

אַ בייזע נאַכט אויף זייער קאָפּ, אויף זייער הענד און פיס, אַרויפגעקומען אונז די שמחה פערשטערען... (קוקט אויף הינדלען מיט אַבשוי) עס לויגט טאַקע איבער אַזאַ פעדערינשלאַצערין עגמת נפש צו האָבען.

הינדעל

(צו שרה'ן).

איך געפעל איהן נישט פאַר אַ נקבה, קענען זי זיך אַליין אַראָבשטעלען.

שלמה

(מאַכט צו הינדלען).

זאָג איהר, אַז די טאָכטער קען זי אַראָבשיקען. (צו שרה'ן) ח'לע־בען, זיי וועלען גאַנץ גוטע געשעפטען מאַכען.

דער „פעטער"

(געהט צו צו שלמה'ן).

מיין זידעל, דו הערסט? — (ווייזט אויף דער ווייב) זי זידעל, מיר וועגען „פאַן בראַט", אָבער מיין טאָכטער'ס נאָמען דערמאָן נישט אין דיין מויל. דו הערסט? (דערנעהנט זיך צו איהם) זי דערמאָן נישט, אַז נישט וועל איך דיר די געדערים אויפשניידען. דו הערסט? זי קען דיך נישט, דו קענסט זי נישט.

שלמה.

ווער איך זי קענען, אַ „נאַש בראַטס”, נ־שט קיין ווייטע משפחה.

דער „פעטער”

(פאַקט שלמה׳ן פאַר׳ן האַלז).

די געדערים נעהם איך דיר אַרויס... איך פּנים אַריין פּאַטש מיר, מיט די פיס קאַפּיע מיך, אָבער מיין טאָכטער׳ס נאָמען זאָלסט דו נישט דערמאָנען. (זיי רייסען זיך).

שרה

(לויפט צו).

אַ בראָך איז מיר נישט געשעהן! אַנידערגעשטעלט קריגען זיך מיט אויסוואורפס, דאָ קען נאָך אַ מענש אָנקומען צו געהן, וועה איז מיר, יעקל, ר׳ אלי, דער סופר... יעקל, יעקל, געדענק אָן גאָט! (שלעפּט איהם אַוועק) וואָס טהוט זיך מיט דיר? עס הערען זיך שווערע טריט פון שטייגען אויף די טרעפּ. שרה רייכט אַוועק דעם „פעטער”). יעקל, יעקל, ר׳ אלי געהט, דער סופר געהט, אַ חרפּה און אַ שאַנד פאַר לייטען!

דער „פעטער”.

ניין, דאָ אויפ׳ן אָרט... (האַלט נאָך שלמה׳ן).

ר׳ אלי׳ס קול

(אין דער מהיר).

זייט מוחל, סופר, דאָ וואוינט דער בעל מחנך. (ווייזט זיך אין טהיר, אַריינשטעקענדיג צוערשט זיין גרויסען קאָפּ מיט דער ליולקע). וואָס איז דאָ פאַר אַ גערודער, ביי אַ בעל-מחנך דאַרף זיין ששון ושמחה אין דער שטוב, נישט מען קריגעט זיך. (נעהמט צוריק זיין קאָפּ אין הויז אַריין) זייט מוחל, סופר. (דער „פעטער”, דערהערענדיג ר׳ אלי׳ס קול, לאָזט נאָך שלמה׳ן. שרה לויפט צו און שטעקט אַריין שלמה׳ן אַ שטיק פּאַפּיערען געלד, וועלבעס זי האָט

פון זאַק אַרויסגענומען, שטופּט זיי ביידע, שלמה'ן און הינדלען, צו דער טהיר אָב; די לעצטע טרעפען זיך אין דער טהיר מיט'ן סופר און ר' אלי'ן, וועלכע רוקען זיך אָב פאַר אַ נקבה און לאָזען זיי דורך).

שלמה

(צו הינדלען, ביים אַרויסגעהן).

זעהסט, מיט וואָס פאַר אַ לייט ער חבר'ט זיך היינט... וואַרט, וואַרט, ער וועט נאָך אַ דאָזאַר אין שטאָדט ווערען. (געהען אָב, זאָגענדיג עפּעס נאָך אין הויז).

ר' אלי. דער סופר. די פאָריגע.

ר' אלי

אַ נידריג זודעל, אַ דיקס, רעדט פלינק, מאַכענדיג דערביי בעוועגונגען מיט די הענד צו'חנפנ'דיג זיך, היימיש און דרייסט, איבערצייגט אין זיך).

זייט מוחל, זייט מוחל, סופר, (אין דער שטיל צום „פעטער" מיט שרה'ן) איהר דאַרפט אייך שוין פיהרען אַ ביסעל אָנשטענדיגער, עס איז שוין צייט, מענשען קומען...

דער סופר

(קומט אריין. אַ הויכער. אַלטער יוד, זיין לאַנגער, דאַרער קערפּער הילט זיך אין אַ ברייטען האַלאַט איין. אַ לאַנגע, ווייסע, שיטערע באָרד. טראָגט ברילען אויף די אויגען. האַלט זיך קאַלט און געהיימניספול).

ר' אלי

(ווייזט אויף דעם „פעטער").

דאָס איז דער בעל מחנך.

דער סופר

(שמרעקט צו איהם אוים די האַנד, אַנקוקענדיג איהם).

שלום עליכם, יוד.

דער „פעטער"

(גיט די האַנד אַ קעגען, נישט זיכער, שרה רוקט זיך אָפּ אָן אַ זייט מיט דרך ארץ).

ר' אלי

(זעצט זיך צום טיש, רוקט צו אַ שטוהל פאַר'ן סופר).

זעצט אײַך, סופר.

(צו דעם „פעטער").

זעץ דיך. (דער סופר זעצט זיך, ביי ר' אלי'ן געגענאיבער טיש. דער „פעטער" — נישט זיכער).

ר' אלי

(צום סופר).

דאָס איז דיזער יוד, וואָס איך האָב פאַר זיינעטוועגען דאָס ספר-תורה בעשטעלט. (ער רוקט זיך צו בראָנפען און גיעסט אָן דעם סופר, דערנאָך זיך) קיין בן-זכר האָט ער נישט, וויל ער גאָט מהנה זיין מיט אַ ספר תורה. עס איז אַ מנהג בישראל, גאַנץ שען — דאַרף מען איהם מסייע צו זיין ... לחיים, סופר (גיט איהם די האַנד. צום „פעטער", געבענדיג די האַנד) לחיים, בעל מחנך, דו ביסט דאָך היינט דער בעל-שמחה.

(דער „פעטער" גיט צוריק די האַנד נישט זיכער. ר' אלי טרינקט. שרה דערנעהנט זיך צום טיש און רוקט צו ר' אלי'ן איינגעמאַכטס. דער „פעטער" ציהט זי ביים קאַפטען און ווינקט צו איהר, אַז זי זאָל זיך ערוויטערן).

ר' אלי

(נאָכ'ן טרינקען).

טרינקט, סופר, (צום „פעטער") טרינק, בעל מחנך, דו דאַרפסט דיך היינט משמח זיין, גאָט האָט דיר געהאָלפען. קענסט אַ ספר-תורה שרייבען, עס איז אַ גרויסע מצוה, אַ גרויסע מצוה.

דער „סופר"

(האַלט דאָס כוס אין דער האַנד, צו ר' אלי'ן, אויפ'ן „פעטער").
ווער איז דער יוד?

ר' אלי.

וואָס איז דער חילוק? אַ יוד... איז ער נישט קיין למדן, אַלע מוזען דען זיין למדנים? אַ יוד וויל מקיים זיין אַ מצוה, דאַרף מען איהם מקרב זיין. (צום „פעטער") טרינק לחיים, זיי דיך משמח.

דער „סופר".

וועט ער נאָר וויסען, ווי זיך מיט אַ ספר אומצוגעהן?

ר' אלי.

ווי הייסט ער וועט נישט וויסען? ער איז דאָך אַ יוד, און וועלכער יוד ווייס נישט, וואָס אַ ספר-תורה איז? (טרינקט) לחיים, לחיים... זאָל גאָט געבען ישועות טובות אויף יודען.

דער „סופר"

(גיט די האַנד דעם „פעטער")

לחיים, בעל מחנך... (זאָגט איהר אָן) זאָלסט וויסען, אַ ספר-תורה איז אַ גרויסע זאַך, אויף אַ ספר-תורה שטעהט געשטיצט די גאַנצע וועלט און יעדעס ספר-תורה איז פונקט אַזוי ווי די לוחות, וואָס זענען אַראָבגעגעבען צו משה רבינו פון באַרג סיני אַראָב. יעדער שורה ווערט געשריבען אין ספר-תורה בטהרה וקדושה... אין דעם הויז, וואו עס שטעהט אַ ספר-תורה, דאָרט געפינט זיך גאָט... מוז עס זיין אָבגעהיט פון יעדערע טומאה... יוד, זאָלסט וויסען אַז אַ ס"ת...

דער „פעטער"

(ווערט דערשראָקען, שטאַמעלט).

רבי... רבי... איך וועל זאָגען דעם רבי'ן דעם גאַנצען אמת,

וועל איך זאָגען... איך בין אַ זינדיגער מענש... רבי, איך האָב מורא...

ר׳ אלי.

(פאַלט איהם אין די רייד אַריין, צום סופר).

דער יוד איז אַ חוזר בתשובה דאַרף מען איהם מקרב צו זיין, עס איז אַ בפירוש׳ע גמרא, און ווי הייסט ער ווייסט נישט, וואָס אַ ספר-תורה איז? ר׳איז דאָך פאָרט אַ יוד. (צום „פעטער") פאַר אַ ספר-תורה דאַרף מען דרך-ארץ האָבען, גרויס דרך-ארץ האָבען, פונקט אַזוי ווי אַ גרויסער רב וואָלט ביי דיר אין שטוב געווען. מען טאָר נישט ריידען קיין עזות׳דיגקייט אין דעם שטוב, וואו עס שטעהט אַ ספר-תורה, און מען מוז זיין אָבגעהיט מיט צניעות. (רעדט צו שרה׳ן, קוקענדיג אין איהר, נאָר נישט אויף איהר) אַ אשה דאַרף זיך נישט אויפדעקען די האָר אין דער שטוב, וואו עס שטעהט אַ ס״ת... (שרה שטופט זיך אַרונטער די האָר אונטער׳ן שייטעל) טאָר נישט צוגעהן צום ספר-תורה מיט נאַקעטע הענד. פאַר דעם, אין דעם הויז, וואו עס שטעהט אַ ספר-תורה, געשעהט קיין שום שלעכטס נישט, עס איז שטענדיג עושר והצלחה, און עס היט אָב דעם מענש פון אַלדעס בייז (צום סופר) ווי הייסט, ער ווייסט נישט? זענען דאָך יודען... (שרה שאָקעלט צו מיט׳ן קאָפּ).

דער סופר.

ר׳ יוד, איהר הערט, אויף אַ ספר-תורה שטעהען גאַנצע וועלטען, אין דער ספר-תורה איז דער גאַנצער קיום היהדות, מיט איין וואָרט, חלילה, מיט איין וואָרט קענט איהר דאָס ספר-תורה פערשעמען און עס קען, חלילה, קומען אַ גרויס אונגליק אויף אַלע יודען, רחמנא לצלן!

דער „פעטער"

(שטעלט זיך אויף פון טיש).

רבי, איך וועל אַלץ זאָגען... רבי, (געהט נעהנטער צו) איך ווייס, איהר זענט אַ הייליגער יוד, איך בין נישט ווערט, אַז איהר, רבי,

זאָלט זיך געפינען דאָ... אונטער מיין באַלקען... רבי, איך בין אַ זינדיגער מענש, זי (ווייזט אויפ'ן ווייב) איז אַ זינדיגער מענש, מיר טאָרען זיך נישט צוריהרען צו אַ ספר-תורה... רבי, דערינען... (ווייזט אויפ'ן טהיר לינקס) פאַר איהר, רבי, (געהט אַריין אין רבקה'לעס צימער און פיהרט אַרויס רבקה'לען ביי דער האַנד. זי האַלט אין דער האַנד אַ סאַמעט קליידעל פון אַ ספר-תורה, אויף וועלכען זי העפט אַ מגן-דוד אויס מיט גאָלד-שטעך) רבי, זי (אויף רבקה'לען) מעג מיט אַ ספר-תורה אומגעהן, זי איז אַזוי כשר, ווי אַ ספר-תורה. פאַר איהר, רבי, האָב איך דאָס ספר-תורה בעשטעלט, (ווייזט אויף איהר אַרבייט) זעהט, רבי, זי העפט אויס אַ קליידעל פאַר'ן ספר-תורה'ס וועגען, זי מעג, רבי. איהרע הענד זענען כשר'ע הענד. איך, רבי, (קלאַפּט זיך אויפ'ן האַרץ) איך וועל זיך נישט צוריהרען צו אַייער ספר-תורה... זי, (אויפ'ן ווייב) זי וועט זיך נישט צוריהרען צו אַייער ספר-תורה... זי, רבי, (לייגט די האַנד אויף רבקה'לעס קאָפּ) זי וועט דער-מיט אומגעהן, ביי איהר אין שטיבעל וועל איך דאָס ספר-תורה שטע-לען, חתונה האָבען, אַרויס פון מיין הויז — נעהם דיר דאָס ספר-תורה'לע מיט מיט דיר צו דיין מאַן...

ר' אלי

(צום „פעטער").

דאָס הייסט, דו מיינסט, אַז דו וועסט חתונה מאַכען דיין בתולה, וועסט דו איהר דאָס ספר-תורה נדן געבען, וואָס, ניין?

דער „פעטער".

ר' אלי, אַז מיין טאָכטער וועט חתונה האָבען, וועל איך איהר נדן געבען, אַ סך געלד נדן און וועל זאָגען צו איהר אַזוי: דו געה אַרויס פון דיין טאַטענס הויז און פערגעס... פערגעס דיין טאַטען... פערגעס דיין מאַמען... און האָב כשר'ע קינדער, יודישע קינדער, אַזוי ווי יעדע יודישע טאָכטער. אָט וואָס איך וועל זאָגען צו איהר.

ר' אלי.

דו ווילסט, הייסט עס, דאָס ספר-תורה אַ חתן-מתנה דיין טאָכטער'ס

חתן שענקען, וואָס, ביין? (צו דעם סופר) זעהט איהר, ר׳ אַהרן, עס ענען נאָך פערהאַנען יודען אויף דער וועלט; אַ יוד האָט אַ טאָכטער לאָזט ער שרייבען אַ ספר-תורה פאַר׳ן חתן וועגען... ווי שען איז דאָס, ווי גוט איז דאָס, איך זאָג אייך, ר׳ אַהרן, אַז דאָס יודישקייט... אַז דאָס יודיש... אַך—אַח... (קלאַפּט מיט די ליפּען).

דער „פּעטער"

(פיהרט צוריק אַריין רבקה׳לען אין איהר צימער, מאַכט צו די טהיר נאָך איהר).

רבי, פאַר אייך מעג איך דאָך זאָגען, מיר זענען דאָך אַליין, מיין ווייב מעג עס הערען. רבי, מיר זענען זינדיגע מענשען. איך וויס, גאָט וועט אונז שטראָפען, זאָל ער שטראָפען. האָב איך אַ זאָרג, די פּוס זאָל ער מיר אַראָבנעמען, אַ קאַליקע זאָל ער מיך מאַכען... בעטלען זאָל איך אַרומגעהן, נאָר מיט דעם נישט... (שטילער) רבי, אַז מען האָט אַ זוהן, און ער פאַסקודעוועט זיך—האַפּט איהם דער טייוועל, אָבער אַ טאָכטער, רבי, אַ טאָכטער פערזינדיגט זיך—איז ווי די מאַמע אין גרוב וואָלט געזינדיגט... בין איך געגאַנגען אין הייליגען בית-המדרש אַריין... בין איך צוגעגאַנגען צו דעם יוד (ווייזט אויף ר׳ אלי׳ן) און זאָג צו איהם אַזוי: דו גיעב מיר עפּעס אַזעלכעס, וואָס זאָל אָבהיטען מיין שטוב פון זינד... מאַכט ער צו מיר: לאָז דיר שרייבען אַ ספר-תורה און שטעל עס דיר אין שטוב אַריין. רבי, אונז... סיי ווי סיי די נשמה דעם טייוועל איבערגעגעבען... פאַר איהר, רבי... ביי איהר דערינען אין שטיבעל וועל איך דאָס ספר-תורה אַריינשטעלען, זי זאָל דערמיט אומגעהן... מיר—טאָרען נישט...

(ר׳ אלי בייגט זיך איין צום סופר און רעדט עפּעס מיט איהם אין דער שטיל, מאַכענדיג דערביי פערשיעדענע בעוועגונגען מיט די הענד, וויזענדיג אויפ׳ן „פעטער". דער פעטער און שרה שטעהען ביים טיש אין וואַרטען, פּויזע...)

דער סופר

(נאָך אַ קורצען ישוב הדעת).

און וואו זענען בעלי-בתים? כבוד-התורה?

ר׳ אפי.

מיר וועלען געהן אין בית המדרש אַריין, מיר וועלען צוזאַמען געהמען אַ מנין יודען, עס וועלען זיך שוין געפינען יודען, וואָס ווילען מכבד זיין די תורה. (הויבט זיך אויף פון טיש און גיעסט אָן די גלעזלער, קלאַפענדיג דעם „פעטער" אויף די פלייצעס) נו, נו, גאָט וועט העלפען, זיי דיך משמח, בעל מחנך, גאָט איז מקרב בעלי תשובות... נישקשה, וועסט אויסגעבען דיין בתולה פאַר אַ תלמיד חכם, וועסט נעהמען אַ אָרים ישיבה-בחור פאַר אַנ׳איידעם, וועסט איהם פרנסה געבען, ער וועט זיצען און לערנען אין די הייליגע תורה, אין דעם זכות פון דער תורה וועט דיר גאָט מוחל זיין... (פויזע) איך האָב שוין טאַקע געקלעהרט וועגען דעם און האָב טאַקע אויפ׳ן אויג אַ חתן — אַנ׳אַנטיק, אַ פיינעם קאָפּ... דער פאָטער, זעהר אַ אָרנ׳ליכער יוד... (אָבהאַקענדיג) אַ סך ווילסט דו געבען דיין בתולה נדן?

דער „פעטער".

רבי, אַלץ נעהמט מיר אַוועק. די קאַפּאָטע וועל איך מיר לאָזען אויסטהון... אַלץ... אַלץ... און דו קען נישט דיין טאַטען... דיין מאַמען... הינטער אַרום וועל איך זיי שיקען. נאַ דיר דיין עסען, דיין טרינקען און לערן דיר דאָרט אין דיינע הייליגע ספרים... איך קען דיך נישט... דו קען מיך נישט...

ר׳ אלי.

עס וועט שוין רעכט זיין. אין דעם זכות פון דער הייליגער תורה... קומט, סופר, קומט, בעל מחנך, אין בית-המדרש אַריין. אַ מנין יודען זוכען, וועלען מיר זיך מיט׳ן ספר משמח זיין... (צום סופר) זעהט איהר, ר׳ אהרן, אַ יוד, חאָטש ער זינדיגט... פאָרט אַ יוד, אַ יודישע נשמה— זוכט אַ איידעם אַ תלמיד-חכם... (צום „פעטער") נישקשה, נישקשה, גאָט וועט העלפען... גאָט האָט ליעב בעלי-תשובות, נאָר צדקה דאַרף מען טהון לומדי-תורה; קען מען אַליין נישט, מוז מען אַ תלמיד-חכם אונטערשטיצען, וואָרום על תורה עולם עומד; אויף די תורה שטעהט

די וועלט ... (צום סו ר) נישט וואָהר, ר׳ אהרן? און פאַר וואָס דען נישט? (אויפ׳ן פעטער) איך האָב דאָך זיין פאָטער געקענט ... אַ גאַנץ אָרנ׳ליכער יוד געווען ... אַ בעל עגלה געווען ... אַ גאַנץ שענער יוד ... גלויבט מיר, גאָט וועט העלפען און דער יוד וועט נאָך ווערען מיט יודען גלייך ... (צום „פעטער") נאָר דער עיקר איז, מען מוז זיין אַ חוזר בתשובה בשלמות, דאָס הייסט, מען געהט נישט אויף דעם זעל-בען וועג, אויף וועלכען מען איז געגאַנגען ... און מען שטיצט אונטער לימדי-תורה ..

דער „פעטער"

(דרייסטער, דערנעהנטערט זיך צו ר׳ אלי׳ן).

לאָזט מיך נאָר, ר׳ אלי, אַביסעל אויפ׳ן לייב קריעגען, אַז איך זאָל מיין טאָכטער אַ שענעם נדן קענען געבען, איז מיין נאָמען נישט יעקל טשאַפּטשאָוויטש, ר׳ אלי, אויב איך מאַך נישט צו דאָס „קרע-מעל"... איך וועל האַנדלען מיט פערד, וועל איך האַנדלען ... ווי מיין טאַטע, עליו השלום ... איך וועל מיר אַ שטאַל פערלייגען, פאָהרען אויפ׳ן לאָוויטשער מאַרק, און מיין איידעם וועט זיך דאָרט, דע-רינבען, זיצען און לערנען תורה. אַהיים קומען אויף אַ שבת — וועל איך מיך אָט דאָ אַנידערזעצען און וועל מיר אויסהערען ווי מיין איידעם לערנט אין די גמרות — איז נישט מיין נאָמען יעקל, אויב איך זאָג ליעגען!

ר׳ אלי.

נישקשה, נישקשה, גאָט וועט דיר העלפען, גאָט וועט דיר העלפען. נישט וואָהר, ר׳ אהרן?

דער סופר.

ווער קען וויסען? אונזער גאָט איז אַנ׳אל רחום וחנון — אָבער ער איז אויך אַנ׳אל נוקם ונוטר. (געהט אַרוים) נו, עס ווערט דאָך שוין שפעט, לאָז מען געהן אין בית-המדרש אַריין. (געהט אָב).

דער „פעטער".

וואָס זאָגט דער רבי?

ר' אלי.

נישקשה, נישקשה, גאָט וועט העלפען... ער מוז העלפען... קום, קום, בעל מחנך, נעהם אַהיים דאָס ספר-תורה בשמחה וששון. (געהט. דער פעטער וויגערט זיך. ווייסט נישט, וואָס צו טהון. ר' אלי בעמערקט עס). וואָס, דו ווילסט נאָך עפעס דיין פלונית זאָגען, אַז זי זאָל אָנ-גרייטען, ווען מיר וועלען מיט'ן ספר קומען?

שרה.

(צו ר' אלי'ן).

עס איז אָנגעגרייט, ר' אלי, אָנגעגרייט.

ר' אלי.

נו, וואָס וואַרטסטו? דער סופר איז שוין געגאַנגען.

דער „פעטער"

(שטעהט ביי דער טהיר, נישט זיכער, וויזט מיט'ן פינגער).

איך אינאיינעם מיט'ן רבי'ן איבער דער גאַס?

ר' אלי.

קום, קום, אַז גאָט איז דיר מוחל, זענען מיר דיר אודאי מוחל.

דער „פעטער"

(ענטוזיאסטיש).

ר' אלי, איהר זענט אַ גוטער רבי, (שפרייט אויס די הענד, וויל איהם

ארומנעהמען, דערמאָנט זיך, האַלט זיך צוריק). אַ גוטער רבי... זאָל איך שוין אַזוי לעבען... (געהען אַב אינאיינעם. עס ווערט פאַרנאַכט).

שרה. נאָכהער רבקה׳לע.

שרה.

(נעהמט זיך פלינק די שטוב צוצורוימען, דעם טיש גלייך צושטעלען. רופט אין דער צווייטער שטוב, צו רבקה׳לען):

רבקה׳לע, רבקה׳לע, קום מיר אַריין העלפען, מען וועט דאָך באַלד מיט׳ן ספר-תורה אָנקומען צו געהן.

רבקה׳לע.

(ווייזט זיך אין דער טהיר. נישט זיכער).

דער טאַטע איז שוין נישט דאָ?

שרה.

ניין, רבקה׳לע, ער איז געגאַנגען אין בית-המדרש אַריין מיט ר׳ אלי׳ן, מיט׳ן סופר, נאָך בעל-בתים, דער רב וועט קומען.

רבקה׳לע

(ווייזט דאָס ספר-תורה-קליידעל).

זעהסטו, ווי שען איך האָב עס אויסגעהאָפטען?

שרה

(פערנומען).

איך זעה, איך זעה. קעם זיך אויף, טו זיך אָן, די בעלי-בתים וועלען דאָך קומען... דער רב...

רבקה׳לע.

איך וועל אַרויפרופען מאַנקען, זי זאָל מיך אויפקעמען, איך האָב

אַזוי ליעב, אַז זי קעמט מיך אויף. זי פערקעמט מיך אַזוי שען, אַזוי גלייך די האָר... איהרע הענד זענען אַזוי קיהל... (נעהמט עפּעס אין האַנד און קלאַפּט אין דער פּאָדלאָגע, רופענדיג): מאַנקע, מאַנקע!

שרה

(דערשראָקען).

וואָס טהוסטו, רבקה'לע, ניין, דער טאַטע וועט שרייען. עס פּאַסט שוין נישט פאַר דיר, דו זאָלסט דיך חבר'ן מיט מאַנקען, דו ביסט שוין אַ כלה-מיידעל, אַ בעל-הבתּיש קינד, מען רעדט דיר שדוכים, פיינע שדוכים, מיט לערן-קינדער...

רבקה'לע.

איך האָב אַזוי ליעב מאַנקען.

שרה.

עס איז אַ חרפּה פאַר דיר צו חבר'ן זיך מיט מאַנקען... דו ביסט אַ בעל-הבתּיש קינד, דו וועסט דיך חבר'ן מיט בעל-הבתּישע קינדער... מען רעדט דיר שוין שדוכים, פיינע שדוכים, דער טאַטע איז גע-גאַנגען דעם חתן זעהן פאַר דיר, ר' אלי האָט געזאָגט... (נעהט אָב אין דער צווייטער שטוב אריין) מען דאַרף זיך אָנטהון, ריין אַרומוואַשען... די געסט וועלען באַלד קומען...

רבקה'לע.

אַ חתן, וואָס פאַר אַ חתן, מאַמעשי?

שרה

(פון דער צווייטער שטוב).

אַ חתנ'דעל — אַ גאָלד, אַ פיין לערן-קינד, פון אַ שענער משפּחה.

(מאַנקע ווייזט זיך אין דער טהיר פון געגענאיבער דער סצענע, שטעקט צו-

ערשט אריין דעם קאָפּ, ווינקענדיג קאָקעט מיט'ן פינגער אויף רבקה'לען; רבקה'לע דערנעהנטערט זיך צו איהר הינטערווייל'עכם, ווינקענדיג צו מאַנקען אין שטוב הייבט אָן צו טונקלען.)

רבקה'לע.

(פאַלט אין מאַנקעס אָרעמס. רעדט צו דער מוטער אין דער צווייטער שטוב אריין).

עפּעס אַ שענער חתן, מאַמעשי?

(מאַנקע קושט זי לײדענשאַפטליך).

שרה

(פון דער צווייטער שטוב).

יאָ, טאָכטערשי, אַ שענעם חתן, מיט צוויי שוואַרצע פּאה'לעך, אַנ'אַטלאַסין קאַפּאָטעל מיט אַ סאַמעטען קאַשקעטעל, ווי אַ רב געהט ער אָנגעטהון, ער איז אַ רב'ס אַ זוהן, ר' אלי האָט געזאָגט.

רבקה'לע

(אין מאַנקעס אָרעמס, גלעטענדיג מאַנקעס באַקען).

וואו וועט ער זיין, מאַמעשי?

שרה

(פון דער צווייטער שטוב).

דאָרט, דערינען ביי דיר אין שטיבעל, וואו דאָס ספר-תורה וועט שטעהן, וועט ער דאָרט וואוינען מיט דיר און לערנען אין די הייליגע תורה.

רבקה'לע.

(אין מאַנקעס אָרעמס).

וועט ער מיך ליעב האָבען, מאַמעשי?

שרה

(ווי פריהער).

זעהר, טאָכטערשי, זעהר. עטץ וועט האָבען אָרענטליכע קינדער, כשר'ע קינדער...

(אין דער צייט, ווען זיי ריידען, פאלט די פאָרהאנג זעהר לאנגזאם, איבער לאָזענדיג די שפּילענדע אין דער זעלבער פּאָזע).

(פאָרהאנג).

צווייטער אקט.

סצענע.

אין קעלער-שטוב.

אַ גרויסע קעלער-שטוב אין אַנ'אַלטער געבײדע. אַ טיעפער אויסגעוועלבטער באַלקען. האַרט ביים באַלקען — צוויי טיעפע, נידריגע פענסטערלעך מיט פאָרהאַנגליך און בלומען-טעפּ זענען אויפגעפּענט און עס רעגענט דורך זיי אַריין ... אַ טרעפּ אַרויף צו דער טהיר, וועלכע איז געמאַכט אין דעם אָרט, ווו אַ שיעף-געביידע. די ערשטע העלפט פון דער טהיר איז אויפגעעפענט אין דער נאַכט אַריין, פון וואַנען עס טריפט אַ דין-רעגענדעל אַהער. אין הינטערגרונד — איינינע, גאַנץ קליינע, חדרים'לעך, אָבגעזונדערט איינס פון דעם צווייטען מיט דינע ווענטלעך, פערהאָנגען מיט דיקע שוואַרצע פאָרהאַנגען. איין פאָרהאַנג איז אויפגעדעקט, — אין דעם צימערעל שטעהט אַ בעט, אַ וואַש-טיש, אַ שפּיגעל און מיידעל-געשיר, מיט אַ קאָליערט נאַכט-לעמפּעל. דאָס מעבעל פון דעם קעלער-שטוב בעשטעהט פון איינינע קאַנאַפּעס, טיש, בענק, קאָרטען-טישלעך. די ווענט זענען בעהאָנגען מיט שפּיגלען, בעפּוצט מיט ביליגער גאַלאַנטעריי, פרויען-בילדער אין רייצענדע פּאָזעס... אויף איינע פון די קאַנאַפּלעך ליגט שלמה אויסגעצויגען, די לאַנגע שטיוועל זיינע דערגרייכען ביז צו אַ צווייטען בענקעל. ער שלאָפט. פריהלינגס-נאַכט. די שטוב בעלייכטעט אַ גרויסער הענג-לאָמפּ.

שלמה. נאכהער הינדעל.

הינדעל

(קומט אריין, שטעהט א מינוט אויף די טרעפ און קוקט אראב אויף שלמה'ן. זי איז אין א לייכטער טוך ארומגעהילט, קאקעט געקליידט אין א קורץ קלייד, א נישט פאסענדע לויט איהרע יאהרען. געהט ארום אין שטוב, קלאפענדיג מיט די פיס, כדי שלמה זאל זיך אויפוועקען.)

שלמה

(וועקט זיך, קוקט זיך ארום.)

דו ביזט עס? וואס נישט אין דרויסען?

הינדעל.

עס האט אנגעהויבען צו רעגענען.

שלמה

(אויפזעצענדיג אויף די קאנאפע.)

ענטפערסט מיר גאר, פריצ'טע? האסט זיך שוין מיט מיר איבער-געבעטען?

הינדעל.

איך בין גאר נישט ברוגז געוועזען.

שלמה.

אזוי... אז דו ווילסט, קענסט דו ווייטער אויך ברוגז זיין.

(לייגט זיך צוריק.)

הינדעל

(קוקט זיך אום. לויפט צו צו א פּאַרהאַנג און האַלט זיך איין, לויפט צו צו שלמה'ן).

שלמה, איך וועל פון דאַנען נישט אַוועקגעהן. זעה, יעצט זענען מיר אַליין, קיינער הערט אונז נישט, זאָג מיר, אַזוי ווי עס איז דאָ אַ גאָט אויף דער וועלט, זאָג מיר, מיינסט מיט אַנ'אמת צו שטעלען אַ חופּה?

שלמה.

געה, פּריצ'טע, מאַך דיר קניפּלעך אין העמד, און בעקלאָג דיך דערנאָך פאַר'ן „פּעטער", אַז איך נעהם ביי דיר דאָס גאַנצע געלד אַוועק. דו האָסט דיר נישט, פאַר וואָס אַ קאַפּעלוש צו קויפען...

הינדעל.

יאָ, איך האָב געזאָגט. עס האָט מיך געקרענקט, אונטער'ן האַרץ געשניטען. דאָס העמד פון לייב נעהמסט דו מיר אַראָב און דו קריכסט צו דער געלער צויג... דאָס פּרצוף וועל איך איהר מיט פּעטראָל בע-גיסען. מען שפּירט דאָך איהר פון מויל. ווי קען מען ביי אַזעלכעס שטעהן? אויסגעזוכט זיך אַ סחורה!

שלמה.

טרעטסט אָב? גיב איך דיר אַ פּלעם צווישען די אויגען, זעהסט דו די עלטער-באָבע פאַר זיך!

הינדעל.

שלאָג, שנייד פּאַסען פון מיין לייב... (רייסט אראָב דעם ארבעל פון איין האַנד און ווייזט) בלאָהע פלעקען האָסט דו מיר געמאַכט. (רייסט דעם אַרבעל פון דער צווייטער האַנד) נאַ דיר, שנייד, קנייפּ, נאָר זאָגען זאָלסט דו מיר, דאָ אויף'ן אָרט, אַזוי ווי דו געדענקסט דיין טאַטען אין קבר און אַזוי ווי דו זאָגסט קדיש נאָך איהם — ווילסט טאַקע אויף דעם רעכ-טען אמת מיט מיר חתונה האָבען?

שלמה

(ליגענדיג).

איך האָב אַמאָל געוואָלט. נאָר היינט וויל איך נישט.

הינדעל

דאַרף מען נישט. אָט אַזוי האָב איך ליעב. נאָר נאַרען זאָלסט דו נישט. ווילסט געלד — זאָג, אַ קאַפּאָטע — נאַ דיר. נאָר צו גענאַרען וואָס האָסט דו? (ערווייטערט זיך פון איהם).

שלמה.

נישקשה, התנים זענען דאָ אויף דער וועלט, וועסט פּאַקען אַ הענט.

הינדעל

(אויפרוקענדיג די פּרהאַנג פון איהר צימערל).

וואָס האָסט דו דיר דעם קאָפּ אויסצודאַרען פאַר מיינעט וועגען?

שלמה.

ווילסט נישט, דאַרף מען נישט. (פּויזע) נו, וועסט חאָטש נאָך וועלען אַ גלאָז טהיי דערלאַנגען?..

הינדעל

ברענגט איהם אריין אַ גלאָז טהיי פון איהר שטיבעל, שטעלט אויפ'ן טיש. אליין געהט זי אָב צו זיך אין איהר צימערל, זעצט זיך אַנידער ביי איהר קאַסטען, זוכט דאָרט אין איהם. נאָך אַ קליינע פּויזע, פון איהר חדר'ל).

אַזוי, איז זי דיר געפעלען, נו... נו... וועסט דו יעצט האָבען אַ געטועכטס, האַנטיכער צו קויפען — דיין ווייבעלס ברוסטען אָנצופּי-הלען, צייהן איהר לאָזען אַריינשטעלען און אויף שטאָלצען זי אַרויפ-

שטעלען, און וועסט דיר אַ קאַטאַרינקע קויפען און אין הויפען זי אַרומפיהרען, ווייזען ס׳געווערק. אַ שענער קאַטאַרינאַרש, כ׳לעבען. איך וועל דיר אויך אַ צווייער פון פענסטער ;ראַבוואַרפען

שלמה.

האַלט ס׳פיסק, זאָג איך דיר...

הינדעל.

און אַז נישט, וואָס וועסט דו מיר טהון?

שלמה.

אָנפאַטשען.

הינדעל.

אָ, אָ, היינט פאַטשט מען נישט, היינט גיט מען פאַר פעטש מיט מעסערס צוריק.

שלמה.

(שטעלט זיך אויף).

ווער דאָס אַזעלכעס? (געהט אַריין צו איהר אין צימערל) ווער דאָס אַזעלכעס? (זי בעהאַלט עפעס פלינק אין קאַסטען) וואָס האָסט דו דאָ אַזוינס, וואָס דו בעהאַלטסט עס אַזש אין דער זיידענער בלוזע?

הינדעל.

וואָס געהט עס דיר אָן?

שלמה.

ווייז, זאָג איך דיר! (רייסט זיך מיט איהר, רייסט פון איהר האַנד א

רויטע בלוזע ארויס. ער קומט פון דעם צימער׳ל ארויס) נו, זאָל מען אָקאָרשט זעהן. (ער צורייסט די בלוזע מיט אימפעט, עס פאַלט ארויס פון איהר א פאָטאָ-גראַפיע.) אַהאַ, משה׳לע שלאָסער, ער זאָל דער גביר זיין? פון ווען אָן ביסטו דאָס מיט איהם „פאַן-בראַט" געוואָרען? (געהט אריין צו איהר אין צימערל).

הינדעל.

וואָס געהט עס דיך אָן?

שלמה.

אָט וואָס ס׳געהט מיך אָן... (ער פאַטשט זי אויס, זי פאַלט אויפ׳ן בעט און וויינט) אַזוי, מיט משה׳לע שלאָסער חבר׳סט דו זיך גאָר, פאָטאָ-גראַפיעס געגעבען, חתן-כלה-פּאָר, און איך האָב גאָרנישט געוואוסט? (פויזע. אָבגעהענדיג צוריק צו זיין טיש) און איך האָב עס גאָר נישט גע-וואוסט... (טרינקט וויי‍טער דעם טהיי, שטעלט זיך אויף, געהט אויף די טרעפּ-לעך צו דער טהיר) און איך האָב עס גאָר נישט געוואוסט... (ער שטעלט זיך אָב ביי דער טהיר) הינדעל! (זי ענטפערט נישט) הינדעל, אַהער קום! (זי ענטפערט נישט) הינדעל! (טופעט מיט די פיס. בייז אראָבלויפענדיג פון די טרעפּ-לעך) אַהער, זאָג איך דיר, דו הערסט?...

הינדעל.

(הויבט זיך אויף פון איהר בעט, געהט אהין צו איהם, פערשטעלט זיך דאס פּנים מיט א טיכעל.)

וואָס ווילסטו?

שלמה.

האָסט מיט מאַנקען גערעדט?

הינדעל.

(וויינענדיג).

יאָ.

שלמה.

נו, וואָס זאָגט זי?

הינדעל

(נאָך מיט געוויין).

אַז מיר וועלען האָבען אונזער „הייזעל”, וועט זי צו אונז אַרײַנקומען.

שלמה.

געוויס?

הינדעל

(ווישט זיך אויס די אויגען).

יאָ, אַליין וויל זי אָבער נישט געהן, אַ חבר׳טע וויל זי מיטברענגען.

שלמה.

געוויס, פון איין נקבה וועסטו פרנסה האָבען, דירה-געלד צאָהלען?

הינדעל

מען וואָלט געדאַרפט איינע אַ פרישע...

שלמה.

ה׳לעבען, דאָס וואָלט שוין פרנסה געגעבען, וואו נעהמט מען זי אָבער?

הינדעל.

איך האָב אַנ׳אויג אויף אַ נקבה—אַ פּאַרשוין ווי אַ בוים, אַ מיידעל נאָך...

שלמה

(נייגיריג).

עס קען זיין פון איהר פרנסה?

הינדעל.

אָבער נאָך ווי...

שלמה.

אַ מיידעל... אַ נקבה פון אַ הייזעל?

הינדעל

ניין, אַ בעל-הבת'ישע טאָכטער.

שלמה.

פון וואַנען קענסט דו זי?

הינדעל.

זי קומט צו מאַנקען יעדע נאַכט, גנב'עט זיך אַרויס פון פאָטערס שטוב... קיינער זעהט נישט... עס ציהט זי אַהער... זי איז אַזוי בייגיריג...

רבקה'לע

(שטעקט אריין איהר נאַסען קאָפּ דורכ'ן פענסטער, ווינקט צו הינדלען).

פּס-ס-ס, דער טאַטע איז דאָ?

הינדעל

(ווינקט צו איהר).

ניין.

(רבקה'לע געהט אָב פון פענסטער).

שלמה

(מאַכט מיט די אויגען צו הינדלען).

זי, דעם „פעטערס" טאָכטער? אַ פּרנסה — אַ גאָלד!

הינדעל.

שאַ, שטיל, זי קומט.

רבקה'לע

(שלאַנק און שען, בעל-הבתיש געקליידט, אין אַ שוואַרץ טיכעל אַרומגעהילט, שלייכט זיך אריין אין דער שטיל, לויפט אראָב מיט האַרץ-קלאַפּעניש פון די טרעפּ, רעדט מעהר מיט די הענד, ווי מיט'ן מויל).

מאַנקע וואו איז? דאָרט? (ווייזט אויף א פערהאָנגען צימערל) דאָרט... מיט?...

הינדעל

(ווינקט איהר מיט די אויגען אויף יאָ).

רבקה'לע

(שטעלט זיך אַרונטער די פּאַראַנג, הערט זיך ליידענשאַפטליך איין. מיט האַרץ-קלאַפּעניש קוקט זי זיך אַלע מאָל אַרום).

שלמה

(אין דער שטיל, צו הינדלען).

מען דאַרף מאָרגען געהן די וואוינונג זעהן, אויף פיוונע גאַס.

הינדעל.

ווען וועט מען די חופּה שטעלען?

שלמה.

מען מוז דאָך צו ערשט אַ וואוינונג האָבען.

הינדעל.

ווער ווייסט, וויפעל דער רב וועט זיך הייסען געבען פאַר מסדר קדושין זיין?

שלמה.

עס זאָל נאָר נאָך איבערבלייבען אויף מעבעל אַיינצוקויפען, עס דאַרף דאָך אויסזעהן לייטליך.

(די טהיר פראַלט זיך מיט רעש אויף, עס קומט אריין דער פעטער).

דער „פעטער".

(דאָס געזיכט האָט נאָך אין זיך געגוג לאָבוסעוואַטע שפורען, וועלכע פערצעהלען פון זיין יוגענד. געקליידט שוין ערנסט. קלאַפט אָב דעם הוט פון רעגען).

נאַ דיר אַ פרנסה, אַ רעגען גאַר (דערזעהט פלוצלונג רבקה'לען, מיט כעס). וואָס, דאָ?! (האַפט זי אָן פאַר'ן קאָלנער און טרייסעלט זי, קריצענדיג מיט די צייהן) וואָס טהוסט דו דאָ?

רבקה'לע.

די מאַמ... די מאַמע האָט מיך געהייסען... רופען... (וויינט) טאַטע, שלאָג מיך נישט!

דער „פעטער".

די מאַמע, די מאַמע האָט דיך געהייסען... דאָ... (שרייט) די מאַמע! (פיהרט זי פאַר'ן קאָלנער אויף די טרעפ ארויף) צו אַלדעס שלעכטס וועט זי דיך נאָך ברענגען! עס ציהט זי... זי וויל האָבען, אַז די טאָכטער זאָל זיין ווי די מאַמע איז געוועזן....

רבקה׳לע

(וויינט).

טאַטע, שלאָג מיך נישט...

דער „פעטער״.

איך וועל דיך לערנען, ווי דו זאָלסט אַ טאַטען פאָלגען. (פיהרט זי אַרויס, פון דרויסען הערט מען רבקה׳לעס געוויין).

שלמה.

יענקעלע בענקאַרט, עס פּאַסט איהם גאָר נישט אָן, אַז די טאָכטער זיינע זאָל זיין אַ נקבה... (פון באַלקאָן דערהערט זיך אַ געוויין, אַ טאָפּען מיט די פיס, אַ וויינענדיג קול פון אַ פרוי) מוז ער דאָס איבער דעם ווייב דאָס לעדער צוהאַקען: אָווא... אָווא...

הינדעל.

גאַנץ גוט אַזוי, אַ מאַמע דאַרף היטען אַ טאָכטער... וואָס דו ביסט געווען, — ביסט דו געווען, האָסט דו חתונה געהאַט, האָסט דו אַ קינד, היט עס... וועסט זעהן, אַז גאָט וועט העלפען און מיר וועלען האָבען אונזערע קינדער, וועל איך זיי שוין וויסען ווי אויפצוציהען. ביי מיר וועט אַ טאָכטער זיין אַזוי ריין ווי אַ צדקית, רויטע באַקען ווי די באָרקעס... קיין אויג נישט לאָזען אויף איהר פאַלען, חתונה האָבען — יאָ, נעהמען אַ לייטישען מענש — חופה-וקדושין...

שלמה.

(קלאַפּט איהר אויף די פּלייצעס).

אַז מיר וועלען לעבען, וועלען מיר זעהן. נאָר מיט רבקה׳לען רעד, מיט רבקה׳לען אַרבייט, ברודער, אַז נישט איז אַלץ פערפאַלען.

הינדעל.

האָב נישט קיין מורא, איך וועל מיר שוין אַנ׳עצה געבען.

שלמה.

ווילען מיר זעהען. (פויזע. שטיל.) אַז דו ווערסט זי פּאַקען, פֿירפיהר גלייך אַריבער צו מיר פּאַרט, ווייסט שוין...

דער „פּעטער"

(קומט אריין בייז).

עס איז שוין צייט נאַכט צו מאַכען, עס רעגענט, עס וועט שוין סיי-ווי-סיי קיין הונד נישט אַריינשמעקען. (קוקט אויף שלמה'ן) גענוג, גענוג זיך שוין אויסגעפּרעהט חתן-כלה. נאַכט מאַכען. (געהט ארויף אויף די טרעפּלעך און רופט) רייזעל, שלאָפען! באַשאַ, שלאָפען!

(פון דרויסען הערען זיך מיידעלשע שטימען: באַלד, באַלד.)

הינדעל.

(ווינקט צו שלמה'ן אויפ'ן „פּעטער", מאַכענדיג מיט דער האַנד, אַז ער זאָל אַהיים געהן.)

שלמה.

(געהט אַרויף אויף די טרעפּלעך. ביים אַרויסגעהן טרעפט ער זיך אָן מיט'ן „פּעטער". קוקען זיך אָן).

דער „פּעטער".

רוק, רוק, שוין צייט נאַכט צו מאַכען, גענוג זיך שוין אויסגע'סוד'עט.

שלמה

(שטעקט די הענד אין די הויזען-קעשענעס. קוקט איהם אָן).

פון ווען אָן ביסטו מיר אַזאַ אָרנטליכער מענש געוואָרען?

דער „פעטער".

וואַנדער, וואַנדער, איך וועל דיר שוין שפּעטער דערצעהלען.

שלמה.

אַ רוח אין דיין טאַטען אַריין...

הינדעל

(לויפט אַרויף אויף די טרעפּלעך. צו שלמה'ן).

שלמה, אַהיים געה, דו הערסט, אַהיים זאָג איך דיר!

שלמה

(געהט אַרויס, קוקענדיג אויפ'ן „פעטער").

מיינע יאָלדען!...

דער „פעטער".

איך דאַרף איהם דאָ... (הייזט אויף הינדלען) קענסט דיר די אַלטע פּאַדלע מיטנעהמען און פערלייגען זיך מיט איהר אַ „קרעמעל".

הינדעל.

מיט קיין אַלטע פּאַדלעס פערלייגט מען זיך נישט קיין „קרע-מעל", אין אַלטע פּאַדלעס לייגט מען זיך אַריין אויסרוהען... מיט יונגע לאַלקעלעך...

דער „פעטער"

(רופט אין קאָרידאָר).

רייזעל! באַשאַ!

(צוויי מיידלעך קומען צולויפען. פון די לייבטע, נאַסע, דורכזעהענדע קליידער

גיסט זיך וואַסער, פון די צופלאַכטענע האָר רינען טראָפּענס וואַסער. זיי זענען אויפגערויטט, ריידען לאַבענדיג. דער „פּעטער" האַקט צו די טהיר, געהט אַרויס.)

באַשאַ.

(אַ פּראָווינציאַל מיידעל, אַ דיקע מיט רויטע באַקען, נאַאיוו, רעדט מיט אַ הארטען אַקצענט.)

ווי דער רעגען שמעקט... (טרויסעלט אָב פון זיך דעם רעגען) פּונקט אַזוי ווי די עפּעל ביי אונז, וואָס טריקענען זיך אויפ'ן בוידעם... עס איז דאָך דער ערשטער מאַיאָווער רעגען...

הינדעל.

אַ משוגעת צו שטעלען זיך אויפ'ן רעגען, די גאַנצע וועלט ווי-לען זיי איינבעהמען... עס וועט סיי-ווי-סיי קיין יאַלד נישט בעווייזען זיך אין אַזאַ גוס... (געהט אָב צו איהר אין חדר'ל, וואו די פאָרהאנג איז אויפגערוקט, זעצט זיך ביי איהר קאָרב, פּאַקט פּאַנאַנדער די צעוואָרפענע זאַכען.)

רייזעל

(אָבטרייסלענדיג פון זיך דעם רעגען).

אויף אַלדע שוואַרץ יאָהר דאַרף איך זיי. מיין ביכעל האָב איך נאָך אייערנעכטען בעצאָהלט... מיר האָבען זיך הינטער דער רינע גע-שטעלט, דער רעגען שמעקט (זוי... דעם גאַנצען ווינטער וואַשט ער פון קאָפּ אָב. (געהט צו צו הינדלען) זעה... (ווייזט איהר די נאַסע האָר) ווי פריש ער איז... ווי ער שמעקט...

באַשאַ.

ביי אונז דאָרט, אין דער היים, אויפ'ן דאָרף מוז שוין אודאי דער ערשטער שטשאַוו זיין. ח'לעבען, אַז דער ערשטער מאַיאָווער רעגען גיסט, קאָכט מען שוין ביי אונז שטשאָוו-באָרשט... און די ציי-נען מוזען שוין זיך אויף די לאָנקעס פּאַשען... און די טראַטוועס מו-

זען שוין אודאי איבער׳ן וואַסער שווימען... און פראַנעק נעהמט די שיקסעס צוזאַמען און טאַנצט אין דער קרעטשמע... און די ווייבער מוזען שוין אודאי קעז-קיכלעך אויף שבועות באַקען... (פויזע) ווייסט איהר וואָס? איך וועל מיר קויפען אַ נייע זומער-פּאָלערינע און פאָהר מיר אויף שבועות צו גאַסט אַהיים... (לויפט אַריין אין איהר צימער׳ל, ברענגט זיך פון דאָרט אַ גרויסען זומער-קאַפּעלוש אַרוים מיט אַ לאַנגען פליה-שלייער, זעצט איהם זיך אויף׳ן נאַסען קאָפּ אַרויף, און שטעלט זיך אין שפּיגעל אַריין.) זעהט׳ס, אַז איך ווייז מיך אַזוי שבועות אין דעם קאַפּעלוש, אַזוי׳ צו די קאָליע אַראָבשפּאַצירען... אַך, די גאַל וואָלט זיי געפּלאַצט פאַר קנאה, וואָס, ניין? איך וואָלט נאָר נישט פאַר׳ן טאַטען מורא געהאַט...

רייזעל.

וואָס, ער וואָלט דיך געשלאָגען?

באַשאַ.

געטויט וואָלט ער מיך אויפ׳ן אָרט. ער זוכט מיך אַרום מיט אַנ׳אייזערנעם באָטעק. ער האָט מיך אַמאָל מיט פראַנעק׳ן געטראָפען אין דער קרעטשמע טאַנצען, האָט ער מיר מיט אַ דראָנג געגעבען אַזאַ קלאַפּ איבער׳ן האַנד, אָט, (ווייזט די האנד) איך האָב נאָך אַ צייכען ביז צום היינטיגען טאָג. (פויזע) איך בין אַ בעל-הבתיש קינד, מיין טאַטע איז אַ קצב. וואָס מען האָט מיר שוין שדוכים אויסגערעדט... (דערצעהלט מיט א נידריגען טאָן) איין שדוך האָט מען מיר גערעדט מיט נאָטקע פלייש-האַקער. איך האָב נאָך פון איהם דאָס גאָלדענע פינגערל. (ווייזט אַ פינגערל אויף דער האנד) ער האָט מיר חל-המועד סוכות געגעבען. אוי, האָט ער מיט מיר געוואָלט אַ חתן ווערען, נאָר איך האָב נישט געוואָלט.

רייזעל.

פאַרוואָס האָסטו נישט געוואָלט?

באשא.

ווייל איך האָב נישט געוואָלט... עס שטינקט פון איהם דאָס אָקסען-פלייש... ברר... פּראָשיק רופט מען איהם. געה האָב חתונה פאַר פּראָשיק'ן און האָב יעדעס יאָהר אַ קליין פּראָשיקל... ברר...

רייזעל.

און וואָס האָסטו דאָ...

באשא.

דאָ בין איך דאָך מיר אַ פרייער מענש, איך האָב מיר מיין קאָרב שענע וועש, אָנשטענדיג געקליידט, ח'לעבען, אַ ביסעל שענערע קליידער ווי אונזערע נגידה'סטע. (ברענגט אריין פון איהר צימערל אַ קאָרינ-קאָווע העל קלייד) אַז איך געה אין דעם אַרויס אויף דער מאַרשאַלקאָווסקע גאַס ווערט אַ געקוק... פייער און פלאַם! אַך, ווען איך וואָלט מיך אַזוי אין דעם קלייד ביי אונז אין שטעדטעל געקענט ווייזען, (וואַרפט אַרויף אויף זיך דאָס קלייד) וואָלט איך מיר אַזוי שפּאַצירט צום באַהן אַראָב. (געהט איבער'ן צימער גאַלאַנט, דערהויבענדיג פון הינטער זיך דאָס קלייד, מאַכענדיג דערביי אַ גרויס-שטעדטישע מינע). די גאַל וואָלט דאָך זיי געפּלאַצט... די פּאָפּלעקציע וואָלטען זי געקריגען אויפ'ן אָרט. (שפּאַצירט איבער די שטוב אין איהר סטרוי, פעציהענדיג דאָס געוויכט גרויסאַרטיג.)

רייזעל

(פערריכט איהר די פאַלדען פון קלייד פון הינטען אויס. זעצט איהר בעסער דעם הוט אויפ'ן קאָפּ).

אָט אַזוי, דעם קאָפּ נאָך אַ ביסעל אין דער הויך... ווער דאַרף דען צו וויסען, אַז דו ביזט אין אַזאַ הויז געוועזען? דו וועסט זאָגען, אַז דו ביזט אין אַ געשעפט. אַ גראַף האָט זיך אין דיר פערליעבט...

הינדעל

(פון איהר קאַסטען אַהער).

און וואָס איז דען דער מעהר אַזאַ הויז? מיר זענען נישט,

אפשר, אַזוי ווי די מיידלעך אין די געשעפטען? היינט איז די גאַנצע וועלט אַזוי, די היינטיגע וועלט פערלאַנגט עס. היינט זענען אפילו די בעל-הבית׳ישע טעכטער נישט בעסער. דאָס איז אונזער פרנסה, אָבער אַז אַזאַ איינע, ווי מיר, האָט חתונה, איז זי געטרייער דעם מאַן פון זיי. מיר ווייסען, וואָס אַ מאַן איז דער טייטש...

באַשאַ

(שפּאַצירענדיג איבער דער שטוב אין דער פאָריגער פּאָזע).

אָ, יאָ, שען וואָלטען זיי שוין נישט דערקענט? דאָס האַרץ זאָגט שוין... און די מאַמע איז דעריבער געשטאָרבען... נישט געקענט איבערטראָגען... איך בין ס׳מאָל אויף איהר קבר נישט געווען... (שטעלט זיך אָב פּלוצלונג אין מיט׳ן שטוב) טייל מאָל קומט זי צו מיר... ביי נאַכט אין חלום, איך זעה זי, קומט זי צו מיר אין איהרע תכריכים מיט דערנער, מיט שטעכערס בעלייגט, איבער מיינע זינד, און רייסט מיר די קודלעס פון קאָפּ...

רייזעל.

אוי ווי, מאַמע-קרוין! האָסט זי געזעהן? ווי זעהט זי אויס? אַ געשטאָרבענע מאַמע? בלייך איז זי?...

הינדעל.

שווייגט! גענומען זיך ביי נאַכט פערצעהלען פון טויטע, דאָ קענען קיין טויטע נישט אַריינקומען: אונזער בעל-הבית האָט דאָך אויבען ביי זיך אַ ספר-תורה שטעהן... (אָבגעהאקט. פּויזע) איז אונזער בעל-הבית׳טע פּופּצהען יאָהר אין אַזאַ הויז אָבגעוועזן, חתונה געהאַט, איז זי אפשר נישט קיין אָרנ׳ליך ווייבעל?... היט זי אפשר נישט אָב די דינים, וואָס אַ יודישע טאָכטער דאַרף אָבהיטען?... איז אפשר רבקה׳לע איהר טאָכטער, נישט קיין כשר, ריין קינד? און אונזער בעל-הבית איז אפשר נישט קיין אָרנ׳ליכער מענש? פּיהרט זיך נישט פיין אויף די שענסטע נדבה... אַ ספר-תורה געלאָזט שרייבען...

רייזעל.

מען זאָגט אָבער, אַז אין אַזאַ ספר-תורה טאָר מען נישט לייע-נען, און די טעכטער פון אַ זעלכע מאַמעס ווערען דערנאָך אַליין ווי די מוטערס... עס ציהט זיי, דער יצר-הרע שלעפּט זיי אין דער בלאָטע...

הינדעל

(דערשראָקען).

ווער האָט דאָס געזאָגט?

רייזעל.

אַנ'אַלטע באָבע, אַ כשוף-מאַכערין האָט עס מיר געזאָגט... אַזוי ווי כשוף איז דאָס...

הינדעל.

עס איז אַ גרויסער ליגען... וואו איז זי, די ציגיינערין, וואָלט איך איהר די אויגען אויסגעדראַפּעט... עס איז דאָ אַ גאָט אויף דער וועלט... מיר האָבען אַ גרויסען גאָט אויף דער וועלט...

מאַנקע

(שלייכט זיך אונטער די פאָרהאַנג פון איהר צימערל אין האַלבע נאַכט-קליידער. אַרויפגעוואָרפען אויף זיך אַ לייכטע טוך. מען זעהט ביי איהר אַרויס די הויכע קאָלירטע שטרימפּף, די האָר צופלאָשעט. זי איז זעהר אַ שמיידיגע און מיט אַ לאַנג פרעך-שען געזיכט. זי איז נאָך גענוג יונג, אַ לאָק פון איהר קאָפּ איז פערוואָרפען איבער איהר שטערן. אַז זי רעדט, ווינקט זי מיט די אויגען, דענסמאָל גיט אַ ציטער איהר גאַנצער קערפּער, און מען האָט דאָס געפיהל, ווי איז...ע ביינער וואָלטען זיך צוזאַמען-געבראָכען. קוקט זיך אום פערוואונדערט).

וואָס, קיינער איז נישט דאָ?

רייזעל

(דערזעהט מאַנקען, אויפגערויטט).

מאַנקע, דו ביזט עס? גוט, וואָס דו ביזט אַריינגעקומען. (ווייזט אויף הינדלען) זי האָט מיך שוין באַלד פאַר אַ גאַנצע רבי׳צין געמאַכט. וואו האָסט דו דיין יאָלד געלאָזט?

מאַנקע.

ער איז איינגעשלאָפען, האָב איך מיך פון איהם אַרויסגע׳גנב׳עט.

רייזעל.

אַ רעכטער פריץ עפּעס? ער וועט אפשר שטעלען ביער?

מאַנקע.

אַ משוגע׳נער ליטוואַק עפּעס דאָרט. דאָס דריטע מאָל קומט ער צו מיר. נאָר ער פרעגט זיך אויס — ווער דער טאַטע? ווער די מאַמע? ווי ער וואָלט זיך געוואָלט משדך זיין... קושט ער, בעהאַלט ער דאָס פנים אין די ברוסט, מאַכט די אויגען צו, און שמייכעלט, ווי די מאַמע וואָלט איהם געהאַט. (קוקט זיך אום, אין דער שטיל צו הינדלען) רבקה׳לע איז נאָך נישט געווען?

הינדעל

(מיט אַ חנפ׳דיג געלעכטערל).

געוועז... זי האָט דעם פאָטער געטראָפען... האָט ער דאָ אַ גוואַלד געמאַכט...

מאַנקע.

וועה איז מיר... שוין לאַנג?

הינדעל.

לאַנג שוין ... ער איז שוין אודאי אײַנגעשלאָפען. (אין דער שטיל) ער וועט אודאי באַלד אַרײַנקומען.

רייזעל

(אויפגערוימט צו מאַנקען).

קום, מאַנקע, מיר וועלען זיך אויף דער גאַס שטעלען, עס רעגענט אין דרויסען, טראָפּענס ווי די פּערל... דער ערשטער מאַיאָווער רעגען. ווער געהט אַרויס מיט מיר אונטער דעם רעגען זיך שטעלען?

מאַנקע

(געהט צו צום פענסטערל).

עס רעגענט אין דרויסען. אַך, וואָס פאַר אַ לייכטער רעגען... און ווי ער שמעקט... קומט'ס...

באַשאַ.

ביי אונז אין דערהיים, אַז עס גיעסט אַזאַ רעגען, ווערען די רינשטאָקעס ברייט און פערפלייצען די קליינע געסלעך, און מען טהוט זיך אויס באָרפיס און מען טאַנצט אין דעם רעגען אַרום... ווער טהוט זיך די שיך אויס? (טהוט זיך די שיך מיט די זאָקען אויס, צו מאַנקען) טהו דיר די שיך אויס, מאַנקע, מיר וועלען אין רעגען אַרומטאַנצען...

מאַנקע

(טהוט זיך אויס די זאָקען, צולאָזט די האָר).

אַזוי וועט אונז דער רעגען בעגיסען פון קאָפּ ביז די פיס... מען וואַקסט העכער, אַז מען שטעהט אונטער אַ מאַיאָווען רעגען, וואָס, ביין?

באַשאַ

(לויפט צו).

קומט, מיר וועלען זיך בעגיסען איינע די צווייטע מיט וואַסער... מיט גאַנצע הענד וואַסער בעשפריצען (זי צולאָזט זיך די האָר) אויסצוואַגען זיך ווי די בוימער... קומט.

היגדעל.

וואַרט, וואַרט, דער „פעטער” שלאָפט נאָך נישט, ער וועט נאָך הערען.

(אַלע האָרכען זיך איין צום באַלקען.)

רייזעל.

קומט׳ס, איהר הערט, ווי ער שנאָרכט?..

מאַנקע.

וואַרט, מיר וועלען אין דער שטיל אָנקלאַפּען צו רבקה׳לען.

(באַשאַ און רייזעל אָב. מאַנקע נעהמט אַ שטעקען און קלאַפט זעהר לייכט אין אַ ווינקעל פון באַלקען. פון דרויסען הערט זיך, ווי די מיידלעך שפּרינגען אַרום אין וואַסער, זיי נעהמען הענד פול מיט וואַסער און גיסען דורך די אָפענע טהיר אין שטיבעל אַריין, רופענדיג: קוממט אַרוים! קוממט אַרוים!)

רבקה׳לע

(שטעקט אַריין איהר שוואַרצען קאָפּ האָד דורך דעם קליינעם פענסטער. זי איז אין די נאַכט-קליידער, אין אַ לייכטען שאַל אַרומגעהילט. רופט שטיל:)

מאַנקע, מאַנקע, דו האָסט מיך גערופען?

מאַנקע

(נעהמט אַ שטוהל, שטעלט צו צים פענסטער, קריכט אַרויף, דערגרייכט רבקה׳לעס הענד.)

יאָ, רבקה׳לע, איך האָב דיך גערופען... קום, מיר וועלען זיך הינטער דעם מאַי-רעגען אַרונטערשטעלען, מיר וועלען זיך מיט וואַסער בעגיסען, און וועלען העכער וואַקסען...

רבקה׳לע

(פון איבער דעם פענסטערל).

שווייג, שטילער רעד, איך האָב מיך פון דעם בעט אַרויסגעגנב׳עט... אַז דער טאַטע זאָל נישט הערען... איך האָב מורא, ער זאָל מיך נישט שלאָגען...

מאַנקע.

האָב נישט מורא פאַר׳ן טאַטען, ער וועט זיך נישט אַזוי פלינק אויפחאַפּען... קום, מיר וועלען זיך ליעבער אויפ׳ן רעגען שטעלען. איך וועל דיר די האָר צולאָזען. (צולאָזט מיט איהרע פינגער רבקה׳לעס שוואַרצע פלעכט. פון איבער דעם פענסטער) אָט אַזוי וועל איך זיי דיר אין רעגען וואַשען.

רבקה׳לע.

איך בין אין בלויזען נאַכט-העמד... אַ גאַנצע נאַכט בין איך אין בעט געלעגען און האָב געוואַרט ביז דער טאַטע וועט איינגעשלאָפען ווערען, אַז איך זאָל מיך צו דיר קענען אַרויסגנב׳ענען, איך האָב דיין קלאַפּען דערהערט און איך האָב מיך פון בעט אַרויסגעשלייערט... אַזוי לייכט זיך אַרויסגע׳גנב׳עט, באָרפיסערהייט, אַז דער טאַטע זאָל נישט דערהערען.

מאַנקע

(נעהמט זי ארום ליידענשאַפטליך).

קום, רבקה׳לע, איך וועל דיינע אויגען אין רעגען-וואסער וואַשען, די נאַכט איז אַזוי ליעב, דער רעגען איז אַזוי וואַרים און אַלץ שמעקט אַזוי אין דער לופט... קום...

רבקה׳לע.

שווייג... שווייג... איך האָב מורא פאַר׳ן טאַטען... ער האָט מיך געשלאָגען... ער האָט די שטוב צוגעשלאָסען... און האָט דעם שליסעל ביים ספר-תורה בעהאַלטען... איך בין געלעגען אַ גאַנצע נאַכט... איך האָב געהערט, ווי דו האָסט מיך גערופען... אַזוי שטיל האָסט דו מיך גערופען... עס האָט מיך געצויגען צו דיר... און איך האָב דעם שליסעל פון אָרון-קודש אַרויסגעגנב׳עט... מיין האַרץ האָט אַזוי געקלאַפּט... אַזוי געקלאַפּט...

מאַנקע.

וואַרט, רבקה׳לע... וואַרט... אָט געה איך צו דיר... (שפּרינגט אַראָב פון שטוהל, פערלאָזט דעם קעלער) איך קום צו דיר... איך קום צו דיר. (מאַנקע אָב. רבקה׳לע ווערט פערשוואונדען, פון פענסטער.)

הינדעל

(וועלכע האָט דעם שמועס צווישען מאַנקען און רבקה׳לען זעהר נייגיריג ביי דער פאָרהאַנג פון איהר צימער׳ל אויסגעהאָרכט, דרעהט זיך איצט מיט רעש אַרויף און אַראָב איבער דער שטוב צופלאַמט, נאָכדענקענד, ריידענדיג צו זיך אליין זעהר לאַנגזאם.)

ווען גאָט מאַכט אַזוי, און איך פּאַק זייביידע אויף אַמאָל, רבקה׳לען מיט מאַנקע׳ן, נאָך היינט אויף דער נאַכט... איך ברענג זיי ביידע אַהין צו שלמה׳נען... נאַ, נאַ דיר ברויט מיט פּוטער... דינג אַ דירה, שטעל אַ חופּה, ווער אַ מענש מיט לייטען גלייך... (שטעלט זיך אָב אין מיטען שטוב נאָכדענקענדיג, צושפּרייט די הענד צום באַלקען) טאַטע אין הימעל, ביסט דאָך אַ טאַטע פאַר יתומים... מאַמע אין קבר, מיה דיך פאַר מיר... לאָז מיך קומען צו אַ ברעג! צו אַ תכלית!... (פּויזע) וואָס, ווען גאָט גיט, אַ ספר-תורה אין שוהל לאָז איך איהם שרייבען... יעדען שבת דריי פונט ליכט אין בית-המדרש אַריין. (אַ לאַנגע פּויזע. פערזונקען אין דער פאַנטאַזיע פון איהר גליק.) ער איז דאָך אַ גוטער גאָט... אַ גוטער גאָט... טאַטע אין הימעל... מאַמע, מאַמע

שווייג נישט... שווייג נישט... מיה דיך... וועלטען לייג איין... (זי געהט אָב צו זיך אין צימערל, הייבט אָן מיט ענערגיע צוזאַמענצונעהמען די זאַכען פון איהר צימערל און פאַקט זיי זיך אין איהר קאָרב איין.) לאָז מיך נאָר קודם-כל גרייט זיין...

(א לאַנגע פויזע. קיינער ווייזט זיך נישט אויף דער סצענע. מאַנקע פיהרט צו-געטוליעט צו זיך רבקה'לען... זיי זענען ביידע אין איין נאַם טוך אַרומגע-הילט... די האָר צופלאָשעט, אָבגעצוואָגענע... און פון די נאַסע קליידער רי-נען טראָפּענס וואַסער אויף דער פּאָדלאָגע... זיי זענען ביידע באָרפיס... הינדעל שטעלט זיך הינטער'ן פאָרהאַנג פון איהר צימערל און האָרכט זיך איין.)

מאַנקע

(רעדט מיט א בעהאלטענע ליידענשאַפט און ליעבע. שטיל, אָבער זעהר טיעף און קלינגענד.)

עס איז דיר קאַלט, רבקה'לע? טוליע דיך צו צו מיר... גוט טוליע דיך איין אין מיר... וואַרים דיך אין מיר, אַזוי גוט אין מיר... קום, מיר וועלען זיך דאָ ביידע אַנידערזעצען אויף די קאַנאַ-פּע. (פיהרט זי צו צו א קאַנאַפּע, זעצט זיך מיט איהר) אַזוי, אַזוי... טוליע איין דיין פנים אין מיין ברוסט... אַזוי... אַזוי... און גלעט מיך מיט דיין לייב... אַזוי קיהל, ווי וואַסער וואָלט גערונען צווישען אונז... (פויזע) איך האָב דיר די ברוסטען ענטפלעקט און האָב זיי דיר געוואַ-שען אין רעגען-וואַסער, וואָס איז אויף מיין האָר גערונען... אַזוי ווייס און קערנדיג זענען דיינע ברוסטען... און דאָס בלוט אין זיי קיהלט זיך אַזוי אונטער'ן האַנד, ווי ווייסער שניי... ווי געגליווערט וואַסער... און ווי דאָס גראָז אויף די לאָנקעס אַזוי שמעקען זיי... און די האָר האָב איך דיר צולאָזט... אָט אַזוי... (צוקעמט זיי צווישען איהרע פינגער) איך האָב זיי אַזוי צווישען רעגען געהאַלטען און געוואַ-שען זיי, אָט ווי זיי שמעקען... ווי דער רעגען, (זי באָרגט איין דאָס פנים אין רבקה'לעס האָר) דער מאַיאָווער רעגען שמעקט פון זיי אַרויס... אַזוי לייכט, אַזוי ווייך... און אַזוי פריש... ווי דאָס גראָז אויף דער לאָנקע... ווי די עפּעל אויף דעם בוים... אָט אַזוי קיהל מיך מיט דיינע האָר, (זי וואשט זיך דאָס פנים אין איהרע האָר) קיהל מיך אַזוי...

אָבער וואַרט... איך וועל דיך ווי אַ כלה-מיידעל אויפקעמען... אַ שרימף מיט צוויי שוואַרצע לאַנגע צעפּ. (צוקעמט איהר די האָר) ווילסט, רבקה'לע? יאָ, דו ווילסט?

רבקה'לע

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ).

יאָ, יאָ...

מאַנקע.

דו וועסט זיין די כלה... אַ שענע כלה... פרייטאָג צו נאַכטס, דו זיצסט מיט דיין טאַטעשי מיט די מאַמעשי ביים טיש... איך — דער חתן... דיין חתן... קומט צופאָהרען צו דיר צו גאַסט... ווילסט, רבקה'לע? ווילסט, יאָ?

רבקה'לע

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ).

יאָ, איך וויל.

מאַנקע.

וואַרט, וואַרט... טאַטע-מאַמע האָבען זיך שלאָפען געלעגט... חתן-כלה האָבען זיך דאָ געטראָפען ביי טיש, מיר שעמען זיך... ווילסט, ביין?

רבקה'לע

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ).

יאָ, מאַנקע.

מאַנקע.

דערנאָך געהען מיר צו איינער צום צווייטען: דו ביסט דאָך

מיין כלה, איך דיין חתן... מען נעהמט זיך אַרום, (נעהמט זי ארום) זעהר פעסט אַרום, און מיר קושען זיך זעהר שטיל, אָט אַזוי (קושען זיך) קושען מיר זיך... מיר ווערען אַזוי רויט, מיר שעמען זיך אַזוי... עס איז גוט, רבקה'לע, גוט?

רבקה'לע.

יאָ, מאַנקע... יאָ...

מאַנקע

(דערנידערט איהר קול, שעפטשעט איהר ווי אין אויער).

און מיר לעגען זיך דערנאָך שלאָפען אין איין בעט, קיינער זעהט נישט, קיינער ווייסט נישט, נאָר איך מיט דיר, אָט אַזוי. (דריקט זי פעסט צו זיך) ווילסט שלאָפען מיט מיר דורך די נאַכט, אַזוי, אין איין בעט, ווילסט?

רבקה'לע

(קלערט זיך אַרום אין איהר).

איך וויל... איך וויל...

מאַנקע

(ציהט זי צו זיך).

קום... קום...

רבקה'לע

(אין דער שטיל).

איך האָב מורא פאַר'ן טאַטען... ער וועט זיך אויפוועקען...

מאַנקע.

וואַרט, רבקה'לע, וואַרט... (קלערט א ווײלע) ווילסט מיט מיר

אַוועק פון דאַנען? מיר וועלען זיין אינאיינעם, גאַנצע טעג, גאַנצע נעכט... דער טאַטע וועט נישט זיין, די מאַמע וועט נישט זיין... קיינער וועט נישט שרייען... שלאָגען... מיר וועלען זיין אַליין... גאַנצע טעג... עס וועט אַזוי פרעהליך זיין, ווילסט, רבקה׳לע, ווילסט?

רבקה׳לע

(פערמאַכט די אויגען).

דער טאַטע וועט נישט וויסען?

מאַנקע.

ניין, מיר וועלען אַנטלויפען שוין יעצט ביי נאַכט מיט הינדלען אין איהר שטוב אַריין... זי האָט אַ שטוב ביי שלמה׳ן, זי האָט מיר געזאָגט, ווערסט זעהען, ווי גוט עס וועט זיין... עס וועלען קומען יונגע מענשען, אָפיצירען... מיר וועלען זיין אַ גאַנצען טאָג אַליין... מיר וועלען זיך ווי די אָפיצירען אָנטהון און אויף פערד אַרומרייטען. קום, רבקה׳לע, ווילסט? יאָ, דו ווילסט?...

רבקה׳לע

(מיט האַרץ-קלאַפּונג).

דער טאַטע וועט נישט הערען?

מאַנקע.

ניין, ניין. ער וועט נישט הערען, ער שלאָפט אַזוי געשמאַק. אָט, דו הערסט, ווי ער שנאָרכט... (לויפט אין הינדעלס צימער, כאַפּט זי אָן ביי דער האַנד) האָסט אַ שטוב? קום פלינק, פיהר אונז אַוועק!...

הינדעל

(כאַפּט זיך אויף).

יאָ, יאָ, פלינק צו שלמה׳ן (זי האפט אקלייד, ווארפט עס אויף רבקה׳לען) ער וועט אונז שוין פיהרען.

מאַנקע

(טוט אָן פלינק רבקה׳לען).

דו וועסט זעהען, ווי גוט עס וועט זיין... ווי פרעהליך עס וועט זיין. (טהוען זיך אָן, האפען אויף זיך, וואס זיי קריעגען אונטער דער האנד, א טוך, א קאפטאן, שטייגען זעהר לאנגזאם אויף. אין טהיר טרעפען זיי זיך מיט רייזלען און באשען, וועלכע קומען אָבגעצוואָגען אין שטוב אריין. די לעצטע קוקען אויף זיי פערוואונדערט.)

רייזעל. באַשאַ.

וואָהין דאָס?

הינדעל.

מאַכט׳ס קיין גערודער, קיין געוויש, נאָך ביער, נאָך ליעמאַנאַד...

(הינדעל, מאנקע, רבקה׳לע אָב. רייזעל און באשא קוקען זיךביידע אָן פערוואונדערט.)

רייזעל.

די מעשה געפעלט מיר נישט.

באַשאַ.

מיר אויך נישט.

רייזעל.

דאָ מוז עפעס זיין — אָ-וואַ!...

באַשאַ

(קוקט איהר אָן דערשראָקען).

וואָס דאָס?

רייזעל.

און וואָס געהט עס אונז אָן? לעשען מיר אויס דעם לאָמפּ און לעגען מיר זיך שלאָפען. מיר ווייסען פון גאָר נישט. (דרעהט אראָב דעם לאָמפּ).

(אויף דער סצענע ווערט האלב טונקעל. די מיידלעך געהן אָב יעדע אין איהר צימערל).

רייזעל

(אָבגעהענדיג).

אוי, האָט זי וואָהר געזאָגט, די קאָרטען-לייגערין, אוי האָט זי וואָהר געזאָגט...

(אָב. איניגע סעקונדען איז אויף דער סצענע קיינער נישט דאָ. טונקעל).

באַשאַ

(לויפט אַרויס ווילד פון איהר צימערל, האלב אויסגעטהון מיט אַ שלוכצענדיג געשריי).

רייזעל

(רוקט אויף די פאָרהאַנג פון איהר צימערל).

וואָס איז דיר באַשאַ?

באַשאַ.

איך האָב מיך מורא צו לייגען. מיר דאַכט זיך, אַז מיין געשטאָרבענע מאַמע מיט די שטעכערס און די דערנער דרעהט זיך אין מיין שטיבעל אַרום.

רייזעל.

דאָס ספר-תורה איז פסול געוואָרען, האָט אונז שוין קיינער נישט אָבצוהיטען.

באשאַ.

איך האָב מורא, אַז עס וועט היינט זיין נישט קיין גוטע נאַכט, מיין האַרץ ציטערט אין מיר...

(פון איבער'ן באַלקען דערהערט זיך פלוצלונג אַגערודער, אַ שאַרען מיט בענ-קלעך, מיט טישען, די מיידלעך האָרכען זיך, גלאָצענדיג און ערשראָקען, איין-באַלד דערהערט זיך ווי עפּעס שווערעס פאַלט אַראָב פון די טרעפּ).

דער „פּעטער"

(שרייענדיג).

רבקה'לע, רבקה'לע, וואו ביסט דו?

רייזעל

(צו באַשען).

לייגען מיר זיך אַנידער שלאָפען... מיר ווייסען פון גאָרנישט...

(לייגען זיךביידע אַנידער און מאַכען זיך הויך שלאָפען...)

דער „פּעטער"

(לויפט אַריין מיט אַ ליכט אין דער האַנד, צושויבערט די האָר, אויפ'ן העמד אַ קאַפּאָטע אַרויפגעוואָרפען. שרייט ווילד).

רבקה'לע, רבקה'לע איז דאָ? (קיינער ענטפערט נישט. גיט אַ רוק די באַרהאַנגען פון די צימערלעך) רבקה'לע! וואו איז זי? (וועקט אויף די שלאָפענדע רייזעל און באַשע) וואו איז רבקה'לע! רבקה'לע וואו איז?

רייזעל. באַשאַ

(מאַכען זיך די אויגען אויסרייבען מיט די אַרבעל פון די קאַפּטענס).

וואָס... מיר ווייסען נישט.

דער „פּעטער"

איהר ווייסט נישט... איהר ווייסט נישט?... (לויפט פלינק אַרויס).

מען הערט, ווי ער שטייגט אויף די טרעפּ מיט איין שפרונג. נאָכהער אַ שטילע פויזע. מען הערט, ווי עפּעס וואַלט זיך אַראָבגעוואָרפען פון די טרעפּ. די טהיר גיט זיך אַ פראַל אויף מיט רעש, עס פאַלט אריין דער „פּעטער", האַלטענדיג שרה'ן ביי די האָר. ביידע זענען אין נאַכט-קליידער).

דער „פּעטער"

(רייסט שרה'ס קאָפּ פאַר די האָר צו דער ערד אַראָב. ווייזט מיט'ן פינגער אויפ'ן „הייזעל").

דיין טאָכטער וואו איז? דיין טאָכטער?

באַשאַ, רייזעל

(שטעהען ביידע צוגעדריקט צו דער וואַנד און ציטערן).

(פאָרהאַנג פאַלט פלינק).

◎ ◯ ◎

דריטער אקט.

סצענע.

צימער ווי אין ערשטען אַקט. שענק און קאָמאָד זענען אויפגערוקט, און שטיקער-וועש, מלבושים וואַלגערן זיך איבער די פאָדלאָגע אַרום. די טהיר אין רבקה'לעס צימער איז אָפען און פון דרינען דרינגט אַ שטראַהל פון אַ ברענענדיג ליכט אַריין. שׂרה, מיט צופלאָשעטע האָר, אַרויף-געוואָרפען אויף זיך די קליידער אָהן אָרדנונג, דרעהט זיך איבער די שטוב, אויפקלויבענדיג די צעוואָרפענע זאַכען, פאַקט זיי אין איין פאַק איין, ווי צום אַוועק געהן, אָבער זי לייגט דאָך די מעהרסטע זאַכען צוריק אויף זייער אָרט. גרויער פריה-מאָרגען. פון די צוגעמאַכטע פענסטער-לאָדען דרינגט אַריין דער גרויער מאָרגען.

שרה

(אויפקלויבענדיג די זאַכען) .

יעקל, וואָס טהוט זיך מיט דיר, יעקל? (געהט צו צו דער אָפענער טהיר פון רבקה'לעס צימער, קוקט אַריין) וואָס זיצסט דו? (דרעהט זיך אָב, אויפהויבענדיג די זאַכען) אַ אונגליק, אויסגעגאַנגען, דאָס גאַנצע הויז וויל ער איבערפיהרען ... (געהט נאָך אַמאָל צו צו דער טהיר) יעקל, וואָס שווייגסט דו? וואָס טהוט זיך מיט דיר? (דרעהט זיך אוים, מיט טרעהרען) זיצט אַ מענש ביי אַ ספר-תורה און קלעהרט, וואָס איז דאָ צו קלעהרען? עס איז געשעהן אַ אונגליק, געה אין צירקעל, נעהם דעם פּריסטאַוו ... זוך אויף דעם יונג מיט גוטען אָדער מיט בייזען ... כל זמן עס איז נאָך דאָ צייט ... (ווענדט זיך צו דער טהיר) וואָס שווייגסט דו? וואָס שווייגסט דו? (זי זעצט זיך אַנידער אויף אַ פּאַק ביי דער טהיר, פערשטעלט זיך דאָס פּנים מיט די הענד און הויבט אָן צו וויינען) ווי משוגע זיצט ער איינער אַליין, קוקט אויפ'ן ספר-תורה און מורמעלט עפּעס מיט די ליפּען ... אַני ער הערט נישט, אַני ער זעהט נישט, וואָס טהוט זיך דאָס מיט איהם? (שטעלט זיך אויף פון פּאַק, צום „פּעטער" אין דער טהיר) מיר איז דאָרט נישט קיין חלוק ... דו ווילסט איך זאָל אַוועק-געהן— געה איך. דער טייוועל וועט מיך נישט נעהמען ... איך וועל מיר שוין דאָרט מיין ברויט געפינען. (נעהמט זיך איינצופּאַקען איהרע זאַכען שווייגענדיג, פּויזע) .

דער „פּעטער"

(קומט אַריין פון דער צווייטער שטוב אָהן הוט, אָהן קאַפּאָטע, די האָר צופלאָשעט. ער קוקט ווילד מיט די אויגען, רעדט מיט אַ שטילען הייזעריגען טאָן זעהר לאנגזאַם) .

איך וועל געהן ... דו וועסט געהן ... רבקה'לע וועט געהן ... אַלץ וועט געהן ... (וויזט מיט'ן פינגער אויפ'ן קעלער) אַלץ אין „הייזעל" אַריין ... גאָט וויל נישט ...

שרה.

יעקל, וואָס טהוט זיך דאָס מיט דיר! משוגע ביזט דו געוואָרען... (געהט צו צו איהם) בעדענק, וואָס דו טהוסט. עס איז געשעהן אַ אונגליק — ביי וועלכען מענש געשעהט נישט קיין אונגליק? קום, מיר וועלען אויפזוכען שלמה׳נען. גיעב איהם 200—300 רובל — זאָל ער אונז דאָס קינד צוריק-געבען... דער יונג וועט עס טהון... וואָס זיצט דו? וואָס טהוט זיך דאָס מיט דיר?

דער „פעטער"

(מיט דעם זעלבען טאָן. דרעהט זיך איבער דער שטוב).

מיר איז שוין איינגאַל... די נשמה דעם טייוועל איבערגעגעגען... עס וועט שוין גאָר נישט העלפען... גאָט וויל נישט...

(ער שטעלט זיך אַנידער ביים פענסטער און קוקט דורך דעם לאָדען-לאָך)...

שרה.

גאָט וויל נישט... אַיינגערעדט זיך, דו ווילסט נישט... דו האָסט דען ליעב דאָס קינד? יעקל, יעקל, (שלעפּט איהם) וואָס איז דאָס מיט דיר געוואָרען, בעדענק כל-זמן עס איז נאָך דאָ צייט... ער קען זי דאָך דערווייל ערגעץ וואו אַוועקפיהרען... קום אַריבער צום יונג... די מויד האָט זי דאָך אודאי צו איהם אַריבערגעפיהרט. וואָס שטעהסט דו? (אָבגעהאקט) איך האָב געשיקט נאָך ר׳ אלי׳ן. מיר וועלען הערען, וואָס ער וועט זאָגען! — (פּויזע. דער „פעטער" קוקט אַלץ אין איינעם דורכ׳ן פענסטער) וואָס קוקסט דו? (פּויזע) פאַר וואָס ענטפערסט דו מיר נישט? מאַמע קרוין, מען קען דאָך משוגע ווערען.

(דרעהט זיך אָב פון איהם און ווייגט הויך).

דער „פעטער"

(ווי פריהער. דרעהט זיך איבער די שטוב).

אויס הויז... אויס ווייב... אויס טאָכטער... אין „הייזעל" אַריין.. צוריק אין „הייזעל" אַריין... מיר דאַרפען נישט קיין טאָכטער... מיר

דאַרפען נישט... נקבות, ווי די מאַמע געוואָרען.. גאָט וויל נישט.. צוריק אין „הייזעל", אין הייזעל אַריין...

שרה.

ווילסט אין „הייזעל"? — מיין כפרה, האָב איך טאַקע אַ געשעפט! (כאַפּט זיך ווייטער צום איינפּאַקען) דאָס הויז וויל ער איבערפיהרען... וואָס טהוט זיך מיט איהם? (קלערט אַ ווײַלע) אַז דו ליגסט איבערזאַמען וועל איך מיך נעהמען צו טהון (נעהמט אַראָב פון די אויערען די ברילִיאַנטענע אויער-רינגען) איך וועל אַריבערגעהן צו שלמה'נען, איך גיעב איהם אַוועק די ברילִיאַנטענע אויעררינגען (זי זוכט אין פּאַק, שלעפּט אַרויס אַ גאָלדענע קייט) מיט דער גאָלדענער קייט און וויל ער נישט, לייג איך איהם צו נאָך אַ הונדערטער. (זי זוכט דעם טייסטער מיט געלד אין „פּעטער'ס" קעשענעס, דער „פּעטער" לאָזט זיך בעזוכען) עס געהט נישט אויס אַ פֿיערטעל שעה (זי כאַפּט אַ טוך אויף זיך) און רבקה'לע איז דאָ. (אַרויסגעהענדיג) פֿאַר מיר וועט ער שוין דאָס טהון. (האַקט די טהיר נאָך זיך).

דער „פּעטער"

(דרעהט זיך איינער אַליין איבער דער שטוב. דעם קאָפּ צו דער ערד).

מ'ר איז שוין סיי-ווי-סיי אַלץ איינס... דער טייוועל גענומען... אויס טאָכטער... אויס ספר-תורה... אין „הייזעל" אַריין... אין „הייזעל"... גאָט וויל נישט...

(לאַנגע ווײַלע. רייזעל וויזט זיך אין דער טהיר, שטעקט אַריין דעם קאָפּ... שלייכט זיך אַריין אין דער שטוב, שטעלט זיך ביי דער טהיר. דער „פּעטער" בעמערקט זי, קוקט אויף איהר.)

רייזעל

(שטאַמלענדיג).

איך בין געוועזען נאָך ר' אלי'ן... די בעל-הבית'טע האָט געהייסען... ער וועט באַלד קומען...

דער „פעטער"

(קוקט זי אָן נאָך א ווײלע).

סײ-װי-סײ דער טײוועל גענומען... גאָט וויל נישט...

רײזעל

אַזאַ אָרנטליך קינד געוועזן... אַזאַ שאָד נעבאַך...

דער „פעטער"

(קוקט זי אָן ווי פערוואונדערט).

רײזעל

(ווי פערענטפערנדיג זיך).

די בעל-הבית'טע האָט מיך געהייסען דאָ וואַרטען, ביז זי וועט צוריקקומען.

דער „פעטער".

האָב נישט קיין מורא, איך בין נאָך נישט משוגע געוואָרען... נאָך נישט... גאָט האָט מיך געשטראָפט...

רײזעל.

ווער האָט זיך געזאָלט ריכטען אויף דעם... אַזאַ אָרנטליך קינד געוועזן... אַזאַ שאָד נעבאַך... איך זאָל אַזוי לעבען...

ר' אלי

(מיט א לאַמטערן אין האַנד קומט אריין).

וואָס איז דאָס אַזעלכעס געשעהן! אַזש מיך געדאַרפט פאַרטאָג רופען, (קומט מעהר אין דער שטוב אריין, קוקט אין לאָדען-לאָך) מען מעג שוין באַלד דאַווענען...

דער „פעטער"

(נישט קוקענדיג אויף ר' אלי'ן).

דאָס ספר-תורה איז פסול געוואָרען, ר' אלי, אויפס טויט אָבגע'פסל'ט.

ר' אלי

(דערשראָקען).

וואָס רעדסט דו, יוד? חלילה, דאָס ספר-תורה, וואָס איז געשעהן? אויף דער ערד אַראָבגעלאָזט? די גאַנצע שטאָדט דאַרף פאַסטען...

דער „פעטער".

נאָך ערגער, ר' אלי.

ר' אלי

(אויפגערעגט).

וואָס זאָגסטו, די גאַנצע שטאָדט קען זיך, חלילה, פערזינדיגען... וואָס איז געשעהן? זאָג, יוד, רבונו של עולם!

דער „פעטער".

אין „הייזעל" אַראָב... (ווייזט אויף די פאָדלאָגע, דערנאָך אויף רייזלען) אונטען מיט זיי... אין הייזעל אַריין... אויס ספר-תורה...

ר' אלי.

יוד, וואָס רעדסטו? וואָס טהוט זיך דאָס? זאָג!

רייזעל

(ביי דער טהיר, בערוהיגט ר' אלי'ן).

ניין, רבי, נישט דאָס ספר-תורה, די טאָכטער... רבקה'לע...

די ספר-תורה איז כשר. (ווייזט מיט'ן פינגער אין רבקה'לעס שטוב) דערינען...

ר׳ אלי

(אָטעמעט אָפּ).

געלויבט השם יתברך! אָבער דאָס ספר-תורה איז כשר?

רייזעל.

יאָ, רבי.

ר׳ אלי

(רוהיגער, שפּייט אויס).

געלויבט השם יתברך, אָפּגעקומען מיט די שרעק... (צום „פּעטער") וואָס האָסטו גערעדט נאַרישקייטען? (צו רייזלען, נישט קוקענדיג אויף איהר) אַוועק... איז זי נאָך נישט דאָ? (צום „פּעטער") איז מען זי שוין געגאַנגען זוכען?

דער „פּעטער".

ביי מיר איז מיין טאָכטער הייליגער, ווי אַ ספר-תורה.

ר׳ אלי.

רעד נישט קיין נאַרישקייטען... נאָר שווייג, נאָר מאַך קיין גערודער נישט... איז מען זי שוין געגאַנגען זוכען? ברענגען זי ווייס איך וואָס? וואָס שטעהסטו דאָ?

רייזעל.

די בעל-הבית'טע איז שוין געגאַנגען נאָך איהר.

ר אלי.

ווייסט מען, וואו זי איז געגאַנגען?

רייזעל.

יאָ, די בעל-הבית׳טע וועט זי באַלד אַהיים ברענגען.

ר׳ אלי.

איז דאָך ווייטער גוט, וואָס-זשע שרייט עטך, ליאַרמט... די גאַנצע וועלט זאָל זיך באַלד דערפון דערוויסען. אַזעלכע זאַכען בע-האַלט מען אין דער שטיל... עס איז נישט שען... אַ מחותן קען נאָך געוואָהר ווערען דערפון — קאָסט עס באַלד אַ פּאָר הונדערט רובעל-טייערער...

דער „פּעטער".

מיר איז שוין סיי-ווי-סיי אַלץ איינס... אַלע קענען עס וויסען... אויס טאָכטער... אויס ספר-תּורה... אין „הייזעל" אַריין... אַלץ אין „הייזעל" אַריין...

ר׳ אלי

ע, ביסט דאָך גאָר חסר-דעה... עס געשעהט אַ אונגליק... עס טרעפט זיך ביי מענשען אַ אונגליק. גאָט זאָל שומר ומציל זיין... וואָס? ווען? גאָט העלפט... עס געהט דורך בשלום. דער עיקר, קיי-נער ווייסט נישט... מען הערט נישט, מען זעהט נישט. מען ווישט זיך אָב דאָס מויל און מען מאַכט זיך פון גאָרנישט וויסען... (צו רייז-לען) מען דאַרף זיך היטען מיט אַ וואָרט... עס זאָל, חלילה, ווייטער נישט קומען... געהערט?! (ווענדט זיך צום „פעטער", דער לעצטער קוקט ערגיץ וואו ווייט אין דער וועלט אריין.) איך האָב מיך געזעהן. (קוקט זיך אום, אויב רייזעל איז נאָך דאָ. בעמערקענדיג זי, הערט ער אויף. נאָך אַ פויזע הויבט ער ווייטער אָן צו רעדען שטילער, קוקענדיג אויף רייזלען, אז זי זאָל ארויסגעהן. לאַנגזאַם:)

איך האָב מיך געזעהן מיט... מיט... (קוקט אויף רייזלען, רייזעל פערשטעהט און פערלאָזט די שטוב.) איך האָב מיך געזעהען מיט'ן חתנ'ס פאָטער אין בית-מדרש צווישען מנחה-מעריב, איך האָב גערעדט מיט איהם, דער יוד בעשטעהט שוין באַלד, איך האָב איהם אפילו פערשטעהן געגע-בען, אַזוי כּדרך אגב, אַז די כּלה איז נישט פון גרויסען יחוס. מילא, פאַר נאָך אַ הונדערטער... היינטיגע צייטען קוקט מען נישט אויף דעם... איך וועל אודאי שבת, אם ירצה השם, מיט דעם יוד דאָ אַרויפקומען... מען וועט געהן צום דין פערהערען דעם חתן... נאָר דער עיקר קיינער זאָל נישט וויסען, זאָל נישט געוואָהר ווערען פון דער מעשה, חלילה... עס קען שאַדען... אַ יוד פון יחוס און דער חתן איז אַ טייערער קאָפּ... נו, נו, שטיל דיך איין, נעהם דיר גאָט צו הילף און אַלץ וועט דורכגעהן בדרך-שלום... מיט גאָטס-הילף, איך געה אַהיים מיך מכין זיין צום דאַווענען און, אַז דאָס מיידעל וועט זיין, זאָלסט דו מיר באַלד צו וויסען געבען... דו הערסט? (ביים ארויסגעהן) נאָר באַלד למען השם... (וויל אָבגעהן).

דער „פּעטער"

(הויבט זיך אויף, כאַפּט ר' אלי'ן ביי דער האַנד).

הערט, איהר רב, איהר נעהמט אייך מיט אייער ספר-תורה. איך דאַרף עס שוין נישט מעהר...

ר' אלי

(פערוואונדערט).

וואָס רעדסט דו? וואָס ווילסט דו? ביזט משוגע געוואָרען, צו חסר-דעה?

דער „פּעטער".

די טאָכטער איז אין „הייזעל" געגאַנגען... דאָס ספר-תורה איז פּסול געוואָרען... גאָט האָט מיך געשטראָפט...

ר׳ אלי

(פרובט איהם איבערהאקען).

וואס רעדסט דו?

דער „פעטער".

איך בין א זינדיגער מענש, איך וויים עס גאנץ גוט אזוי... די פוס האט ער מיר געדארפט אונטערברעכען, דעם קאפ אין דער ערד... א יונגען טויט... פון מיין קינד, וואס האט ער געוואלט? פון מיין ארים קינד?

ר׳ אלי.

הער דו, מען טאר נישט אזוי רעדען געגען גאט.

דער „פעטער"

(אויפגערעגט).

אלץ מעג מען רעדען... דעם אמת... איך בין טאקע יעקל טשאפטשאוויטש — א „פעטער" פון א „הייזעל", נאר דעם אמת מעג מען אפילו גאט זאגען... איך האב שוין גאר נישט קיין מורא... איך בין געגאנגען צו אייך אין בית־המדרש אריין... איך האב אייך אלץ פערצעהלט... האט איהר מיך געהייסען א ספר־תורה שרייבען. דעריבען, ביי איהר אין שטיבעל, האב איך עס אריינגעשטעלט... גאנצע נעכט בין איך דערביי געשטאנען, און איך האב דערצו אזוי געזאגט: דו ביסט טאקע א גאט... דו ווייסט פון אלץ, וואס איך טו... דו וועסט מיך שטראפען... שטראף מיך... מיין ווייב שטראף, מיר האבען געזינדיגט, אבער מיין אונשולדיג קינד שוין... אויף מיין ארים קינד האב רחמנות...

ר׳ אלי.

עס איז דאך איהר קיין שום שלעכטס נישט געשעהן...
זי וועט צוריק־קומען... וועט נאך זיין א גאנץ יודיש ווייבעל...

דער „פעטער".

סיי-ווי-סיי... דער טייוועל געגומען... עס וועט זי שוין צי-הען... האָט זי נאָר געמאַכט דעם אָנהויב... וועט זי שוין נישט רו-הען... נישט היינט איז עס מאָרגען... די נשמה דעם טייוועל איבער-געגעבען... איך ווייס עס... אוי, איך ווייס עס...

ר׳ אלי.

דו רעד נישט קיין נאַרישקייטען... דו שטיל דיך איין... דו בעט גאָט איבער אין האַרץ... לעג אַוועק דיין פרנסה... דיין טאָכטער וועט נאָך מיט גאָט׳ס הילף חתונה האָבען, ווי אַלע יודישע טעכטער און וועסט נאָך פון איהר נחת האָבען...

דער „פעטער".

פערפאַלען, רבי, אוי פערפאַלען... וואָלט אויף איהר אַ יונגער טויט געקומען, רבי, וואָלט איך גאָר נישט געזאָגט... געשטאָרבען, ווייס איך, אַז איך האָב אַ כשר קינד בעגראָבען... געה איך צו איהר אויף קבר-אָבות, און זאָג מיר אַזוי: אָט דאָ ליגט דיין קינד... ביסט דו אַליין אַ זינדיגער מענש, דאָ ליגט דיינס אַ כשר קינד, אַ אָרנטליך קינד... אָבער אַזוי וואָס בין איך ווערט אויף דער וועלט? דו אַליין ביזט זינדיג... לאָזט איבער אַ זינדיגען דור... נאָך דיר... און אַזוי ציהט זיך די זינד פון דור צו דור...

ר׳ אלי.

דו זאָג נישט אַזוי, אַ יוד טאָר נישט אַזוי רעדען, דו נעהם דיר גאָט צו הילף און דו זאָג אַזוי: וואָס עס איז געווען איז פערפאַלען...

דער „פעטער"

(האקט איהם איבער).

איהר, רבי, רעדט מיר נישט איין... איך ווייס, אַז עס איז

שוין פערפאַלען... די זינד ליעגט אויף מיר און אויף מיין הויז, ווי אַ שנור אויפ׳ן האַלז... גאָט האָט נישט געוואָלט... נאָר איך פרעג אייך, רבי, פאַר וואָס האָט גאָט נישט געוואָלט? וואָס וואָלט עס איהם געאַרט, אַז דו, יעקל טשאַפּטשאָוויטש, וועסט דיך אַרויסראַטעווען פון דעם זומפּ, און וועלכען דו זינקסט? (געהט אריין אין רבקה׳לעס צימער, ברענגט אריין דאָס ספר-תורה, הויבט עס אויף און רעדט) דו, ספר-תורה! איך ווייס — דו ביסט אַ גרויסער גאָט! דו ביסט דאָך אונזער גאָט... איך, יעקל טשאַפּטשאָוויטש, האָב געזינדיגט... (קלאַפּט זיך מיט די פויסטען אין הארצען) מיינע זינד... מיינע זינד... דו מאַך אַ נס, דו שיק אַראָב אויף מיר אַ פייער און פערברען מיך, אָט אַזוי ווי איך שטעה! דו עפען אויף די ערד און לאָז מיך איינגעזונקען ווערען... נאָר מיין קינד היט מיר אָב... שיק זי מיר אָב אַזוי ריין, אַזוי אונשולדיג, ווי זי איז געוועזן... איך ווייס... ביי דיר איז אַלץ מעגליך... דו טו אַ נס... דו ביזט דאָך אַ גרויסער גאָט... אז נישט... ביזטו קיין גאָט נישט... זאָג איך דיר, איך, יעקל טשאַפּטשאָוויטש, אַז דו ביזט קיין גאָט נישט... אַז דו ביזט נקמה׳דיג, ווי אַ מענש ביזט דו...

ר׳ אלי

(גיט זיך אַ כאַפּ אויף און גיט אַ ריס אַרויס דאָס ספר-תורה פון „פּעטערס" האַנד).

דו ווייסט, צו וועמען דו רעדסט?! (קוקט איהם אָן, געהט דערנאָך אריין אין רבקה׳לעס צימער מיט׳ן ספר.) דאָס ספר-תורה בעט איבער!

דער „פּעטער".

דעם אמת מעג מען אפילו גאָט אין פּנים אַריין זאָגען. (געהט נאָך ר׳ אלי׳ן אין צימער.) איז ער אַ גאָט, זאָל ער דאָ אויפ׳ן אָרט זיין נס בעווייזען...

שרה

(לויפט אַריין מיט אימפּעט, זי איז צורודערט, לויפט צו צום שפּיגעל און פערקעמט זיך די האָר מיט דער האַנד, רופענדיג).

קום, אַריין, שלמה, וואָס שטעהסט דו הינטער דער טהיר?

שלמה

(אין דער טהיר).

וואו איז יעקל? זאָל ער וויסען (קומט אַריין) פאַר אַ נאַש בראַט וועל איך אַלץ מאַכען, כאָטש ער האָט מיך בעליידיגט.

שרה

(לויפט צו דערוויל צו רבקה׳לעס טהיר, פערשליסט זיך נאָכ׳ן פעטער און ר׳ אלי׳ן).

לאָז איהם דאָרט צו רוה, (מיט אַ שמייכעל) ער איז דאָך אַ גאַנצער פרומאַק אין דער לעצטע צייט געוואָרען... חבר׳ט זיך מיט פרומע יודען (לויפט צו, פערשליסט די טהיר נאָך שלמה׳נען) כלות זיך אויפגעקליבען, אַזאַ אָנשיקעניש דאָס איז, עס איז זיך דאָך פון איהר נישט אָבצויאָגען, לויפט זי נאָך ווי דו וואָלסט שוין איהרער געוועזן... אודאי אויך אַ הער-קומען נאָך דיר צו לויפען... (שמייכעלט) אוי, שלמה, אוי שלמה סחורה זיך אַיינגעשאַפט... (זי געהט צו צום פענסטער. פראַלט אויף די לאָדען, אַ שטראַהל צימער-ליכט בעלויכט דאָס שטיבעל). וואָס האָבען זיי זיך צוגע-מאַכט? ווי צו דער קנות...

שלמה.

האָב נישט קיין מורא זאָג איך דיר, אַז איך האָב דיר איינמאָל צוגעזאָגט יאָ — איז יאָ. פאַר וועמען איך וועל נישט טהון — פאַר דיר וועל איך עס טהון, כאָטש דו האָסט מיך אין די לעצטע צייט שלעכט בעהאַנדעלט... נאָר עס מאַכט נישט אויס... מעג זי שוין מיט׳ן קאָפּ פערלייגען, עס וועט שוין גאָר נישט העלפען...

שרה

(גיט אַ געהע צו איהם, כאַפּט איהם אָן פאַר דער האַנד, קוקט איהם אין די אויגען).

אַזאַ יונג ווי דו ביזט — דאַרפסט דו אַזאַ מויד צו נעהמען? ווער איז זי? אַרום-געוואַלגערט זיך פון „הייזעל“ צו „הייזעל“, אַזאַ יונג ווי דו ביזט... קענסט יעצט כאַפּען אַ שענעם גראָשען, דאַרפסט דו זי? אַ יונג מיט אַ פּאָר הונדערט רובעל, קענסט דו נישט נעהמען אַ

לייטיש מיידעל? פאַר וואָס נישט? פרעג איך וואָס, דו ביזט נישט אַזאַ יונגער מענש, ווי אַ אַנדערער? (קלאַפּט איהם אויף די פּלייצעס) דו רעד מיט מיר, שלמה, דו ווייסט: איך בין צו דיר קיינמאָל נישט געווען שלעכט.. כאָטש איך בין אין די לעצטע צייט אַזוי געווען צו דיר... דאָך בין איך שטענדיג שרה געוועזן. זאָג, אפשר נישט? (קוקט איהם אין די אויגען אריין).

שלמה

(מאַכט זיך גלייך די וואָנסען).

ע, ק׳טשאָרטו... דער טייוועל וייס, געלאָזט זיך דעם קאָפּ פערדרעהען פון דער מויד... אויף דערוויייל... אַ פּאָר גראָשען צו כאַפּען... אַ נישט מיינסט דו טאַקע האָב איך געקלעהרט מיט איהר אויף אַ רעכטען אמת... די מאַמע וואָלט מיר די אָדערן פון לייב פערשאָלטען... כ׳האָב אַ אָרנ׳ליכע מאַמע... און מיין שוועסטער?

שרה.

קיין אַנדער געשעפט שוין נישט, נאָר זיך דעם קאָפּ צו פער-דרעהען מיט אַזאַ „נישט” און אַ „הייזעל” זיך צו פערלייגען? וואָס מען האָט היינט, משטיינס געזאָגט, פון די גאַנצע „הייזלעך”? עס לוינט טאַקע האָבען צו טהון מיט אַזעלכע אויסוואורפס... (געהט צו צו איהם, שטעקט איהם די אויערינגען איין) דו נעהם אָט דאָס צו, און נאַ דיר נאָך אַ הונדערטער צו און זאָג מיר, וואו רבקה׳לע איז?

שלמה.

וואָס איז וואָהר — דאָס איז וואָהר... דו ביזט אַמאָל געווען אַ גוטע יודענע (ווינקט צו איהר) אין די לעצטע צייט ביזט דו קאַליע גע-וואָרען, נאָר עס קומט נישט צו דעם... זאָלסט וויסען, אַז שלמה איז אַ נאַש-בראַט... (נעהמט צו די אויעררינגען און בעהאַלט זיי אין קעשענע).

שרה.

דו זאָג מיר, שלמה, וואו זי איז איצט... פאַר מיר מעגסט דו

אַלץ זאָגען, כאָטש איך בין איהר מאַמע... דו ווייסט: איך שרעק מיך נישט איבער מיט אַזעלכע זאַכען... זאָג, האָסט דו ערגעץ זי אַוועק-געפיהרט... צו אַ...

שלמה.

זי איז זעהר נאָהענט פון דאַנען... אַז איך זאָג דיר, אַז איך ברענג זי דיר — ברענג איך זי... הערסט, אַזאַ יאָהר שוין אויף מיר, וואָס פאַר אַ נקבה דאָס קען זיין... איהר בליק... איהר שיק... גע-ממזר'ט זאָג איך דיר, אויף איין אויג...

שרה.

הע, שרה קען נאָך... זאָג מיר, שלמה, וואו האָסט דו זי? פאַר מיר קענסט דו אַלץ זאָגען... (נעהמט איהם אַרום מיט איין האנד, קלאַפּענדיג איהם מיט דער צווייטער אויף דער פלייצע און קוקט איהם שעלמיש אין די אויגען.) יאָ... זאָג, גוטער-ברודער!

שלמה.

נישט ווייט פון דאַנען... נישט ווייט...

(עס הערט זיך אַ קלאַפּען מיט פויסטען אין דער טהיר פון דרויסען).

הינדעל

(הינטער דער סצענע).

דו ווייסט נישט פון איהר... דו ווייסט נישט פון איהר...

שרה.

לאָז זי דעם קאָפּ אָן וואַנד קלאַפּען... אין די לאַפּקע ווי זי האָט איהם אַריינגעכאַפּט... חאַ... חאַ... ער טאָר דאָך גאָרנישט געהן אָהן איהר... (קוקט איהם שעלמיש אָן) שעמען מעגסטו זיך, מיט מיידען טראָגט ער זיך אַרום... (שלמה קלערט אַ ווײַלע. שרה כאַפּט איהם אָן ביי דער

האנד, גיט איהם אַ פּיהר אָב אין אַ זייט.) מיט מיר רייד... וואָס דאַרפסט דו זי? איך וועל דיר געבען אַ מיידעל... דו וועסט זעהען. (ווינקט צו איהם.)

הינדעל.

(הינדעל ברענגט אויף די טהיר, לויפט אַריין מיט אימפּעט).

וואָס האָבען זיי זיך אין איהם אָנגעכאַפּט? אַ בייזע נאַכט אויף זייער קאָפּ, ביי זיי לויפט אַוועק אַ טאָכטער... (כאַפּט אָן שלמה'ן ביי דער האַנד) דו ווייסט נישט, וואו זי איז. וואָס ווילען זיי פון דיר?

שרה

(זעצט זיך אַוועק אויף אַ שטוהל, קוקט אָן שלמה'ן שעלמיש, ווייזט אויף הינדלען).

דאָס איז זי, די חיה'טע? כאַ—כאַ—כאַ...

הינדעל

(קוקט זיך אום).

ווי אַ בייז געלעכטער עס איז אויף איהר... (צו שלמה'ן) דו ווייסט נישט פון איהר, (פיהרט איהם אין אַ זייט. אין דער שטיל) מיר וועלען אַוועקפאָהרען קיין לאָדז... דאָרט אַ חופה שטעלען... אַ דירה דינגען... אַזעלכע צוויי נקבות... בעדענק, וואָס דו טהוסט? (הויך) וואָס האָבען זיי זיך אָן דיר אָנגעטשעפּעט? דו ווייסט נישט פון איהר... (ציהט איהם ביי דער האַנד) קום, שלמה... (שלמה וויגערט זיך).

שרה

(הויך מיט אַ חנפ'דיג שמייכעלע).

נו, פאַרוואָס געהסטו נישט מיט איהר, שלמה? זי איז דאָך געקומען נאָך דיר... אַוועקפאָהרען נאָך לאָדז... אַ חופה שטעלען... אַ דירה דינגען... הים, הים. (הייבט זיך אויף צו שלמה'ן, ציהט איהם אַוועק

פון הינדלען.) אַזאַ יונגער יונג ווי דו ביסט, האָסט אַ אָרנטליכע יודי-
שע מאַמע, אַ פרומען טאַטען געהאַט... וואָס וויל זי פון דיר האָבען?
וואָס האָט זי זיך צו דיר צוגעטשעפּעט?

שלמה

(רופט).

קום, שרה, נעהם אַרויף רבקה׳לען.

הינדעל

(פערשטעלט איהם מיט דער האַנד דאָס מויל).

דו וועסט נישט זאָגען... דו ווייסט נישט פון איהר. (זי לויפט צו
צו דער אויסגאַנגס-טהיר, און מאַכט זי צו, און עקשטעלנדיג זיך ביי איהר). איך
וועל דיך נישט אַרויסלאָזען. (וואַרפט זיך צו שלמה׳ן, כאַפּט איהם אָן ביי דער
האַנד) געדענק, שלמה... זיי מעגען, מיר טאָרען נישט?! קום, שלמה...
מיר וועלען אַוועקפאָהרען... אַזאַ פרנסה... אַזאַ פרנסה...

שלמה.

מיר האָבען שוין געהערט... שוין געהערט... (שטופּט זי אָב פון זיך)
שפּעטער וועלען מיר ריידען, איצט האָב איך קיין צייט נישט. (געהט
אַרוים מיט שרה׳ן).

שרה

(לויפט צוריק אַריין, גיט אַ פּראַל אויף די טהיר פון רבקה׳לעס צימער, רופט).
רבקה׳לע איז דאָ!

הינדעל

(אין קאָרידאָר).

איך וועל דיך נישט לאָזען... דו וועסט נישט זאָגען...

שלמה

(אין דער טהיר).

קום, שרה.

שרה

(ארויסלויפענדיג נאָך שלמה'ן).

איך געה, שלמה.

(שרה, שלמה, הינדעל אָב).

ר' אלי

(קומט אריין מיט'ן „פעטער").

גלויבט צו גאָט! גלויבט צו גאָט! (צום „פעטער", וועלכער דרעהט זיך ארויף און אראָב איבער דער שטוב. ר' אלי געהט איהם נאָך) און זעהסט, אָט האָט דיר השם יתברך געהאָלפען... ער שטראָפט טאַקע, אָבער ער שיקט די רפואה פאַר די מכה... כאָטש דו האָסט געזינדיגט, כאָטש דו האָסט גערעדט עזות'קייטען. (זאָגט איהם אָן) פון איצט אָן מוזט דו נעהמען אויף דיר, אַז דו זאָלסט אַזעלכע ווערטער נישט רעדען... זאָלסט דרך-ארץ האָבען... גרויס דרך-ארץ... זאָלסט וויסען, וואָס אַ ספר תורה איז, און וואָס אַ יוד אַ למדן איז... מוזט געהן אין בית-המדרש אריין, מוזט דו געהן... מוזט אַ גרויסע נדבה אויף תומכי-תורה גע-בען... און פאַסטען אַ תענית, וועט גאָט דיר מוחל זיין... (פויזע. (קוקט אויפ'ן „פעטער", וועלכער דרעהט זיך ארויף און אראָב פערטראַכט אין אנדערע ענינים) וואָס, דו הערסט מיך נישט? מיט השם יתברך'ס הילף וועט אַלץ דורכגעהן בשלום, איך וועל טאַקע באַלד אַריבערגעהן נאָכ'ן חתנ'ס פאָטער... און מיר וועלען די זאַך אַ דורכשמועסען בפרוטרוט... נאָר זאָלסט דיך נישט דינגען, אַ הונדערטער אַרויף, אַ הונדערטער אַראָב. זאָלסט וויסען, ווער ער איז און ווער דו ביזט... און זאָלסט טאַקע באַלד מסלק זיין דעם נדן און נישט בעלעמוטשען מיט די חתונה... אַז עס זאָל, חלילה, נאָך אַמאָל צו קיין מכשול נישט קומען... אַזעלכע זאַכען לייגט מען נישט אָב... (קוקט אויפ'ן „פעטער") וואָס, דו

הערסט מיך נישט? איך רעד דאָך צו דיר?

דער „פעטער"

(ווי צו זיך) .

איין זאַך וויל איך זי נאָר פרעגען, נאָר איין זאַך, נאָר דעם אמת זאָל זי מיר זאָגען... דעם גאַנצען אמת: יאָ, אָדער ניין.

ר' אלי.

דו זינדיג נישט, דאַנק גאָט, וואָס ער האָט דיך אויף אַזוי פיעל געהאָלפען.

דער „פעטער"

(ווי פריהער) .

איך וועל איהר גאָר נישט טהון... נאָר דעם אמת: יאָ, אָדער ניין.

ר' אלי.

דעם אמת... דעם אמת... גאָט וועט העלפען... אַלץ וועט אַ דורכגעהן בשלום... איך געה שוין נאָכ'ן מחותן, ער איז אין בית-המדרש און וואַרט אויף מיר אודאי, (קוקט זיך אום) זאָג דיין פלונית, אַז זי זאָל דאָ דערוויייל צורוימען... און דו מאַך אַ קנין-יד, טאַקע באַלד אויפ'ן אָרט... אַז ער זאָל קיין צייט נישט האָבען פון עפּעס געוואָהר צו ווערען און חרטה צו האָבען... שמועס אָב די חתונה און שיק אַוועק די כלה צום חתנ'ס משפחה... נאָר נישט בעלעמוט-שעט... שאַ שטיל, קיינער זאָל נישט געוואָהר ווערען... (מאַכט זיך צום אַרויסגעהן) און דו שלאָג דיר די נאַרישקייטען פון קאָפּ אַרויס, נעהם דיר גאָט צו הילף, און זיי אויפגערוימט... אַז דער מחותן זאָל חלילה גאָר נישט בעמערקען... (אַרויסגעהענדיג) זאָג דיין פלונית, אַז זי זאָל דאָ אָרענטליך מאַכען (געהט אָב) .

דער „פעטער"

(דרעהט זיך ווי פריהער איבער די שטוב).

נאָר דעם אמת זאָל זי מיר זאָגען... דעם ריינעם אמת.

(א לענגערע פויזע).

שרה

(אין דער טהיר).

קום אַריין, קום, דער טאַטע וועט דיך נישט שלאָגען... (פויזע) געה אַריין זאָג איך דיר. (שטופט אריין רבקה'לען. רבקה'לע איז אין א טוך ארומגעהילט איבערן קאָפּ, שטעהט ביי דער טהיר, קוקט אונפערשעמט מיט די אויגען, פערביסען די ליפען, שווייגט, שטעהענדיג אויף איין אָרט).

שרה.

און וואָס שטעהסט דו, טאָכטער לעבען? נחת אונז אָנגעטהון... פאַר אונזער פראַצע... פאַר אונזער מיה... שוין שפעטער זיך מיט דיר אָברעכענען (האקט אָב) געה אַריין... קעם דיך צו, טהו אָן א קלייד, אַ מענש דאַרף צו קומען... (צום „פעטער") איך האָב געטראָפען ר' אלי'ן, ער איז געגאַנגען נאָכ'ן מחותן... (קוקט זיך אין שטוב אום) אַ חורבן נאָך מיר — ווי דו זעהסט אויס!

(נעהמט זיך האסטיג די זאכען גלייך צו שטעלען).

דער „פעטער"

(דערזעהט רבקה'לען, קוקט זי אָן, דערנעהנט זיך צו איהר, נעהמט זי ווייך אָן ביי דער האנד, פיהרט זי אהין צום טיש).

האָב נישט קיין מורא, איך וועל דיך נישט שלאָגען... (ער זעצט זיך) זעץ דאָ זיך אַנידער נעבען מיר, (רוקט איהר א שטוהל אהער) זעץ דיך.

רבקה'לע

(ברוגז'יג. בעהאלט דאָס פנים אין א טוך).

איך קען שטעהן אויך.

דער „פעטער".

זעץ דיך, (ער זעצט זי אַנידער) האָב נישט קיין מורא.

רבקה׳לע

(פון אונטער דער טוך).

וואָס האָב איך מורא צו האָבען?

דער „פעטער"

(שטאַמעלט).

רבקה׳לע, זאָג מיר, רבקה׳לע... דו ביזט מיין טאָכטער, און בין דיין טאַטע, (ווייזט אויף שרה׳ן) דאָס איז דיין מאַמע... זאָג מיר, טאָכטער, זעה, דעם גאַנצען אמת זאָג מיר... דו האָב נישט קיין מורא פאַר מיר... דו שעם דיך נישט פאַר מיר... איך וויים, נישט איבער דיינע זינד, נישט איבער דיינע זינד... איבער מיינע, איבער מיינע, איבער דיין מאַמעס זינד... אונזערע זינד... זאָג מיר, טאָכטער.

שרה.

גיב נאָר אַ קוק, ווי ער האָט זיך אַנידערגעזעצט מיט איהר אויסטענה׳ן... וואָס וויל ער פון איהר האָבען? קוים דערלעבט! לאָז זי אַריינגעהן אָנטהון זיך, אַ מענש דאַרף דאָך באַלד אַנקומען. (געהט צו, וויל אוועקנעהמען רבקה׳לען פון „פעטער").

דער „פעטער".

לאָז זי אָב זאָג איך דיר.

(שטופט אָב שרה׳ן פון רבקה׳לען).

שרה.

משוגע איז ער געוואָרען היינט, וואָס טהוט זיך דאָס מיט איהם?

(נעהמט זיך ווייטער צו צורוימען).

דער „פּעטער"

(זעצט אַנידער רבקה'לען נעבּען זיך).

איך וועל דיך נישט שלאָגען... (נעהמט אָן מיט זיינע פינגער איהר דינעם האַלז) ווען איך וואָלט דיר דעם האַלז אָבּגעדרעהט אָט אַזוי, איי-דער דו ביזט אויפגעוואַקסען, וואָלט פאַר דיר גלייכער געווען און פאַר מיר גלייכער געווען... נאָר האָב נישט קיין מורא, איך וועל דיר גאָרנישט טהון... נישט איבּער דיינע זינד האָט אונז גאָט געשטראָפט, איבּער אוי־ערע. איך האָב דיך אָבּגעהיט ווי מיין אויג אין קאָפּ, אַ ספר-תורה האָב איך געלאָזט שרייבּען, פאַר דיינעט וועגען... איך האָב עס צו דיר אין שטיבּעל אַריינגעשטעלט און דערצו געבּעטען גאַנצע טעג, גאַנצע נעכט: היט אָב מיין קינד פון שלעכטס... מיך שטראָף, דיין מאַמע שטראָף, נאָר מיין קינד היט אָב... וועסט אויפ-וואַקסען, וועל איך מיט דיר אַ שדוך טהון... איך וועל דיר נעהמען אַ אָרענטליכען יונגען-מאַן פאַר אַ חתן... איך וועל אייך ביידען קעסט געבּען... איהר וועט אייך ביידע לעבּען...

רבקה'לע

(פון אונטער דער טוך).

איך האָב נאָך צייט חתונה צו האָבּען... איך בין נאָך נישט אַזוי אַלט.

שרה.

דאָס רעדט נאָך אַקעגען...

רבקה'לע.

נאָר מיר ווילען זיי מאַכען פאַר אַ רבּי'צין, פאַר וואָס האָט די מאַמע נישט אַזוי פריה חתונה געהאַט?

שרה.

האַלט דעם פּיסק, וואָרום איך פּאַטש עס דיר אויס! אויס-

געלערנט זיך דאָכ, איבער איין נאַכט זיך אויסגעלערנט!

רבקה׳לע

(גיט פערשטענדיג).

יאָ, איך ווייס שוין...

דער „פעטער״.

לאָז זי אָב! (האסטיג) איך וויל זי נאָר איין זאַך פרעגען... נאָר איין זאַך, דעם אמת זאָג מיר... איך וועל דיך נישט שלאָגען, איך וועל דיר נישט אָנריהרען, נישט דו ביזט שולדיג... (קען דאָס וואָרט נישט ארויסריידען) אָפען זאָג מיר, דאָס... דאָס... דעם גאַנצען אמת זאָג מיר... דעם אמת...

שרה.

וואָס פאַר אַ אמת זאָל זי דיר זאָגען? וואָס ווילסט דו פון איהר האָבען?

דער „פעטער״.

נישט דיך פרעג איך. (שטעלט זיך אויף, כאפט אָן רבקה׳לען ביי דער האנד) דו שעם דיך נישט פאַר מיר... איך בין אַ טאַטע בין איך... פאַר מיר קענסט דו אַלץ זאָגען... זאָג אָפען... ביזט נאָך... ביזט נאָך אַזוי ריין, ווי דו ביזט אַרויסגעגאַנגען פון דאַנען? ביזט דו נאָך אַ כשר יודיש קינד?

שרה

(רייסט ארויס רבקה׳לען פון פעטערס האנד).

וואָס ווילסט דו פון איהר האָבען; דאָס קינד ווייסט נישט פון קיין שלעכטס, לאָז זי אָב.

דער „פעטער"

(האַלט רבקה'לען פעסט ביי דער האַנד, פרובט איהר קוקען אין פנים אריין).

דו זאָג מיר דעם אמת, איך וועל דיר גלויבען... אין פנים אַריין קוק מיר... גלייך אין פנים אַריין... ביזט נאָך אַ כשר יודיש קינד? אין פנים אַריין קוק מיר, גלייך אין-פנים אַריין! (בעמיהט זיך צו קוקען איהר אין פנים אריין. רבקה'לע בעהאַלט דאָס פנים אין טוך).

שרה.

פאַר וואָס נעהמסט דו נישט די טוך פון קאָפּ אַראָב? אין שטוב אין אַ טוך? (רייסט איהר די טוך פון קאָפּ אראָב, רבקה'לע לאָזט זיך נישט, בע-האַלט דאָס פנים אין קאפּטען).

דער „פעטער"

(שרייט).

דו זאָג מיר יעצט... שעם דיך נישט... איך וועל דיר גאָר נישט טהון. (האַלט זי פעסט ביי די הענד, נעהמט זי צו צו זיך און קוקט איהר אין די אויגען). ביסט דו נאָך אַ כשר יודיש קינד? — זאָג מיר, דאָ אויפ'ן אָרט.

רבקה'לע.

(פרובט פערשטעקען דאָס פנים אין קאַפּטען).

איך ווייס נישט...

דער „פעטער"

(שרייט).

דו ווייסט נישט... דו ווייסט נישט, נאָר ווער דען ווייסט?.. ווי הייסט: דו ווייסט נישט?.. דעם אמת זאָגען... זאָג, ביסטו נאָך...

רבקה׳לע.

(גיט זיך א רים ארויס פון פעטער׳ס הענד).

און די מאַמע האָט געמעגט?.. און דער טאַטע האָט געמעגט?.. איך ווייס שוין פון אַלץ... (פערשטעלט זיך דאָס פנים מיט די הענד) שלאָגטס מיך, שלאָגטס מיך!

(שרה לויפט צו מיט אויסגעשטרעקטע הענד, וויל רבקה׳לען שלאָגען, דער פעטער שטופט זי אָב מיט איין קלאַפּ, זעצט זיך אוועק בלייך אויף זיין שטוהל, אָטעמט שווער אָב. רבקה׳לע זעצט זיך אויף דער ערד, וויינט הויך. א שטילע לאַנגע פּויזע. שרה דרעהט זיך אין שטוב אַרום. מען זעהט, אז זי ווייסט נישט, פון וואָס צו אָנפאַנגען. נאָך א לאַנגע פּויזע נעהמט זי דעם בעזעם און קעהרט אויס די שטוב שווייגענדיג, ווי זי וואָלט עפּעס געגנב׳עט, נאָכהער געהט זי צו צו רבקה׳לען, הויבט זי אויף ביי דער האַנד און פיהרט זי אריין אין צימער. דאָס אַלץ טהוט זי שווייגענדיג. דער „פּעטער" גלייך אויף זיין אָרט. רבקה׳לע אָב).

שרה

(קומט אריין פון רבקה׳לעס צימער, לויפט צו צום „פעטער", חאַפּט איהם אָן פאַר דער האַנד, בעטענדיג זיך).

יעקל, בעדענק דיך, געדענק אין גאָט, ווער דאַרף דען פון עפּעס צו וויסען?... (פּויזע) שטיל דיך איין... (פּויזע) רבקה׳לע וועט חתונה האָבען, מיר וועלען נאָך נחת פון איהר דערלעבען...

דער „פּעטער"

(שווייגט).

שרה.

טהו אָן א קאַפּאָטע, זיי וועלען דאָך באַלד אָנקומען. (קוקט אויף דעם „פעטער", אָבהאַקענדיג) ווער דאַרף דען פון עפּעס צו וויסען?

דער „פּעטער"

(שווייגט, גלאָצט מיט די אויגען אויף איין אָרט).

שרה

(ברענגט אריין דעם פעטערס ראָק, טהוט איהם אָן א הוט. דער „פעטער" לאָזט זיך אָנטהון.)

אַזאַ אונגליק... אַזאַ אונגליק... געה רעכט דיך אויף עפּעס...
(אָנגעטהון דעם „פעטער", מאַכט זי אויף זיך גלייך די מלבושים, שטעלט אַלץ אין אָרד-נונג, לויפט אריין אין רבקה'לעס צימער. מען הערט ווי זי בעהאַלט עפּעס דאָרטען. לויפט באַלד צוריק אַרויס.) **שוין שפּעטער מיט דיך זיך אָברעכענען.** (קוקט אַרום די שטוב, אויב עס איז אַלץ אין אָרדנונג. גלייכט נאָך עפּעס אויס.) **היינטיגע צייטען... חאָווע אויף קינדער, אוי, אוי...**
(אויף די טרעפּ הערט מען אויפגעהענדע טריט.)

שרה

(לויפט צו צום „פעטער", ציהט איהם ביים אַרבעל).
זיי געהען, געדענק אָן גאָט... יעקל... אַלס קען נאָך גוט ווערען...
(עס קומען אריין ר' אלי און א פרעמדער יוד).

שרה

(שטופּט אַרונטער די האָר אונטער'ן שייטעל, שטעלט זיך אין די טהיר, גרייט אויפצונעהמען די געסט).

ר' אלי.

גוט מאָרגען.

שרה.

גוט מאָרגען — גוט יאָהר. ברוך הבא, (אביסעל צומישט. שטעלט זיי אַנידער אַ שטוהל. בעט זיצען).

ר' אלי

(פרעהליך).
וואו איז דער מחותּן? (זוכט מיט די אויגען דעם „פעטער").

שרה

(מיט א שמייכעלע צום „פעטער").
יעקל, פאַרוואָס ווייזט דו דיך נישט? (זי רוקט נעהנטער דעם שטוהל

צום „פעטער״.

(די יודען גיבען איהם אָב שלום-עליכם, ועצען זיך.)

ר׳ אלי

(בעוועגט מיט די הענד).

לאָז מען זיך באַלד נעהמען צום ענין. (צום פרעמדען יוד, ווייזענדיג אויף׳ן „פעטער״) דער יוד וויל זיך מיט אייך משדך זיין, ער האָט אַ כשר׳ע, יודישע בתולה, וויל ער איהר געבען אַ מאַן אַ תלמיד-חכם, קעסט כל ימיו.

דער פרעמדער יוד.

מהיכי תיתא!

דער „פעטער״

(שטעלט זיך אויף פון טיש.)

יאָ, ר׳ יוד, אַ כשר׳ע יודישע בתולה... אַ כשר׳ע...

ר׳ אלי

(צום פרעמדען יוד).

פינף הונדערט רובל במזומנים וויל ער באַלד מסלק זיין צו די תנאים... קעסט כל ימיו... האַלטען איהם ווי אַ אייגען קינד.

דער פרעמדער יוד.

מילא מיין סחורה האָב איך נישט אויסצוריהמען, ער זיצט אַ צוויי יאָהר און לערנט — האָט ער די הוראה אין קעשענע.

ר׳ אלי.

דאָס ווייסט מען טאַקע — דער יוד וועט איהם האַלטען ווי אַ אויג אין קאָפּ, פון כל טוב וועט ער דאָ האָבען, ער וועט קענען זיצען און לערנען יום ולילה.

דער „פעטער״.

(ווייזט אויף רבקה׳לעס צימער.)

יאָ, דאָרט, דערינען וועט ער זיצען און לערנען אין דער-

הייליגער תורה... איך האָב אַ כשר'ע, יודישע טאָכטער. (געהט אריין אין רבקה'לעם צימער און שלעפּט אַרויס מיט געוואַלד רבקה'לען ביי דער האַנד, זי איז נאָך האַלב אויסגעטאָן, די האָר צופלאָשעט. ווייזט אויף רבקה'לען) אַ כשר'ע יודישע בתולה וועט חתונה האָבען פאַר אייער זוהן... האָבען כשר'ע, יודישע קינדער... ווי יעדע יודישע טאָכטער... (צו שרה'ן) וואָס, ביין? (לאַכט ווילד צום פרעמדען יוד). יאָ, יאָ, מחותן, אַ כשר יודיש ווייבעל זיין... מיין ווייב וועט זי אונטער דער חופה פיהרען... אין „הייזעל" אַראָב! אונטען! (ווייזט אויפ'ן קעלער) אין „הייזעל"! (שלעפּט רבקה'לען ביי די האָר צו דער טהיר) אין „הייזעל" אַראָב!

שרה

(לויפט צו ווילד).

גוואַלד, מענשען, ער איז משוגע געוואָרען! (זי וויל אַרויסרייסען רבקה'לען).

(דער „פעטער" שטופּט זי אָב, שלעפּט אַרויס רבקה'לען פאַר די האָר).

דער „פעטער"

אין „הייזעל" אַראָב... (אָב מיט רבקה'לען, הינטער דער סצענע הערט מען רבקה'לעם געוויין).

דער פרעמדער יוד.

(ערשטוינט און דערשראָקען).

וואָס איז דאָס?

(ר' אלי ווינקט צו איהם. שלעפּט איהם ביים אַרבעל און ווייזט איהם אויף דער טהיר. דער פרעמדער יוד שטעהט נאָך ערשטוינט. ר' אלי ציהט איהם צו דער טהיר, געהען אָב. פויזע.)

דער „פעטער"

(ברענגט צוריק צושלעפּען ביי דער האַנד ר' אלי'ן, וועלכען ער האָט אויף די טרעפּ געפּאַקט.)

דאָס ספר-תורה נעהמט אייך מיט, איך דאַרף עס שוין נישט מעהר!

(פאָרהאַנג).

דער לאנדסמאן.

פּערזאָנען:

זשאַק	אַ מאַנספּערזאָן פון איאָהר איינציגע פיערציג, אַלמן, זעהט אָבער אויס פון איינינע דרייסיג, (קרעפּטיג).
איזאַאַק	זיין שוואָגער, דעם געשטאָרבענע־נעמ׳ס ווייב׳ס אַ ברודער, זיין פּאַר־טנער, עטוואָס עלטער פון זשאַק.
קאַנטאָר קעניגסשטיין	עלטערער מענש גרויע האָר.
מיסעס לואיזאַ קעניגסשטיין	זיין שוועסטער אַן׳עלטערע פריילין.
ר׳ משה בלומעלע	זשאַק׳ס וויטע קרובים פון דער היים, ער רופט זיי פון געוואוינ־הייט „פּעטער און מוהמע".
שיינדעלע	זשאַק׳ס אַ פריינדין פון דער היים, אין זיינע יאָהרען, אָבער זעהט עלטער אויס.
פייגעלע	איהר טאָכטער אַ מעדעל פון אַ יאָהר 18—19 אַ פּראָווינץ־קינד.
שלומה „מלאך"	זשאַק׳ס אַ פריינד און קאָלעגאַ פון דערהיים.
מ. בענדעט	קעניגסשטיינ׳ס און זשאַק׳ס אַ בעקאַנטער.
טאַנטע ראָזאַליאַ אָנקעל מאָריטץ טאָכטער העלענאַ	פון די קעניגסשטיינ׳ס פאַמיליע.

(האַנדלונג אין ניו־יאָרק, געגענוואַרט.)

ערשטער אקט.

אין פּריוואַט אָפּיס פון זשאַק'ן. עס איז אין אַ ווינקעל פון אַ גרויסען קליידער סטאָר אין דאַון טאַון. דורך די שויבען זעהט מען בענק מיט קליידער, און מענשען דרעהען זיך פיהרען קונים פערביי, טהייל שויבען זיינען די ראָלעטען אַראָבגעלאָזט. טיש, שטוהלען, קליי-דער שאַנק אין ווינקעל; אויף איינס פון די ווענד העננט אַ פאָטאָ-גראַפיע, אַ טרעפּ פון אָפּיס פיהרט צום סטאָר, וואָס איז „אַבסטער", דורך די טרעפּ געהען נור די באָסעס אליין. זשאַק שטעהט פאר אַ שפּיגעל און בעקוקט אַ פראַק און אַ זיידענע וועסט, וואָס אַ בוי האָט איהם אַריינגעבראַכט; האָט זיך איהם אָנגעמאָסטען, — בעקוקט זיך אין שפּיגעל, — טהוט איהם אויס. — ער קוקט זיך אום מיט שרעק אויב קיינער זעהט ניט, בעמערקט באַלד דורך אַ שויב זיין שוואָגער פאַרטנער איזאַאַק. נאָך אַ קלייגער פויזע קומט אַריין איזאַאַק וועלכער האַלט אַ בריעף מיט אַ ראָזען קאָנווערט אין דער האַנד; זשאַק העננט שנעל אויף דעם פראַק אין שאַנק אַריין.

איזאַאַק קוק מיסטרויזיש אויף זשאַק'ן, אַ ביסעל מיט חשד. —

איזאַאַק:

פאַר דיר, איינגענ-העגדיג, (ער שמעקט צום בריעף). פאַרוואָס.

זשאַק.

(חאַפּט איהם האַלב אַרויס דעם בריעף אויס דער האַנד און שטעקט זיך איהם אין די בוזעם-קעשענע, אָהנע ווערטער. אַ קליינע פויזע. — הויבט זיך אויף, וויל צוריק אַרויס. זשאַק רופט איהם נאָך:)

ליסין, עקסיאָז, — איך האָב עפּעס מיט דיר צו רעדען.

איזאַק.

(מיט השר'יגע בליקען):

וואָס אזוינס? —

זשאַק.

(שלאָגט זיך אַ מינוט אין דער דעה, פּאַלט אָבער פּלוצלונג אַרויס).

הע, ליסין, וואָס געהסט דו בייז אַרום אויף מיר, — וואָס קוקסט דו מיך אָן? וואָס, דיר געפעלט נישט וואָס איך גער אַ מאָל חתונה האָבען?

איזאַק.

מיר, איי, דאָן קער, (ער נעמט אַרויס פּראָבען, — ווייזט איהם) נאַ, די פּראָבען די שניידערס ווייסען ניט וועלכע צוצושניידען, — (זשאַק בע-קוקט זיי נישט) איכריגענס, געהסט חתונה האָבען, איך הער עס צום ערשטען מאָל, מזל-טוב.

זשאַק.

(בייז)

וואָס שפּילסט דו מיט מיר אין הינטער טהירען, איך האָב עס נישט ליעב. פאַרוואָס ביסט דו נישט אָפען, אַזוי ווי דו ביסט שטענדיג געוועזען, ווען זי עליה-השלום... וואָס איז? איך גער חתונה האָבען, האָב איך דען געוואָלט, אַז דיין שוועסטער זאָהל שטאַרבען. ווער איז שולדיג אין דעם? איך בין דאָך אַליין אויף דער וועלט, וועמען האָב איך? — אָבגעאַרבייט אַ גאַנץ לעבען און צום סוף — פאַר וועמען אַר-בייט איך? — דו האָסט האָטש קינדער, — איך קום אַהיים, איך האָב דאָך נישט מיט וועמען אַ וואָרט אוים צו רעדען. פאַר די ווענד? — און פאַרוואָס זאָל איך קיין קינדער נישט האָבען? וואָס, אַזוי אַלט בין איך שוין?

איזאַאַק.

איך לאָז דיך ניט, איי דאָן קער, — איבריגענס, אַז דו האָסט שוין יאָ אָנגעהויבען צו רעדען, וועל, לאָזען מיר רעדען, ווילסט חתונה האָבען, ביסט נאָך נישט אַזוי אַלט, ווילסט קינדער האָבען, וועל, דאָס איז אָל־רייט, איי ניו, איי ניו, דאַרפסט חתונה צו האָבען, אָבער נעם אַ מיידעל, אַ בעל־בית'יש קינד, דיינס גלייכען, גועלד דאַרפסט דו נישט, האָב חתונה, האָב קינדער, אָבער זעה וואָס דו טהוסט? — דו פער־דרעהסט דיר אַ קאָפּ מיט דעם אַט, (ער ווייזט איהם אויפ'ן באָזעם) — וואָס ווען? האַלט, ברודער, דעם קאָפּ אויף די רעכטע זייט.

זשאַק.

(שטילער אַ ביסעל):

אָבער זאָלסט דו זעהען, ווי עס פיהרט זיך ביי לייטען, ווי מענ־שען לעבען, מיט אַנ'אמת, איזאַאַק. — פאַרוואָס זאָלען מיר טאַקע נישט אַריינקומען צווישען מענשען? ווער קען אונז? — און פאַרוואָס נישט, געלד האָבען מיר, און ווער קען אונז, אַנדערע מיט דעם געלד קלינגט דאָך די גאַנצע שטאָדט מיט זיי? נעם זילבערמאַנ'ען פון די בויער. לויר'ם — דאָקטוירים סאַמע, און מיר? —

איזאַאַק.

און אַלזאָ?

זשאַק.

פאַרוואָס זאָלען מיר אויך נישט, איך מיין, מיט מענשען — איך שטעה אין אַ פיינע פּאַרטיע, אַ קאָנטאָר, זי אַ געבילדעטעס פרייליין, שפּילט פּיאַנאָ... אַ פּאַרנעהם הויז... דאָקטוירים, לויר'ם סאַמע...

מען האלט זיך אונטער... פראָמינעטע געזעלשאַפט.

אייזאַאק.

ווי אַזוי וועסט דו דיך קענען אומגעהן מיט זיי? — מיר זענען דאָך פּראָסטע מענשען, ווי וועסט דו מיט זיי לעבען קאָנען? — זיי וועלען דיך נישט פערשטעהן, — דו וועסט זיי —

זשאַק.

אָ, מען לערענט זיך אויס, אַז מען קומט צווישען מענשען ווערט מען אַליין אַ לייט, — יאָ, אייזאַאק, מען זעהט, מען הערט, ווי מענשען האַלטען זיך אונטער, אָ מען לערענט זיך — און די מיי־סעס קעניגסשטיין, איז אַזוי גוט, און רעדט מיט מיר, און זאָגט מיר, — אָ, מען לערענט זיך, — אַז מען קומט אונטער מענשען — און פאַרוואָס נישט, אייזאַאק, געלד האָבען מיר? ווי האָבען מיר ביז יעצט. —

אייזאַאק.

(פאַלט איהם אין די רייד אַריין מיט איראָניע).

מענשעלסט דו דיך יעצט אויס, מען לערענט דיך הייסט עס, ווי מיט לייטען אומצוגעהן — די מיסעס קעניגסשטיין, — די כלה הייסט עס, — איי ניו, איי ניו, — עס איז אַל־רייטה, — וועסט דו דיך אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען האָב איך מורא, — האָב איך מורא, — איי דאָן־קער, וואָס איז עס מיינע ביזנעס, טהו ווי דו פערשטעהסט; נו, זעה, ברודער, זאָלסט דער נאָך קיין חרטה נישט האָבען. אָבער געה נור אַרויף, ווייז, די שניידערס צו וועלכען זיי זאָלען זיך נעמען.

זשאַק.

פאַרוואָס זאָל איך חרטה האָבען, אז דו וואָלסט געוואָלט זעהען די געזעלשאַפט.

איזאַאַק.

(האַקט איהם איבער)

עס איז אָל רייַט, אָבער געה נור אַרויף. — די שנייַדערס וואַרטען מיט דער אַרבייַט.

זשאַק.

(געהענדיג אַבסטערס)

איך מוז דיך אַמאָל מיטנעהמען צום קאַנטאָר, וועסט זעהען.

איזאַאַק.

וואָס, אויך אויף דער לעהרע, ווי אַ מענש צו זיין? גענוג! זיי לערנען דיך אוים. (זשאַק פערשווינדט. איזאַאַק רופט אַ בוי און זאָגט איהם עפּעס אין דער שטיל. דער בוי פערשווינדט. אין אַ קליינע ווילע פיהרט ער אַריין ר' משה'ן און בלומעלע'ן. אַנ'אַלט פּאָר פאָלק פון אַ קליינע פּאָלנישע פּראָווינץ־שטאָדט, געהן נאָך ביידע אָנגעטהון היימישע מלבושים: בלומעלע אין אַ חויב, ר' משה אין אַ יודישען הוט מיט אַ יודישען ראָק. אַ לאַנגע ווייסע באָרד).

איזאַאַק.

קומט אַריין ר' משה, קומט בלומעלע, איין ווילע, ער קומט באַלד אַראָב. (אין דער שטיל) נור קיין איין וואָרט נישט, אַז איך האָב נאָך אייך געשיקט. זאָגט, אַז איהר זענט גלאַט אַזוי אהערגע־

קומען צו אײַער זוהן שמואל, אויף דער עלטער; איהר הערט? עס איז דאָ אַ זאַך דערבײַ, איהר װעט שוין שפּעטער געװאָהר װערען.— עס איז פּאר זײַן גוטען, — מען דארף איהם אויסהײַלען פון זײַנע נארישקײַטען (ער װײַזט זיך מיט'ן פינגער אויפ'ן קאָפּ.) און װאו איז שלמה?

בלומעלע.

ער האָט געזאָלט מיט אונז אינ'אײנעם קומען, — ער װעט אודאי באַלד אָהנקומען.

איזאאק.

ער זאָל נור נישט אויסזאָגען? —

ר' משה.

איהר האָט עס דאָך אין אײַער בריעף געשריבען.

איזאאק.

אָל ריײַטה, יעצט געה איך נאָך איהם, [ער געהט אַבסטער'ס, און רופט] זשאַק, זשאַק, געה נור אראָב, עס װארט װער אויף דיר, — (פון די טרעפּ) װעל ר' משה, — גליק, גליק. (ער פערשװינדעט.)

בלומעלע.

(צו ר' משה'ן)

װאָס קען די מעשה זײַן, װאָס ער װיל דאָס נישט האָבען, אַז יעקעל זאָל געװאָהר װערען, אַז ער האָט נאָך אונז געשיקט.

ר׳ משה.

מין הסתם איז דאָ א טעם דערביַי, — עס איז מעשה סוד, שווייַג, אַט געהט ער דאך.

זשאַק.

(קומט אראב אבסטער׳ס)

ווער דאָס א זעלכעס? — (דערזעהט צוערשט די יודענע.) ווער איז דאָרט? (די יודענע רוקט זיך אין אַ זייט, זשאַק געהט נאָהענט צו צו איהר, בעטראַכט זי, די יודענע וויל זאָגען, ווער זי איז, — זשאַק מאַכט מיט די האַנד) נייַן, נייַן, — איך וויל אַלייַן טרעפען (דאָס פנים הויבט איהם אָן צו לויכטען,) בלומעלע, מוהמע בלומעלע, דעם פעטער ר׳ משה׳ס ווייַב, זאָ העלף מיר גאָט, — (ער שרייַט אַרויף) הע, איזאַאק, איזאַאק, טרעף ווער עס איז דאָ?

איזאַאק.

(שרייַט אַראָב פון אויבען):

איך ווייס, ווייס, מען האָט עס מיר שוין אין סטאָר געזאָגט.

זשאַק.

ער ווייסט עס שוין, [גיט זיך אַ קוק אום, דערזעהט דעם אלטען. מיט שרעק] שאַ, ווער איז דאָס? (בלייַך ווי די וואַנד מיט האַלבע טרעהרען אין די אויגען), דער פעטער, ר׳ משה — שלום-עליכם! אָ, ווי לאַנג, [ער האַפּט זיך צוריק] נייַן, בעפויר, אייַדער, וואָס און ווען, מוזט איהר מיר אַקאָרשט זאָגען, וואָס זענען געוועזען אייַערע לעצטע ווערטער צו מיר, בעפויר איך בין קיין אַמעריקאַ אַוועק — זאָגט אַקאָרשט.

ר׳ משה.

(אין שרעק, שטאַמעלט, מיט טרעהרען)

ווער קען עס געדענקען אַ מעשה, פון איינינגע צוואַנציג יאָהר.

זשאַק.

און איך וועל עס אייך זאָגען, ווייזט נור אייער שטעקען, (ער נעמט אַרויס דעם שטעקען פון דעם אַלטען יוד, און מאַכט מיט אַ בייזערדיגען טאָן) די פערד שפאַנען, דו יונגאַטש איינער! נו האָט איהר שוין געשפאַנט די פערד? חאַ, חאַ, חאַ.

ר׳ משה.

(האַלב פערשעמט)

ווער האָט זיך געקענט דאַן ריכטען וואָס אוים דיר וועט, (ער כאַפּט זיך צוריק) אוים אייך — ווער דען.

זשאַק.

נייִן, ר׳ משה, זאָגט מיר דו, — שאַדט נישט איהר מעגט מיר זאָגען דו, איך האָב אייער ברויט געגעסען, — נו, און די מוהמע בלומעהלע, לאָזט מיך אייך אַ קאָרשט אָנקוקען, — די זעלבע יודענע, נו, זעצט אייך ר׳ משה, — טהוט אוים דעם ראָק (ער העלפט איהם דעם ראָק אויסטהון, ר׳ משה לאָזט זיך נישט.) שאַדט נישט, איך מעג אייך בע־דיענען, — איהר זענט געוועזן צו מיר, — (ער ענדיגט נישט) זעצט אייך, (רוקט פאַר איהם און איהר שטוהלען אַרויס. ער ערמאָנט זיך) איינשפּאַנען, שרייט איהר, און איך כאַפּ זיך מיט שלמה׳ס פוהר, מיט די ליטוואַקעס מיט צו די גרענעץ, און איהר, וואַרט נאָך אַלץ אויף די פוהר, אַה,

שוין לאַנג האָט איהר געקענט װאַרטען — הא, איהר װאַרט נאָך.

ר׳ משה.

מן הסתם איז עס דאָך געװען אַ גאָטס אַ זאַך. — דײַן גורל איז געװען אַזױ בעשערט.

זשאַק.

אַזױ, אַזױ ר׳ משה.

ר׳ משה.

דײַן מזל אַזױ, — אַז דורך דיר זאָהל דאָס גאַנצע שטעדטיל געהאָלפען װערען; װאָרום גאָט פריהער און דערנאָך דו, — עס האַלט זיך דאָך נור אַלעס אױף, װאָס דו שיקסט אױף יום־טוב אַהײם, משפחה און בעקאַנטע, און װעמען נישט? אױ, װאָס װאָלט אוים זײַ געװאָרען?

זשאַק.

נו, נו, מאַכט נישט, — (האַקט אָב דאָס געשפּרעך.) נו, װאָס זאָגט איהר בלומעהלע (ער פּערריכט) הע, מוהמע בלומעהלע פלעגט איך דאָך אײַך רופען, יאָ, איהר זעגט דאָך די מאַמענס אַ שװעסטער געװען— דאַכט זיך, נו, אַ, װאָס זאָגט איהר?

בלומעלע.

װאָס זאָל איך זאָגען, איך האָב נור אײנס צו זאָגען, אַלעװײַ אױף מײַנע קינדער געזאָגט געװאָרען און אױף כל ישראל אָמן.

ז ש אַ ק.

(מיט טרויער)

איי ר׳ משה, עס וואָלט אַלעס גוט געווען ווען גאָט שטראָפט מיך נישט אַזוי; שלעכט אָהן אַ יורענע ר׳ משה, שלעכט — איהר האָט דאָך אודאי שוין אין דער היים געהערט? —

ב לו מ ע ל ע.

געהערט, געהערט, אוי, אוי, טוידט לאָזט זיך הערען.

ר׳ מ ש ה.

מען האָט פאַר איהר אין שוהל אל מלא רחמים געזאָגט.

ז ש אַ ק.

(ווייזט אויף אַ גרויסע פאָטאָגראַפיע, וואָס הענגט אויף דער וואַנד).

געהאָרעוועט מיט מיר, טאָג און נאַכט, אין די סטאָרס, אין די שאַפּס, און אַז עס איז געקומען צו עפּעס פוילט עס אין ד׳רערד. האָב הייזער, סטאָרס, שאַפּס, ני וואָס? עסען וועל איך עס, — איי-גער אַליין אין די שטובען אַרום, אָהן אַ קינד, אָהן אַ רינד.

ר׳ מ ש ה.

ביי קיינעם קען די פרייד נישט זיין פּועל.

ב לו מ ע ל ע.

אַ ווייב און אַ קינד איז ביי אַלעמען גלייך, צי ביים נגיד, צי ביים

ארימאן, דענסמאל פיהלט מען עס ערשט, ווען מען האט עס נישט.

זשאק.

פאר איך מעג איך עס דאך פערטרויען, איהר זענט דאך היימישע מענשען, פאר ווען דען האב איך מיין הארץ אויסצוגיעסען? ער, איזאאק, מיין פארטנער, איז דאך איהר'ס א ברודער, א ברודער איז א ברודער, קען איך דאך איהם נישט זאגען אלעס; וועל, זי איז שוין געווען איינמאל א יודענע, וואס איהר זעהט, מיינט איהר איז מיינס? זי, זי האט געארבייט, זי מיט איהר קאפ און מיט איהר שכל. אז נישט זי וואלט איך נאך ביז'ן היינטיגען טאג געפוילט אין שאפ, זי דאט געמאכט דעם ערשטען סטאר, נישט געגעסען, נישט געשלאפען, געהארעוועט אינ'איינעם מיט מיר, הכלל גענומען און געשטארבען. עס איז געקומען צו עפעס, קענסט יעצט פאר דיין גראשען לעבען — נעמט עס און שטארבט. און וואס קען איך טהון? קיין קינד נישט איבערגעלאזט, איך האב מיט קיינעם קייןווארט נישט אויסצורעדען, פאר ווען וועט דאס אלעס איבערבלייבען? פאר פרעמדע? — און וואס אזוי אלט בין איך שוין? (ער כאפט זיך צוריק, רופט מיט א געוויסען געבייזער, א בוי:) הע, ברענג מיר עפעס, — אביסעל וויסקע, אגלאז טהע, ר' משה, גאר עפעס עסען? הער נור, לויף דא אין רעסטאראן א שטיקעל גוטע טשיקען — דא, קומט קיינער נישט אריין, ע, גוט האט איהר געטהון ר' משה, וואס איהר זענט אהער געקומען אויף דער עלטער, גאט וועט אייך נישט פערלאזען, און איך אויך ניט; מיר זענען דאך עפעס משפחה, ביי מיר אין הויז וועט איהר וואוינען — האט ניט קיין מורא, עס וועט אייך ניט קאסטען קיין רענט, — און דא האט איהר דעם ערשטען הונדערטער אויף אנבייסען. ארדענט אייך איין, ר' משה, עס וועט זיין אל-רייטה, ביי אונז אין די חברה, וועט איהר ווערען א מעמבער, פרעזידענט, אפשר גאר; מיר ווייסען ווער איהר זענט, מיר קענען אייך פון דער היים.

ר׳ משה.

(מיט געשטיקטע טרעהרען):

און וואס האב איך דען געוואלט, מיט די קינדער איינאייגעם זיין, אויף דער עלטער. דער טאג איז נישט בעשטימט, — זאל חאטש ווער זיין, ווער עס זאל קדיש זאגען.

בלומעלע.

(מיט געוויין)

אז מיר זענען איבערגעבליבען ווי פערלאזטע, די קינדער זענען אונטערגעוואקסען, האבען זיי ־־ אויפגעחאפט און אוועקגעפאהרען. און דו, אלטער טאטע, און דו, אלטע מאמע, זיץ אליין אין שטוב, און קוק ארוים אין געסעל אויף דעם פלימפעל, — מען זאגט איך האב אייניקלעך, איך האב זיי דען עפעס געזעהען? איך ווייס דען פון זיי?

זשאק.

נו, נו, עס וועט אלעס זיין אל רייט, איהר וועט ביי די קינ־דער זיין, אייער שלמה׳לען וועל איך בעסערן אויף פינף טאלער די וואך, זאל ער האבען דעם טאטען צו געבען, און איהר, בלומעלע, וועט די אייניקלעך וויעגען, נור ענגליש, ענגליש מוזט איהר רעדען צו זיי, זיי זענען גרויסע לויפערס קאלומבעס אייניקלעך, איך האב מורא, זיי וועלען אייך אלע האהר פון די וואָרצעלעך אויסרייסען, איהר מוזט זיך היטען פאר זיי [דער וועטער קומט פון נאהענטען רעסטאראן, גרייט צום טיש]. אזוי, ר׳ משה, אפשר א שטיקעל געבראטען גענזענס מיט קרויט? אין דער היים עסט מען נור שמחת תורה גענזענס מיט קרויט, דא וועט איהר עסען יעדען טאג גענזענס, יעדען טאג איז אין אמע־ריקא שמחת־תורה.

בלומעלע.

אז מען קען עס, פאַרוואָס זאָל מען עס זיך נישט פערגינען.

ר׳ משה.

ע, איך דאַנק, וואו וועל איך זיך דאָ וואַשען

זשאַק.

איך געדענק אײַערע מאכלים, בלומעלע, די שבת׳דיגע קוגלען, איי, איי, בלומעלע האָט איהר געמאַכט קוגלען, דער טעם ליגט מיר נאָך אין מויל.

בלומעלע.

(פערשעמט)

ווייס איך וואָס, אין אַמעריקאַ מאַכט מען אוודאי בעסערע מאכלים

זשאַק.

הייבט זיך גאַרנישט אָן. צייט איך בין אוועק פון דער היים, האָב איך נאָך איינמאָל נישט גוט געגעסען. איהר וועט מוזען מאַכען יעדען שבת אַ קוגעל און מיך פערבעטען. איי, איי, אײַערע שבת׳דיגע קוגלען, ר׳ משה, אײַער גאַנץ געלד האָט זי אַרײַנגעבראָקט אין די קוגלען.

ר׳ משה.

(האַלב אין שפאַס)

ווען נישט איהרע פעטע קוגלען, וואָלטען מיר נישט געדאַרפ.

קײן אמעריקא אראָבצוקומען, זי איז שטענדיג געװען אַ אױסבערענגערין.

בלומעלע.

און דאָ מוזט דו זיך מיט מיר קריגען, אַלטער.

זשאַק.

נו, נו, האָט נישט קײן מורא, דאָ װעט זי נישט פערבראָקען אײַער געלד, אמעריקאַ האָט אַ סך געלד, נור װעניג קוגלען. — נו, װאָס האָב איך דאָס געװאָלט זאָגען, — לעבט נאָך די אַלטע חיה־ראשע פון אונזער געסעל? װאָס מאַכט זי דאָרט, די אַלטע?

בלומעלע.

נײן, לעצטען חול־המועד־פּסח איז זי געשטאָרבען — געגאַנגען אין קעלער אַראָב דאָס שמאַלץ אַרױפּברענגען, אױסגעגליטשט זיך אַ פּוס און געשטאָרבען.

זשאַק.

געשטאָרבען, — די אַלטע חיה־ראשע! (ער שרײַט אַרױף) הערסט, איזאַאַק, די אַלטע חיה־ראשע איז שױן טױט. (איזאַאַקס שטימע פון אױבען:) טױט, געשטאָרבען... נו, לאָז זי לױפען בעטען.

זשאַק.

(נאָכדענקענדיג)

די אַלטע חיה־ראשע האָט מיך שטענדיג אין קעלער אַראָבגעלאָזט שלאָפען, װינטער אױף דער נאַכט, עס איז קאַלט געװען —

האָט זי מיר תמיד איהר טוך צוגעוואָרפען — נאָ, דעק דיך צו, — האָט זי געזאָגט. אַ גוטע יודענע געווען.

בלומעלע.

יעקב האָט איהר אויך דערפאַר בעצאָהלט, — זי האָט געהאַט אַנ׳על־מער, אויף אַלע יודען געזאָגט, — פון דעם געלד, וואָס יעקב האָט איהר געשיקט פון אַמעריקאַ, האָבען געקענט פינף לעבען, — מען האָט געפונען נאָכ׳ן טויט אַ שפּאַר זעקעלע אַנגעבונדען אויפ׳ן האַלז.

זשאַק.

האָט זי נאָך געלד געזאַמעלט, און איך האָב דאָך איהר געשרי־בען, פּערלעבט, באַבעשי, דאָס געלד, אין קבר וועט איהר עס נישט מיטנעהמען. — אַ חיטרע יודענע געווען; נו, און וואָס מאַכט דאָרט שיינדעלע, אונזער שיינדעלע? איז זי נאָך אַלץ אַזאַ שען מיידעלע, ווי זי איז געווען. אַ שעהן מעדעלע געווען.

בלומעלע.

וועלכע שיינדעלע? די נייטאָרין? די, מיט וועלכער דו ביזט אַ חתן געוועזן? גיעב נור אַ קוק, אַ שען שען מיידעלע, אַ יודענע נאָך די פערציגער יאָהרען — האָט שוין אַ דערוואַקסענע טאָכטער אויסצוגעבען.

זשאַק.

(האַפּט זיך אויף)

אין די פופציגער (קלערט נאָך) און ווי אַלט בין איך? (קוקט אין שפּיגעל אַריין) עס וועט שוין אַזוי זיין, אַז מען פאָהרט אַוועק פון דער היים, דאַכט זיך אַלץ, אַז אַלעס בלייבט שטעהן דאָרט אויף איין אָרט

(שרײַט ארויף אבסטערם) איזאאק, דו הערסט, שײנדעלע איז שוין א יודע-בע אין די פופציגער יאהרען, (צו בלומעלען) וואס מאכט זי?

בלומעלע.

נעבעך א וויסטע אלמנה. מילא, דו האסט דאך נישט פערגעסען און איהר — שיקסט דאך איהר געלד, אבער האסט איהר אײן עולה געטהון.

זשאק.

וואס זי האט חתונה, געהאט.

בלומעלע.

אודאי, זי האט דיר נישט געשריבען — זי האט געווארט אויף דיר, א יאהר, צוויי — דערנאך, ווי לאנג איז די צײַט צו ווארטען. — האט דיר דער פאטער די תנאים צוריקגעשיקט — עס האט זיך איהר פונקט געהאט א שידוך געטראפען.

זשאק.

אזוי, איך געדענק שוין נישט — איז דער מאן געשטארבען, — און ער האט איהר א מײדעל איבערגעלאזט.

בלומעלע.

א מײדעלע א גאלד, א מלכות'דיג קינד, און די מוטער געראָ-טען, אויג אין אויג; זאלסט זי זעהען — וואלסט דו געשווארען, עס איז די לעבעדיגע מאמע. —

זשאַק.

אַזוי, — וועט אפשר אַראָבקומען? (ער האַפּט זיך צוריק, וועדט רויט) נו, און וואָס מאַכט זי דאָרט?

בלומעלע.

פאַרוואָס נישט, — זי וויל דאָס מיידעלע אויסגעבען — און וואָס זאָל זי מאַכען, אַ וויסטע אַלמנה. פון דעם געלד, וואָס דו שיקסט איהר אַהיים — לעבט זי. זי וויל סיי ווי סיי קומען, זאָלסט איהר פאַר די טאָכטער נדן געבען. כ'לעבען, זי איז געווארט אַ גליק, דאָס מיידעל, אַ מלכות'דיג קינד, — שאַ, זי האָט דאָך, דאַכט זיך, מיט אונז די פאָטאָגראַפיע מיטגעשיקט. משה וואו האָסט דו זי?

ר׳ משה.

שלמה האָט דאָך זי ביי זיך.

זשאַק.

וועלכער שלמה? אפשר דער פאָהרמאַן? „מלאך" פלעגט מען איהם רופען. דער וואָס פלעגט אויף די לאָנקעס...

בלומעלע.

מיט וועלכען דו האָסט ביי מיין מאַן... איך מיין... (ר׳ משה שטופּט זי)

זשאַק.

(רייסט אַרויס)

די פערד געשפּאַנט, — שאַדט נישט, — מיין קאָלעגע געוועזן. יאָ, וואָס מאַכט ער?

בלומעלע.

פון דעם רעדט מען דאך מאקע דאס, איז דאך מיט אונז קיין אמעריקא אראבגעקומען האט זיך ניט געהאט אין דער לעצטער צייט צו וואס צו נעהמען...

ר' משה.

(קרעכצט)

א גרויסער ארימאן! אה, אלעס, דאס גאנצע שטעדטיל, אז די גרענעץ האט זיך פערמאכט.

זשאק.

וואס, ער איז קיין אמעריקא געקומען?

בלומעלע.

יא, מיט אונז אינאיינעם, האט געזאלט דא מיט אהערקומען, דארף יעדען אויגענבליק (שלמה-„מלאך" שטעקט אריין דעם קאפ דורך די טהיר, מאכט א בעוועגונג, ווי ער וואלט געוואלט צוריק אנטלויפען) נא, מען רעדט פון איהם — אוי ער דא!

זשאק.

(דערזעהט איהם, ציהט איהם אריין ביים לאץ אין אפיס).

שלמה, שלמה.

שלמה „מלאך".

(א יונג שוין אין די עלטערע יאהרען, מיט נאך לאבוסעוואטע געוויכטסצוגען, געהט אנגעטהון א העט מיט א לעדערנעם דאשעק. ער ווערט בלייך, קען קיין ווארט פון מויל נישט ארויסרעדען, שמייכעלט.

זשאַק.

(בעקוקט איהם)

אָ, דו ביזט דאָך שוין אַנ׳אַלטער יוד געוואָרען! דאָס איז שלמה-„מלאך״? (שרייט אַרויף) איזאַאַק, דו הערסט — שלמה-„מלאך״ איז דאָ.

(דער יוד שטעהט בלייך, שמייכעלט, קען קיין וואָרט פון מויל נישט אַרויסברענגען).

זשאַק.

וואָס איז מיט דיר? דו דערקענסט מיך נישט? איך בין דאָך יעקב. דו געדענקסט — מיר האָבען אינאיינעם די פערד געפּאַשעט, און איין שטאַל גענעכטיגט.

„מלאך״.

(לאָזט אַראָב דעם קאָפּ, פערשעמט, שטאַמעלט):

איך וויים נישט ווי אַזוי צו זאָגען.

זשאַק.

(לאַכט)

אייך זאָגסטו מיר, „מלאך״, „מלאך״ „מלאך״, אייך זאָגסטו מיר, (ער דערמאָהנט זיך פּלוצלונג אָן עפּעס, האַקט פּלוצלונג אין מיטען אָב).

„מלאך״.

(וויזט מיט די הענד אַרום)

דו ביזט היינט אַ גרויסער נגיד, איך, אייך, דיר זאָגען דו.

זשאַק.

(לאַכט)

אַ פּיעל גרעסערער נגיד, ווי אייזיק מאיר אין דערהיים. אָ, קום אַהער, זעץ דיך! (שטעלט פאַר איהם דאָס פלעשעל מיט׳ן גלעזעל) נו, ווי געהט עס דיר, „מלאך״? ביזט דו קיין אַמעריקאַ אַראָבגעקומען, — חאַ, חאַ, חאַ, „מלאך״ איז דאָ! ווי לאַנג האָב איך דיך שוין נישט געזעהען (ער פערגעסט זיך) ? געדענקסט, ווען מען האָט געפּאַשעט די פערד אויף די לאָנקעס, שבת נאָך מיטאָג דעם ווייסען באָלאַן, געדענקסט דעם ווייסען באָלאַן, ווען ער האָט זיך צוברוקעוועט איבערן געסעל, די ווייבער זענען אַנטלאָפען. איז דאָס געווען אַ פערד! וואָס איז געוואָרען מיט איהם?

„מלאך״.

(האַפּט זיך אַרויס, פערגעסט זיך, דרייסטער):

געפאָהרען אויפ׳ן קראַשענוויצער מאַרק, האָט אַ פּוס צובראָכען, גאָרנישט געהאָלפען, מען האָט איהם געמוזט פיהרען צום היצעל.

זשאַק.

צום היצעל! איי, איי, איז דאָס געווען אַ פערד? און וואָס איז געוואָרען פון דער קאָבילע?

„מלאך״.

אויף צרות, — האָבען זי פערקויפט מרדכי׳לע וואַסער־טרעגער, אײַ, האָט ער זי צו׳הרג׳עט, נישט צו פרעסען געגעבען. אַז איך האָב זי דערנאָך געזעהען אין גאַס, אויסגעמאַגערט מיט די לאָפּעטעס אַרויס, האָט עס מיר אַ שטאָך געגעבען אין האַרץ, אָבער פון דעם זשרעביק

איז געוואָרען אַ לייט, איז דאָס אַ כּלי אַרויסגעוואַקסען, זאָג איך דיר, ברודער (ער דערמאָהנט זיך אויך, און האַקט אָב אין מיטען, מיט געוויסע פערשעמונג)

זשאַק.

(וועלכער האָט זיך אויך אָן עפּעס דערמאָהנט, ענדערט דעם טאָן):

נו, עסט ר' משה! בלומעלע, געניסען זיי. עסט! (צו שלמה'ן) נאַ, טרינק, (גיסט איהם אָן) נו, ווי געהט עס דיר? ביסט דו אַהער געקומען קיין אַמעריקאַ?

„מלאך".

ניט גוט, ניט גוט, — איי, די באַהנען האָבען אונז די גאַנצע פּרנסה אַוועקגענומען. די פערד געלעגט אין דר'ערד אַריין, דעם וואָגען צובראָכען, קיינעם ניט גוט, — און ר' משה, אַלע, און שיינדעלען, אַן אַלמנה, — יאָ, האָט מיר די פאָטאָגראַפיע מיטגעשיקט (ער נעמט אַרויס אַ פאָטאָגראַפיע אין אַ פּאַפּיער איינגעוויקעלט) ווייזט איהם, זאָגט זי, אפשר וועט ער זיך נאָך דערמאָהנען אָן מיר, — נור, ער איז היינט אַ גרויסער פריץ, זאָגט זי. איי ניט גוט, קיינעם ניט גוט, דער וועג איז שלעכט, ווינטערדיג.

זשאַק.

(בעטראַכט די פאָטאָגראַפיע)

איז דאָס שיינדעלע? אַן'אַלטע יודענע געוואָרען, אַן'אַלטע יודענע (קוקט זיך אין שפּיגעל און בעטראַכט זיך) און איך האָב אַלץ געמיינט, אַז זי איז נאָך אַ אַכטצעהן־יאָהריג מיידעל, ווי זי איז אין דערהיים געווען, און נייהט העמדער, און געהט יעדען שבת אין וואַלד שפּאַצירען. אַ שען מעדעלע געוועזען, אַ שען מיידעלע געוועזען, (ער דערמאָנט זיך, צו שלמה'ן) געדענקסט, שבת פאַרנאַכטען, ווען שיינדעלע האָט זיך אַוועקגעזעצט אין וואַלד הינטער'ן בוים מיט איהרע חבר'טאָרינס און האָט

געזונגען די לידער, אדער ביי חנה־שרה׳לען אין גארטען, געדענקסט, שלמה, שבת נאכ׳ן מיטאג, מיר האבען געטאנצט א וואלציער, און שיינדעלע האט אנגעפיהרט דעם טאנץ; אה, א שען מיידעלע. (ער דערמאהנט זיך עפעס און שמייכעלט. וויזענדיג אויף בלומה׳ן) און די מוהמע בלומעלע האט געשריגען: שיינדעלע, שיינדעלע, אין שטוב אריין, אין שטוב אריין, אזוי שפעט וועסטו מיט די יונגען אומגעהן, און מיר האבען זיך בעהאלטען.

„מלאך".

(מיט א בעהאלטענעם געלעכטער):

און ר׳ משה האט אונז געיאגט מיט׳ן שטעקען.

זשאק.

(מיט פרייד)

ר׳ משה האט אונז שטענדיג נאכגעיאגט מיט׳ן שטעקען. אי די שטעקענס. (לאכען. ער דערמאנט זיך וויעדער, און חאפט זיך צוריק) נא, נא, זארג דיך נישט, שלמה, עס וועט אלעס זיין אל־רייטה, נור ניט אין די שאפ געהען, נור נישט קיין אפאלעטער ווערען, די שאפ איז ווי א קבר, קוים פאלסט דו אריין אין איהר, ווערסטו פערפאלען אויף דיין לעבען לאנג; דו מוזט טהון ווי איך האב געטהון. איך וועל דיר געבען עפעס געלד, און קויף דיר איין א ביסעל סחורה, און פעדלע, ברודער, און פעדלע און זעה דיך ארויפצוארבייטען ווי איך האב געטהון; נור נישט אין די שאפ אריין, נור נישט קיין אפלעטער ווערען, ביזטו א פערפאלענער אויפ׳ם לעבען לאנג. (עס קומט אריין מ. בענדעט, מען בעמערקט איהם נישט צוערשט, קלאפט מיט זיין שווערען שטעקען.)

מ. בענדעט.

גוט מארגען.

זשאַק.

אך, מ. בענדעט איז היער, דער מיסטער וועט עס אייך אויך זאָגען (וויזט אויף די אַרומזיצענדע) דאָס זענען מיינע לאַנדס־לייט, מייניגע (אויף שלמה'ן) מיין פּאַרטנער פון דער היים, מיר האָבען אַמאָל ביי דעם אַלטען יוד מיט דער יודינע פערד געפּאַשעט. אַ גרויסער אָקסען־סוחר געוועזען.

(בענדעט מאַכט אַן'אומצופריעדענע גרימאַסע).

זשאַק.

שאַדט נישט, היימישע מענשען, איך זאָג זיי, זיי זאָלען טהון, דאָס וואָס איך האָב געטהון; פון וואַנען בין איך אַ נגיד געוואָרען? אַמעריקאַ איז אַ אָפען לאַנד, אַז דו ווילסט קענסטו אַלעס. נור קאָפּ־יע דיך נישט איין אין די שאָפּ, פּעדלע, פּעדלע, און זעה דיך אַרויפ־צואַרבייטען, ווי איך האָב געטהון...

(בענדעט מאַכט ווידער אַ גרימאַסע, די געזעלשאַפט קוקט מיט שרעק אויף בענדעט'ן, ווי וואונדערנדיג זיך מיט זייערע בליקען צו זשאַק'ן. דערמאָנענדיג זיך אין עפּעס, האַקט אָב אין מיטען).

בענדעט.

(צו דער געזעלשאַפט)

איהר דאַרפט דאַנקען דעם הערין פאַר זיין וואָהלטהאַט. (וויזענ־דיג אויף זשאַק'ן) דער מאַן איז איינער דער בעקאַנטסטען און איינפלוס־רייכסטען הערען פון דער געזעלשאַפט, און שפּריכט מיט אייך ווי מיט זיינס גלייכען, אָפען, און זאָגט איהנען אַלס. איהר זענט דעם הערין דאַנק שולדיג, גרויסען דאַנק, זעהר גרויסען דאַנק...

(די געזעלשאַפט ביים טיש ווערען פערוויררט, קוקען מיט שרעק אויף זשאַק'ן)

זשאַק.

אי, זענען דאָך היימישע מענשען.

בענדעט.

מאַכט ניכטס, לאַנדסלייט, דאָס וואר פאַר דרייסיג יאָהרען, אין די יוגענד, אין די קינדהייט האָבען וויר אַלע געהאַט פריינדע, אָבער היינטע זינד זי מיסטער זשאק לעוו, די גאַנצע וועלט קען זי, איינער דער פיינסטען מיטגליעדער די געמיינדע איזראַאילס אין דיעזער שטאָדט. זי מוזטען איהרען אָרט קענען, יאַוואָהל, זינד דעם הערין גרויסען דאַנק שולדיג, ווען ער שפּריכט זאָ מיט איהנען.

(די געזעלשאַפט קוקען זיך אָן ווי שולדיג, „מלאך" איז שוין גרייט צו אַנטלויפען, ער האָט זיך אויפגעשטעלט)

זשאק.

(האַלב פערשעמט)

איי, זענען דאָך היימישע מענשען.

בענדעט.

מאַכט ניכטס, מאַכט ניכטס, (צו דער געזעלשאַפט) יעצט ווערדען זי זאָ פריינדליך זיין און אונז אַליין לאָסען, וויר האָבען עפּעס צו בעשפּרעכען.

(ר' משה, בלומעלע, „מלאך" הויבען זיך אויף)

זשאַק.

זייט אַזוי פריינדליך געהט אַבסטערס, דאָרט איז מיין שוואָגער, איזאַאק, מיין פּאַרטנער. (ער שרייט אַרויף) איזאַאק, גיעב ר' משה'ן מיט בלומעלען נייע רעק פון אונזערע סטאָרס, און מלאכ'ן מאך פאַר אַ אַמעריקאַנער, הערסט פאַר אַ גאַנצען אַמעריקאַנער, און בלומעלען לאָז ברענגען אַ העט, הערסט, אַ העט, (ער שיקט זיי אַרויף אַבסטערס) געהטס אַרויף, געהטס אַרויף, אויבען האָבען מיר אונזער סטאָר, איהר וועט זיך אויסטהון דעם „גרינעם" און אָנטהון זיך דעם „אַמעריקאַנער".

בענדעט.

(וועגדעגדיג זיך צו דער געזעלשאַפט, וועלכע געהען אַרויף אַבסטערס, און קוקען זיך מיט שרעק אום)

זעהען זי וואס דער הערר טהוט פער איהנען, עס ווירד אין די צייטונגען קומען. דאנקען זי דעם הערן, דאנקען זי, זי זינד דעם הערן גרויסען דאנק שולדיג.

זשאק.

איי, לאָזט געמאַך, היימישע מענשען. (צו דער געזעלשאַפט) געהט אַרויף, ר׳ משה, געהט, געהט.

ר׳ משה.

(צו די איבעריגע אַרויפגעהענדיג)

מוז אודאי אַ גרויסער פריץ זיין, ער בייזערט זיך אַזוי.

(געהען אַרויף)

בענדעט.

(זשאַק׳ן)

זי מוזען דאך שוין איהרען אָרט קענען, דארפען זיך דאך נישט אוועקזעצען מיט ערשטע בעסטע און אַלעס צו ערצעהלען, זי דארפען דאך נישט פערגעסען וואס פאַר שריט זי געהען טהון, זי פערבינדען זיך מיט די פאַמיליע קעניגסשטיין, דעם קאָנטאָר קעניגשטיינ׳ס שוועסטער, זי הייראַטהען דאס געבילדעטע מעדכען. זי דארפען שוין וויסען ווי זיך צו האַלטען, — וואס דענקען זי?

זשאַק.

[נאָכדענקענדיג, נאך אַ קליינער פויזע]

ווייסט איהר וואס, מיסטער בענדעט, איך האָב מיר די זאך איבער־געלאָזט, (שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ) איך האָב מורא, עס איז נישט פאַר מיר.

בענדעט.

וואס מיינען זי ?

זשאק.

איך מיין דעם שידוך מיט דעם קאנטארם שוועסטער איז נישט פאר מיר ; זי איז א געבילדעטע, שפיעלט פיאנא, איך, איך זאג אייך אפען, איך בין א גראבער יונג, עס וועט זיי נישט גוט זיין מיט מיר און מיר מיט זיי, איך האב מורא.

בענדעט.

און דאס זאגען זי יעצט, ווען אלעס שוין אזוי נאהע איז, וואס דענקען זי ? דאס זאלטען זי זיך דאך פריהער איבערלעגען (האקט איבער) איבריגענס, האבען זי רעכט, ווען זי האבען נישט דעם מוט, טהון זי עס נישט. זי האבען פיליכט רעכט, זי זינד נישט פאר דיזע פאמיליע (האקט איבער. פויזע) נון, וויל איך איהנען איינם נור פרעגען : ווען זי זענען געווען א אפרעטער, וואס וואלטען זי געטהון, ווען זי העטען נישט דעם מוט געהאט, דעם ערשטען סטאר צו עפענען, זי ווערדען נאך אפרעטער ביז היינט צו טאג — וואס ?

זשאק.

(נאכדענקענדיג)

יעס, דאס איז שוין וואהר, ווען איך וואלט נישט דעם מוט געהאט דעם ערשטען סטאר צו עפענען, וואלט איך נאך בין היינטיגען טאג געווען אין שאפ, דאס האט זי עליה השלום אויך געזאגט.

בענדעט.

זעהען זי, דער מענש מוז ניע זיין מוט פערלירען, מוז אימער

פאָרוועֶרטס געהען, דאַן קענען זי צו אַלעם דערגרייכען. און וואָרום דען נישט? זי זינד היינט צו טאַגע איינער דער פּראָמינענטסטען ביזנעסמאַן אין דאַן=טאַן. איהרע גאַבע אויף דעם האָספּיטאַל, דאָס בעט, וואָס זי האָבען נאָך איהר זעליגע פרוי פערשריבען, זינד איבעראַל בעקאַנט... מען קען זי איבעראַל, וואָרום זאָלען זי דעם מוט נישט האָבען דעם שריט צו מאַכען? זי זאָגען—זי זינד נישט געבילדעט,— וועל, ווער פון אונז איז יאָ געבילדעט נעבען מיסעס קעניגסשטיין, קיינער פון אונז איז נישט נעבען איהר געבילדעט, איהר פּיאַנאָ שפּיעלען, איהר פראַנצויזיש רעדען — איז אין קאַטיטש געווען, אָבער זי זינד אויך גאָר נישט אַזוי אונוויסענד. מיסעס קעניגסשטיין זאַגטע צום קאַנטאָר, נאָך איינער ערשטען בעזוך: „רודאָלף, עס לאָזט זיך מיט דעם הערן שען אונטערהאַלטען". זעהען זי, נו, זעלבסטפערשטענדליך מוז מען זיך וויסען ווי צו האַלטען, אַזוי זיך אַוועקצוזעצען מיט איהנ'ס לאַנדס=לייט, און מיט דעם ערשטען בעסטען „גרינעם", וועלכער איז ערשט פון שיף אַראָבגעקומען און איהם אַלעם צו פערצעהלען, אוודאי איז עס נישט קיין האַלטען, מיסעס קעניגסשטיין זאָל נור דערפון ניכט געוואָהר ווערען. זי ווילען אונטערשטיצען איהרע „לאַנדס=לייט"— דאָס פערשטעה איך, אָבער מאַכט מען דאָס אין די עפענטליכקייט; מען שיקט אַ טשעק אין אָרדען פיר עמיגריישען אַריין, דאַן קומט עס אין די צייטונגען, איהר נאָמען איז געדרוקט, און די גאַנצע וועלט ווייסט דערפון, אָבער ביי איהנען, דאָ, אַוועקצוזעצען זיך ביי איין טיש, און פערצעהלען זיין לעבענס=געשיכטע, שעמען זי זיך!

זשאַק.

מיסטער בענדעט, לאָז מיך אייך זאָגען דעם אמת, מיין האַרץ שרעקט זיך, איך האָב מורא, איך קריך צו הויך. מיסטער בענדעט, איי וויל יאָ טעל האָט איהר געזעהען דאָ דעם אַלטען יוד ביים טיש מיט דער יודינע? — ביי זיי בין איך געוועזען אַ פערדס=יונג און אָט דער יוד האָט מיט מיר אינאיינעם די פערד אָנגעטריבען, נישט קיין טאַטען, נישט קיין

מאמען געהאט, האט מיך דער יוד צו זיך צוגענומען, האט מיך געהאל־
טען ביי זיך; אט דאס בין איך פון דער היים, נישט קיין צייט גע־
האט לעזען זיך לערנען, שרייבען זיך לערנען: איך בין א גראבער יונג,
מיסטער בענדעט.

בענדעט.

(האקט איהם איבער):

איך פרעג אייך ניכט, ווער איהר זענט געווען אין דער היים, איך קען אייך, ווער איהר זענט דא; קיינער זענען מיר ניכט געווען קיינע פריצים, פאר וואהלטאג קומט מען נישט אראב קיין אמעריקא. נור ווער דארפט אייך וויסען, ווער און וואס איהר זענט געווען אין דער היים. אלעס איבערגעלאזט אויף יענער זייט ים, דער ים וואשט אלעס אב פון אונזע־רע קעפ, דא, ווערען מיר נייע געבוירען, דא זענט איהר מיסטער זשאק לעוו, איהר פערשטעהט וואס דאס איז? דרייסיג הייזער אין שטאדט, צוויי גרויסע סטארס, דער אמעריקאנער געהט פאר דעם געוועזענעם גאר נישט. ער קוקט וואס ער איז: (אין דער שטיל) איהר קענט ניכט לעזען און שרייבען, נעהמט מען א לעהרער און מען לערנט זיך אויס; (העכער) אנדערע שרייבען און לעזען פאר אייך און פערטענדען אייערע ביזנעס און זענען נישט ווערט, וואס איין שטויב מעבעל פון אייער הויז איז ווערט. און איהר פערצעהלט מיר אלעס וואס איז געווען מיט אייך, שען וואלט איהר אויסגעזעהען, ווען איהר וואלט אזוי געקוקט פון אנהויב אן, האט איהר אויך געדארפט ווערען א פוהרמאן, ווייל איהר זענט געווען אין דער היים א פוהרמאן.

(א לענגערע פויזע)

(זשאק דרעהט זיך איבער דעם אפים ארום און קלערט נאך)

בענדעט.

(נאך א קליינער ווילע)

עס איז שוין צייט, איהר זאלט אייך די נארישקייטען פון קאפ

אַרויסשלאָגנען (פויזע) איך האָב אייגענטליך באַלד שוין פערגעסען צו וואָס איך בין געקומען. וועל, מיסעס קעניגסשטיין, וויל אָוועגדם מיט אייך אין אָפּערא געהן, טאַטריציני זינגט היינט, האָט איהר נישט אַ בריעף ערהאַלטען? זי האָט אייך געשריבען.

זשאַק.

יעס, (נעהמט איהם אַרויס פון בוזעם-קעשענע) כ'האָב איהם נאָך נישט געלעזען.

בענדעט.

האָט נישט קיין מורא, איהר וועט שוין ווערען געבילדעט. דער וואָס קומט נור אפילו אין ווייטע בעריהרונג מיט מיסעס קעניגסשטיין, מיט די פאַמיליע קעניגסשטיין, ווערט געבילדעט. (ער פערוואַרפט דעם קאָפּ קאָקעטיש) זאָל איך שוין אַזאַ יאָהר האָבען, וואָס פאַר אַ הויז עס וועט ביי אייך זיין נאָך דער האָכצייט מיט מיסעס קעניגסשטיין, אימער מוזיק, עמפּפאַנגס-אָווענדע, די בלום דער געזעלשאַפט וועט דאָ פערקעהרען, זי וועט איהנען איין הויז אַבריכטען, עס ווירד דאָס פּראָמינענסטע הויז ווערען, דער ראַוורענט פון טעמפּעל וועט פערקעהרען, ערצטע, לויר'ס סאַמע, ווי עס פּאַסט איהנען נאָך איהר פערמעגענס; פּאָרכטען זי נישט, אין אַזעלכער געזעלשאַפט ווערט מען שוין געבילדעט, אין בעריהרונג מיט אַזעלכע פּראָמינענטע הערן—דאָס בילדעט אויס; נור מוט, נישט דעם קאָפּ פערליערען, זאָגען זי זיך, זי זינד זשאַק לעווי, זי זינד ווערט. נו, מאַכען זי עס שנעלער, האָבען זי דאָ עטוואָס אַנשטענדיגעס אָנצוציהען: פראַק, צילינדער-הוט, מיסעס קעניגסשטיין וועט וואַרטען אויף אונז, ווי ווערדען פריהער דינירען אין אַסטער האָטעל.

זשאַק.

(נעהמט אַרויס דעם פראַק מיט'ן צילינדער פון שאַנק און זאָגט צו זיך)

איי, דאָס הארץ לאָזט מיך נישט, איי דאָס הארץ זאָגט מיר נישט

גוטעס אָן (ער ווײזט דעם פראַק בענדעט'ן).

בענדעט.

(בעטראַכט עס)

אָל רײַט, אין ווײַסע זײַדענע וועסטע דערצו,—מיסעס קעניגסשטײַן וועט זײַן אין באַל-קלײד, פראַמינענטע פאָרשטעלונג.

זשאַק.

(נעהמט אַרויס די ווײַסע וועסט און ווײַזט זי בענדעט'ן, — זאָגט צו זיך)

אײַ, דאָס האַרץ זאָגט מיר — שטופּ דיך נישט, קריך נישט, עס איז נישט דײַן אָרט.

בענדעט.

(בעטראַכט עס)

וועל, וועל,—דאָס איז אָל רײַט, טיעפּען גאָרס, — פּערל קנעפּ

זשאַק.

יעס, טיעפען גאָרס, פּערל-קנעפּ,— דאָס האַרץ הײסט נישט, דאָס האַרץ זאָגט נישט גוטעס אָן.

איזאַאַק.

קומט אַראָב אַבסטערס, אויף די טרעפּ האָט ער שוין בעמערקט, ווי זשאַק ווײַזט בענדעט'ן די זאַכען, שמײכעלט איראָניש, זשאַק בעמערקט איהם צום סוף, ווערט פערשעמט, ער האַלט דעם צילינדער מיט די וועסט, און ווײסט נישט וואָס צו טהון.

(א פּײנליכע פּויזע)

איזאַאַק.

(וואַרפט אַ בליק אויף בענדעט'ן)

וואו אהין געהסט דו דאָס, אין פראַק, אין צילינדער-הוט?

זשאַק.

אַ, דו ביזט עס, איזאַאַק, (אין פערלעגענהייט) קענסט נישט מיסטער בענדעט, מיין שוואָגער, מיין פאַרטנער.

איזאַאַק.

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ, בעטראַכט אַמאָל בענדעט'ן אַמאָל זשאַק'ן)

איי ניו, איי ניו, (שטילע פויזע. ער געהט צו און נעהמט דעם צילינדער-הוט אין האַנד אַריין, און קוקט אויף זשאַק'ן).

זשאַק.

(פיינליך)

וואָס שמייכעלסטו?

איזאַאַק.

גאָרנישט, גאָרנישט.

(ווידער אַ פיינליכע פויזע)

זשאַק.

(פערלעגען)

איך געה מיט מיסטער בענדעט אין די אָפּערא אַריין, מען זינגט דאָרט, אַ גרויסער זינגער, ווי הייסט ער?

בענדעט.

(וועלבער האט די גאנצע צייט זיך געהאלטען צוריקגעצויגען, פעריבט זשאק'ן)

א זינגערין, טאטריצינא.

זשאק.

טאטריצינא.

איזאאק.

איי ניו, איי ניו... טאטריצינא.

(זשאק, פרובט זיך איבערצוטהון, ווארפט אויף זיך מיט פערדרוס ארויף די וועסט און פראק. הינטער איזאאק איראָניש שמייכעל, רעדט קיין ווארט נישט, נור קוקט אויף איהם. פון אבסטערס קומען אראב ר' משה און בלומעלע, אמעריקאניש אנגעטהון. בלומעלע אין א ברייטען העט, ר' משה אין א קורצען ראק, אין א קאפעלוש, הינטער זיי „מלאך" אין א שרעקליכען אמעריקאנישען אנצוג מיט קאנטען. די מלבושים קליידען זיי נישט, נישט צו דער מאס, ארויפגעווארפען, זעהען אוים ווי פערשטעלטע.)

ר' משה.

(געהענדיג פאראוים, ווערט פערלוירען אין די ברייטע הויז.)

וואס אמעריקא מאכט, נא דיר, בין איך גאר מיט מיין אלטער אויף דער עלטער גאנצע דייטשען געווארען

איזאאק.

(קוקט אויף זשאק'ן, ענטפערט ר' משה'ן)

נישט איהר בלויז, נישט איהר בלויז, ער (וויזט אויף זשאק'ן) אויך.

(זשאק לאזט פאלען דעם קאפ.)

די פארהאנג פאלט אין דער פיינליכער פויזע,

צווייטער אקט.

אַ גרויסער צימער אין זשאַקס וואוינונג. פּראָסטע בעל-הבית'ישע, אָבער שטאַרקע מעבעל-שטיקער. צוויי יודישע ברייטע שרענק, געזונטער דעמבאָווער טיש, אַלעס אין שטוב איז איינגעאָרדענט מאָסיוו. איבערן צימער הערט זיך זשאַק אין ראָק און בעפעהלט די דיענסט, וועלכע האַלט אַ בוקעט בלומען אין האַנד, אַז זי זאָל עס אַוועקשטעלען אויף אַ שראַנק. קוקט און בעטראַכט, אויב עס איז גוט. עס געפעהלט איהם נישט, נעהמט דעם בוקעט אַראָב און שטעלט איהם אַוועק אויפ'ן טיש; בעטראַכט, שלאָגט זיך אין דער דעה, |אויב עס איז גוט. חאַפּט ווידער די בלומען אין האַנד, די דיענסט ברענגט אַריין דאָס זילבערן געפעס, לעגט עס אַוועק אויף אַ פּאַרצאָלאַן-טישעל. זשאַק רופט צו איהר: אַלעס, אַלעס. די דיענסט ברענגט, נאָך איין שיט אוים (די דיענסט אָב) ער צושאַרט עס, אַז עס זאָל מעהר אויסזעהן און קוקט זיך דערנאָך אום, אויב עס זעהט לייטיש אויס. דורכגעהענדיג פאַלט זיין בליק אויף דעם פּאָרטרעט פון זיין געשטאָרבען ווייב; שטעלט זיך אָב דערפאַר מיט די בלומען אין דער האַנד, פערגעסט זיך פון אַלעס, מאַכט אַ שמערצליכע גרימאַסע, קוקט זיך אום, אויב קיינער הערט נישט טרעט אַ טראָט נעהנטער צו דער פאָטאָגראַפיע, רעדט צו איהר, ווי צו אַ לעבעדיגען מענשען: דבורה, דבורה, זיי מיר מוחל (קוקט זיך ערשראָקען אום, בייסט די נעגעל) און וואָס קען איך טהון? איך האָב נישט געוואָלט, אַז דו זאָלסט שטאַרבען, מיר וואָלטען נאָך היינט געלעבט אין פריידען, חאָטש קיין קינדער, איך האָב קיינעם נישט בעדאַרפט, און וואָס זאָל איך טהון? איך בין דאָך נאָך אַ יונגערמאַן. דבורה, (ער דערשרעקט זיך און קוקט זיך מיט אימפּעט אום.) ווער איז דאָרט צו אַלדי שוואַרץ-יאָהר? (צום בילד מיט אַ געוויסען געבייזער) איך האָב נישט געוואָלט, אַז דו זאָלסט שטאַרבען, און אַליין אַריין און אַרוים קאָן

איך ניט, און דאָ איז נישטאָ קיינער, וועמען איך זאָל אַ וואָרט פּער־טרויען, דיין ברודער געהט אַרום מיט אַ לאַנגער נאָז, מיט אַ לאַנגער נאָז געהט ער אַרום אויף מיר, ווי איך וואָלט אַ מענש געהרג'עט און וואָס זאָל איך (ער קוקט זיך אום און דערזעהט זיין שוואָגער איזאַאַק, וועלכער שטעהט שוין אַ היבשע ווײַלע ביי דער שוועל פון טהיר און האָרכט זיך איין) יאָ, איזאַאַק, דו ביזט דאָ? איך האָב דיר גאָרנישט געזעהן.

איזאַאַק.

(עקסטאַז)

דו ביזט ביין, זעה איך, — וואָס האָסטו געשיקט נאָך מיר?

זשאַק.

איך האָב געשיקט נאָך דיר, איך האָב געשיקט נאָך דיר. (ער געהט נעהנטער צו צו איהם) זאָג, איזאַאַק (ווייך, בעטענדיג), פאַר וואָס ביזטו אַזוי פערפרעמדט געוואָרען צו מיר? זאָג.

איזאַאַק.

דו רעדסט דיך איין, איך בין נישט פרעמד געוואָרען צו דיר.

זשאַק.

יאָ, איזאַאַק, דו שווייגסט, דו רעדסט נישט צו מיר, קוקסט מיך אָן פון דערווייטענס און שמייכעלסט (ווייכער). **מיר זענען דאָך איינאיינעם צוואַנציג יאָהר געוועזען, איך מיין, דו ווייסט וואָס איך וויל,** (אָפּען האַקט אַרויס) **איך האָב דאָך נישט קיינעם אַחוץ דיר, זיי אַזוי צו מיר ווי דו ביזט געוועזען, ווען זי עליה השלום האָט געלעבט, איך האָב דאָך דאָ קיינעם נישט, יו נאו.**

איזאאק.

(אויפגערעגט)

וואס ווילסטו? וואס ווילסטו?

זשאק.

זי, איך מיין, יו נאו, פערבעט היינט דא איהר פאמיליע, זיי וועלען קומען צום בעזוך, דער קאנטאר און איהר טאנטע, דו פערשטעהסט, וועלען זיי דא האבען בעזוך. האט זי איינגעלאדענט די פאמיליע דא אהער צו מיר, דו ווייסט...

איזאאק.

וואס, ביזט שוין דען מיט איהר א חתן געווארען?

זשאק.

(פערשעמט)

יעס, עס האלט פאר דער חתונה.

איזאאק.

(ברומט)

הום, הום, — אזוי ווייט האלט עס שוין?

זשאק.

איהר פאמיליע וויל זיך בעקאנען מיט מיין פאמיליע, האט זי דא איינגעלאדענט, עס הייסט, איך האב איינגעלאדענט איהר פאמיליע צו מיר, צו בעזוך הייסט עס.

אײזאַק.

(װיפּצט)

און װאָס װילסטו פון מיר ?

זשאַק.

איך האָב דאָך קײנעם נישט פון מײן צד, איך מײן, איך בין דאָך אַלײן.

אײזאַק.

ייילסטו, אז איך זאָל דאָ אויך אַהער קומען ? דאָ מיט זײ ?

זשאַק.

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ)

ניין, איך האָב דאָך קײנעם נישט.

אײזאַק.

ביזט משוגע! איך מיט זײ ? איך דאַנק דיר, כ'האָב מורא, איך װעל זיך ניט קאָנען בענעהמען צװישען דײטשען; דו האָסט דיך שוין אויסגעלערנט.

זשאַק.

פאַרװאָס װילסטו נישט קומען ? דיר געפעלט נישט, װאָס איך געה חתונה האָבען ?

אײזאַק.

נײן, ניט דאָס...

זשאק.

נור וואס דען?

איזאאק.

מיר געפעלט דער שידוך נישט, עס איז נישט קיין שידוך פאר דיר, דו פערדרעהסט זיך א קאפ, זיי וועט נישט גוט זיין מיט דיר און דיר — מיט זיי.

זשאק.

אזוי מיינסטו?

איזאאק.

עס זענען נישט אונזערע לייט, מיר זענען פראסטע מענשען, מיר זענען געוועהנט צו היימישע מענשען, האבען אינאיינעם געארבייט. איך, דו, מיין שוועסטער, עליה־השלום, מיר האבען דאס אלעס צוזאמען גע־ברענגט, מיר זענען פראסטע מענשען. דאס איז ניט אונזערס א מענש, וועסט דיך צווישען זיי פיהלען פרעמד. עס וועט דיר נישט גוט זיין, מיט זיי; אונז אלע מיט זיי, און זיי מיט אונז אויך נישט; עס זענען נישט אונזערע לייט, מיר זענען פראסטע מענשען, פראסטע מענשען...

זשאק

אבער לאז דיר א גוט יאהר, וואס רעדסטו, דאס זענען דייטשען, פיינע מענשען, איידעלקייט... פראמינענט. זייער בעהאנדלונג, זייער בענעהמונג, אז דו שטעהסט, עפענסט אויף דאס מויל און ווייסט נישט וואס צו ריידען. אז די מיס קעניגסשטיין געהט צו צו מיר און לערנט מיך און זאגט מיר, ווי איך זאל מיך האלטען, און ווייזט מיר (ער מאכט

אַ גראַציעֶזע בעֶוועגונג, עֶס געֶלינגט איהם נישט) און נעֶהמט מיך ביים לאַץ אָן און זאָגט מיר עֶפּיס, דאַכט זיך דיר, אַז דו מיט דיינעֶ הײַזער, מיט דיינעֶ סטאָרס, מיט דײַן גאַנץ פעֶרמעֶגעֶנס, ביזטו אַ גאָרנישט געֶגעֶן איהר. אַזאַ רעֶדעֶן, אַזאַ בעֶנעֶהמעֶן, אַז דו לאָזט דעֶם קאָפּ אַראָב, און ווערסט פעֶרשעֶמט; דאָס זעֶנעֶן פיינעֶ, אײדעלע, אַריסטאָקראַטישעֶ מעֶנשעֶן.

איזאַק.

אַזוי, אַזוי, איז דאָס אַלעֶס! אָ ווא, אָ ווא!

זשאַק.

וואָס רעֶדסטו, דאָקטוירים, לויר'ס סאַמעֶ, זאָלסט זעֶהעֶן אַ הויז און דעֶר קאַנטאָר, ווי מעֶן רעֶדט פון מוזיק, און נאָך, און דאָ איז אַזוי פיעֶל ליכט דאָ, (זשאַק ווײַזט מיט דעֶר האַנד) און דאָ אויבעֶן זיצט דעֶר קאַנטאָר און דאָ אַרום די גאַנצעֶ געֶזעֶלשאַפט און מעֶן רעֶדט, איך זאָג דיר דעֶם אמת, מעֶגסט לאַכעֶן, איך בין דאָך עֶפּיס אַ מעֶנש אַ ביזנעֶס-מאַן, און ביי זיי, ווערסטו ווי אַ קלײנעֶר בוי, און אַז די מיס דעֶרנעֶהנט זיך, דאַכט זיך דיר, אַז דו ביזט דעֶר פעֶרדס-יונג פון דעֶר היים נעֶבעֶן איהר. דאָס זעֶנעֶן אײדעֶלעֶ מעֶנשעֶן, אַריסטאָקראַטעֶן. מיר זעֶנעֶן געֶגעֶן זיי פעֶרדס-יונגעֶן, גראָבעֶ יונגעֶן, יעֶס, יעֶס.

איזאַק.

נו, נו, מעֶן דאַרף דיך פון דײַן משוגעת אויסצוהײלעֶן. איך האָב עֶפּעֶס פאַר דיר, וואָס וועט דיך פון דײַן קרעֶנק אויסהײלעֶן.

זשאַק.

וואָס אַזעלכעס ?

איזאַאַק.

דאָס וועסטו שפּעטער געוואָהר ווערען (עס הערט זיך קלינגען). נאַ, דײַנע דײַטשען קומען אַוודאי אָן צו געהן, (זשאַק ווערט אונרוהיג, מאַכט עפּעס מיט די אויגען אַראָב, וויל זיך אַרויסוואַרפען.)

זשאַק.

עקסטאַז, (וויל אַב אין צווייטען צימער.)

איזאַאַק.

(שרייט נאָך)

אין פּראַק, אין פּראַק, (ער דערמאָהנט זיך אָן עפּעס) קום נאָר אַהער. זשאַק געהט צו.

זשאַק.

וואָס איז ? (איזאַאַק נעהמט אַראָב דער שוועסטערס פאָטאָגראַפיע וואָס הענגט אויף דער וואַנד, און גיט זי זשאַק'ן)

איזאַאַק.

נאַ טראָג דאָס מיט אַרײַן, לאָז זי נאָך נישט זעהען די דײַטשען. (אָב צו דער טהיר)

זשאַק.

(נעהמט די פאָטאָגראַפיע און נאָך אַ קליינע פּויזע באַטראַכטען ווערט ער פערשוואונדען.)

איזאַאק אָבגעהענדיג עפענט אויף די טהיר, לאָזט אריין.

עס קומען אריין דער קאַנטאָר קעניגסשטיין מיט זיין שוועסטער מיסעס לואיזא קעניגסשטיין און בענדעט. דער קאַנטאָר איין עלטערער יודעל אַ נידריגער, קורצע דינע פיס, לאַנגע ווייסע לאָקען, געשוירען ווייס בערדעל, רעדט האַלב דייטש, אויסגעצויגען, מיט אַ הויל קול, ווי ער וואָלט יעדעס מאָל זיין שטימע אָבגעשטעלט; קוקט זיך פערוואונדערט ארום און ערוואַרט פון יעדען בליק פערוואונדערונג אויף זיך; אין צילינדער און שירם. זיין שוועסטער די מיסעס קעניגסשטיין איז אַ הויכע פריילין; דאָס געזיכט שוין עטוואָס געעלטערט, דאָך נאָך גע-געווויסע שפורען פון יוגענד. די האָהר פערקעמט הויך, אויפ'ן שטע-רען; זי טראָגט טונקלען וויזיטען-קאָסטיום מיט אַ ווייס'ען קראַגען לאַנגע הענד, מיט וועלכע זי פלעגט יעדעס מאָל, מיט די דאַרע ווייסע פינגער, געפוצטע נעגעל; דעם מויל פערשטעלען און קוקען אין אַ זייט מיט חשד, דאָס איז ווען קיינער זעהט נישט, זאָנסט געגען יעדען איז זי ליעבענסווירדיג, מיט דעם בעקאַנטען אויסגעלערענטען שמייכעלע אויף די ליפען, עס בעמערקט קיינער נישט, קוקט זי טרויעריג ביי'ז אויס'ן קאַנטאָר, אָבער אין געגענוואַרט פון אַנדערע, רעדט זי צו איהם מיט אַ ביסעל איבערגעטריבענע ליעבע.

קאַנטאָר.

גוטען טאָג! (נעהמט נישט דעם צילינדער-הוט אַראָב, מיט'ן שירעם אין האַנד, קוקט פערוואונדערט אויף בענדעט'ן, וועלכער לאָזט איהם אָן ווערטער אריין. קוקט מיט אַ דורכדרינגליכען בליק אויף די מיסעס קעניגסשטיין, וואַרפט דאַן אַ לעבעלן בליק אויף בענדעט'ן, וועלכער שמייכעלט צו איהם און גריסט איהם. איזאַאק אָבער בעהט אַרוים אָהן ווערטער. דער קאַנטאָר קוקט אָן בענדעט'ן), ווער איז דאָס?

בענדעט.

זיין פאַרטנער, געוועזענער... (די מיסעס ווינקט דאַן צו בענדעט'ן, ווי עס

וואָלט געהייסען, אז ער זאָל איהם בערוהיגען, און אַוועק זיך זעצען. בענדעט טהוט דאָס, רוקט אַרויס אַ שטוהל פאַר דעם קאַנטאָר, וועלכער נעהמט דעם צילינדער-הוט זעהר פאָרזיכטיג פון קאָפּ אַראָב, און גיט איהם איבער מיט דעם שירם בענדעט'ן. קוקט זיך אַרום).

קאַנטאָר.

וואו איז דאָס הערר לעווי, וויר האָבען דאָך אונזער וויזיט אָנגעזאָגט.

מיסעס קעניגשטיין.

(עטוואָס פערדריסליך אין טאָן)

נאָר נישט אויפגערעגט, ווען איךביטען דאַרף, ווירד וואַהרשיינליך באַלד קומען.

(זי קוקט אָן בענדעט'ן)

בענדעט.

זאָגלייך קאַנטאָר, (געהט אַריין אין צווייטען טהיר, נאָך מיסעס לעווי)

קאַנטאָר.

(קוקט זיך אום)

וואָס אַנבעטרעפט די איינריכטונג פון דעם מיסטער לעוויס הויז נאַ נאַ, אונד די טאַנטע ראָזאַליע איז אַזוי אויפפאַסענד אונד דער אָנקעל, שוועסטער, דו מוזט, איך מיין, דער הער לעווי איז נישט אַזוי פאָרזיכטיג...

מיסעס קעניגשטיין.

נאָר אָהנע קריטיקיזם, ווען איך ביטען דאַרף, און אַלעס איבעריגע לאָז אויף מיר, און וואָס אַנבעטרעפט די טאַנטע ראָזאַליע, זי ווירד היער... דאָס איז שוין מיינע זאַכע, איך ביטע דיך (דערזעהט דעם הערר

לעווי, וועלכער קומט ארײַן מיט בענדעט'ן. זשאק איז אנגעטהון אין א שרעקליכען ווײַסען קראוואט מיט רויטע בלימעלעך אין שלום-ראק, האלט אויך א צילינדער אין דער האנד, א ביסעל אונזיכער) אך מיסטער לעווי, גוטען טאג! זי האבען אונז וואהרשײַנליך נישט ערוואַרטעט, (ליעבליך) און וויר האבען דאך דעם וויזיט אנגזאגט. נו, ווי געהט עס איהנען? (זי געהט צו צו איהם, מיסטער לעווי האלט זיך פון דערווײַטענס, מיט שרעקענדען כבוד.) אך, וואס פיר איינע קראַוואטע!

קאנטאר.

גוטען טאג, הערר לעווי! ווי געהט עס איהנען?

זשאק.

(שאקעלט מיט'ן קאפ, שטאמעלט)

גוטען טאג, גוט יאהר (גיט איהם די האנד)

בענדעט.

(זאגט צום קאנטאר)

דער הערר לעווי האט נאך געהאט אײַניגעס צו בעשטעלען, אז א מענש איז אלײַן. (ער רעדט מיט'ן קאנטאר, ווײַזענדיג אויף מיסטער לעווי)

(מ. לעווי און מיסעס קעניגסשטײַן רעדען בעזאמען.)

מיסטער קעניגסשטײַן.

(ליעבליך)

די קראוואטע געהט איהן נישט, זשאק, (שאקעלט מיט'ן קאפ) נו, נו.

זשאק.

(שמייכלענדיג מיט כבוד)

איך האב געמײנט, אז אין די קראוואטע, וועל איך... (ער ענדיגט

ניט דעם זאַץ)

מ. קעניגסשטיין.

(מיט א ליעבליכען שמייכעל)

נו, נו, שוין גוט, וויר ווערדען איהנען איינע אנדערע אַנשאַפען. (ענדערט דעם טאָן) זי האָבען אונזערע פאַמיליע צו איהנען איינגעלאַדענט, די טאַנטע ראָזאַליע, דעם אָנקעל מאָריטץ, זי ווירדען וואהרשיינליך באַלד קומען, נון, וואו האָבען זי זיך פאַרגעגרייט, איך בין פריהער געקומען, איך וויל איהן בייהילפיג זיין, זעהען אָבער זי האָבען אַלץ אין אָרדנונג, זי פערשטעהען, די טאַנטע, זענען אַזעלכע פראָמינענטע מענשען און זי קוקט זיך אויף אַלעם ארום. אָבער עס זעהט פיין אויס. (זי דערזעהט דאָס אויסגעלעגטע זילבער.) צו וואָס האָבען זי דאָס זילבער דאָ אויסגעלעגט? דאָס קומט נישט דאָ אהער, מיט זילבער דארף מען זיך נישט צו רעפּרעזענטירען, דאָס קומט אין דייניג רוים, צום עסען.

זשאַק.

(שמייכעלט מיט כבוד)

איך האָב געמיינט זילבער — איך וועל אויסלעגען, עס וועט אַזוי שען זיין. (ער ווערט פערשעמט)

מ. קעניגסשטיין.

טראָגען זי דאָס אין דייניג רוים אריין. (זשאַק טראָגט דאָס זילבער אין דייניג רוים אריין)

דער קאַנטאָר.

(ביים טיש צו דער שוועסטער)

דו ווייסט א שווערע אויפגאַבע האָבען, שוועסטער, אין דעם הויז

היער פערנונפט און שענהייט אריינצוברענגען.

מיסעס קעניגסשטיין.

(מאכט צו איהם מיט דער האנד)

וועט שוין גוט זיין (זי רופט צו זשאק'ן אין צווייטען צימער) קאן מאן מיטקומען, איך וויל דאס דייניג רוים זעהען (געהט ארײן אין דעם צווייטען צימער צו זשאק'ן)

דער קאנטאר.

(צו בענדעט'ן)

דער הערר לעווי ווירד עס דאך אמוועניגסטען וויסען ווי צו שעטצען, ווי צו אכטען — וואס?

בענדעט.

דער הערר לעווי לאזט זיך לערנען, ווייזען, ער איז אזוי דאנקבאר.

דער קאנטאר.

איך ווילם גלויבען, איך ווילם האפען.

מיסעס קעניגסשטיין.

(קומט צוריק ארײן מיט זשאק'ן)

האט זשאק א פיינעם דייניג רוים, ברודער, די טאנטע ראזאליע ווירד עס זעהר געפעלען, יא, יא, (זי געהט מיט זשאק'ן איבער די ביהנע און רעדט מיט איהם, זעהר אינטים, נעהמט איהם אן פון צייט צו צייט ביים לאץ). די טאנטע ראזאליע איז אזוי אויפפאסענד, אויף יעדעסווארט, אויף יעדע בענעהמונג, און דער אנקעל אויך, זי זענען פראמינענטע מענשען.

(ליעבליך) זשאַק, זשאַק, (ווי מען זאָגט אַ קינד) זי מוזען אויפפאַסען (ליעבליך) זי זענען טײלמאל אַזוי נישט פאַרזיכטיג מיט ווערטער, גאָט מײַנער, טיר זענען דאָך צווישען אונז, קײנער הערט אונז נישט (מיט אַ שמײכעל). מאַכען זי אַ ליעבליכע מינע צו די הערשאַפטען, אָט אַזוי, (זי מאַכט אַ ליעבליכע מינע) וואָס אַרט עס איהן? ווען זאָגאַר מען וויל נישט — דאָס זענען קלײניגקײטען, אָבער פון גרויסער בעדײַטונג, און איבער דעם וואָס וויר האָבען דערינען געשפּראָכען, יעס? זי פערשטעהען דאָך (זי שמײכעלט צו איהם)?

זשאַק.

(שמײכעלט)

איי ניו. צווישען פראָמינענטע מענשען דאַרף מען זיך בענעהמען אויפפיהרען לײַטיש פײַן, (ער שטאַמעלט) יעס, איי ניו, איי ניו.

(מען קלינגט אין טהיר, זשאַק וויל געהן עפענען)

מיסעס קעניגסטין.

(האַלט איהם צוריק מיט אַ שמײכעל)

צו דיעזען איז דאָ אַ דינסט-מעדכען. (זי קלינגט, דאָס מעדכען קומט אַרײַן) ביטע עפענען זי די טהיר, און מעלדען זי אונז פריהער וואָס פאַר אַ הערשאַפטען (דאָס כײַרעל געהט עפענען די טהיר. צו זשאַק'ן ליעבליך) זעהסט דו, ליעבער, מען איז נישט פאַר יעדען אַנגעגרײַט, וואָס וויל דיך זעהען, אַ וויזיט דאַרף מען פריהער אָנזאָגען, שרײַבען אַ פּאָסטעל-קאַרט, און אַז מען קלינגט איז דאָ ווער עס זאָל עפענען. (דאָס מײדעל קומט אַרײַן, מעלדעט) אַ יודישע פרוי מיט איהר טאָכטער, לאַנדס-לײַט, זאָגען זיי, זיי ווילען דעם הערן (זשאַק דויבט זיך אויף, וויל אַרויס, די מיס האַלט איהם צוריק מיט אַ בליק) ליעבער, זעהסטו, אַז מען האָט עטיקעט, קען מען דאָך נישט צונעהמען קײן אַנדערע מענשען, דו פערשטעהסט דאָך אַלײן.

זשאַק.

יעס, יעס.

מיסעס קעניגסשטיין.

(צום דיענסטמיידעל)

זאָגען זי דער פרוי, דאָס דער הער עמפפאַנגט אין זיין אָפּיס, יעדען טאָג. זונטאָג גיעבּטס קיין עמפפאַנג, היינט איז זונטאָג. (דאָס מיידעל אָב. זי זאָגט צו זשאַק'ן ליעבליך) מען מוז זי לערנען ווי אַ קליין קינד. זי, זי, ווי מיט איינעם קליינעם קינד מוז מען מיט איהנען אומגעהן. (מען קלינגט ווייטער, דאָס מיידעל געהט אַרויס) יעצט מוז עס די טאַנטע זיין. די הערשאַפט (צו זשאַק'ן). זי מוזען גאָר נישט אַזוי ערשרעקען. די טאַנטע איז גאָרנישט אַזוי פורכטבאַר, ווי זי שטעלען זיך פאָר, זי איז נאָר עטוואָס צו פּינקטליך, מוז מען וויסען, ווי מיט איהר אומצוגעהן. ליעבענסווירדיג, ליעבענסווירדיג, אַזוי (זשאַק מאַכט נאָך אַ ליעבליכע מינע, די מיס שאָקעלט צו איהם מיט'ן קאָפּ) יעס, יעס. (דאָס מיידעל מעלדעט הערשאַפטען. צו זשאַק'ן) הערשאַפטען, דאָס זינד עפּעס אַנדערש. (געהט אַרויס צו זיי אין קאָרידאָר)

דער קאַנטאָר.

(וועלכער איז די גאַנצע צייט, ווען זשאַק מיט דער מיס האָבען גערעדט אין ווינקעל, געוואָרען אונטערגעהאַלטען פון בענדעט'ן, צו וועלכען די מיס קעניגסשטיין האָט פון צייט צו צייט אַהינגעשיקט וואונקען, בעגינט יעצט מיט זשאַק'ן אַ געשפּרעך צו פיהרען, ווי זיי וואָלטען שוין פון פריהער בעגינען)

זי בעזוכען זעהר אָפט מיט מיינע שוועסטער די אָפּעראַ, זי ליעבען וואָהל מוזיק. אַך, אין מיינע צייטען, ווען איך האָב אַמאָל געזונגען — (ער לאָזט אַרויס אַ הוז'ישע שטימע) אח, אח, אח,

(פון קאָרידאָר ברענגט מען דאָס געשפּרעך אָב מיט רעשט, מיט ליבליכע געשפּרעכען אַך כאַטע, אַך אָנקעל און העלענאַ איז דאָ).

מיסעס קעניגסשטיין.

(רופט דורך די טהיר)

רודאָלף, דו הערסט, העלענא האָט אַ שענעם נייעם הוט, און טאַנטע זעהט זאָ גוט אויס!

(אָנקעל, טאַנטע מיט טאָכטער העלענא קומען אריין)

אָנקעל סעם.

(קומט פריהער פאר אַלע, צום קאַנטאָר)

וויר האָבען איינע גאַנצע שוהל פּאָלנישע יודען פאר איער טהיר בעגעגענט. וואָס איז?

(ער איז אַ ריהרעוודיג יודעל, אַ דיקס מיט אַ דיק בייכעלע, רעדט שנעל. נאָך איהם קומט די טאַנטע ראָזאַליע מיט איהר טאָכטער, וועלכע ווערט בעגלייט פון מיס קעניגסשטיין — אויך ניעדריגע און רונדיגע און פולע. די טאָכטער שאָקעלט צו, די טאַנטע האַלט זיך צוריק, קוקט אויף אַלעס מיט חשד, שניכט דאָס מיילעכעל און בלאָזט אָן אַ דאָפּעלטע גאָמבע, וואַרפט אַ בליק צו דער טאָכטער, די טאָכטער צו דער מאַמען און קוקען זיךביידע אָן; אָדער סוד'ען זיך אין אויער. טראָגען ביידע ברייטע העט מיט שרעקליך פיעל קאָרשען אויף די העט)·

מיסעס קעניגסשטיין..

(וועלכע פיהרט די טאַנטע, רעדט צו איהר).

אַך, די טאַנטע האָט זיך עטוואָס געענדערט. אַך, ווי גליקליך איך בין! אין דעם הויז פון מיין ברוטיגאַם. זשאַק! (זשאַק, וועלכער האָט זיך געהאַט אויפגעשטעלט ביי דער מוהמעס אַריינקומען, האַלט די הענד איינע אין די אַנדערע, וויים ניט וואָס צו טאָן מיט זיי, אַמאָל גיט ער אַ בליק אויף בענדרעט'ן בענדרעט אויף איהם. ער לויפט צו, שטעהט האַלב ווי אין טומאַן, שמייכעלט, שמייבעלט). דאָס איז מיין ברוטיגאַם, טאַנטע (קוקט די טאַנטע דורך די פּענסנע

און ניקט מיט'ן קאפ. זי זאגט צו דער מיסעס) גאט זעגנע דיך מײַן קינד. (זי קושט איהר אויפ'ן שטערען. די מיסעס צו זשאק'ן) דאס איז די טאנטע דאזאליע, וועגען וועלכע איך האב דיר אזוי פיעל פערצעהלט. (זשאק שאקעלט צו מיט'ן קאפ, שמייכעלט.)

דער קאנטאר.

(צו אנקעל מאריץ, אויף זשאק'ן)

מײַן צוקינפטיגער שוואגער, מיסטער זשאק לעווי, ביזנעס-מאַן און איינגענטהומער פון רעאלע סטערס.

אנקעל.

וויר וויסען, וויר וויסען, וויר האבענס געהערט, וויר האבענס געהערט (צום ווײַב). ראזאליא, ווי לאנגע ווארען וויר שוין נישט אין יודישען קווארטאל, איך האבס באלד פערגעסען ווי עס זעהט אויס.

מיסעס קעניגסשטיין.

מײַן ברויטיגאם האט היער געשעפטען, ער מוז לײַדער וואוינען אין דאן-טאן.

בענדעט.

ער וועט שוין וואהנען... ער וועט שוין וואהנען (צום אנקעל ווײַזענדיג אויף די מיס קעניגסשטיין) ער וועט שוין וואהנען. (זעצען זיך אלע בײַם טיש, די טאנטע אינאײַנעם מיט דער טאכטער. א מינוט א שטילע פויזע. די מיס זיצט נעבען זשאק'ן און מאכט איהם יעדעס מאל א בעמערקונג מיט א האנד-בעוועגונג און דעסגלײַכען).

אָנקעל.

איבער וואָס שפּריכט איהר דאָ אייגענטליך?

קאַנטאָר.

איך ערצעהלע דעם מיסטער לעווי פון מיינע ערפאָלגען אין דער יוגענד. מיסטער לעווי בעזוכט אָפט די אָפּערא, (צום אָנקעל) דו ערינערסט דאָך וואויל מיין ערשטען אויפטריט אין דעם טעמפּעל, ווען די לייטע זענען געשטאַנען איבער'ן קעפּ, און די גאַנצע וועלט, יאָ, יאָ, מיסטער לעווי, זי זאָלטען מיך דאַן הערען ווען מיינע שטימע וואר נאָך ביי איהר פאָלע, קראַפט, (צום ארומיגען עולם) דער הערר לעווי קען זיך אויף מוזיק, ער בעזוכט די טעאַטערס אָפט מיט לואיזא, הערטע זיך די סטאַרס אן.

מיסעס קעניגסשטיין.

(צו דער טאַנטע אויף זשאַק'ן)

אך, א אייפּריגעם אָפּעררן־בעזוכער, לאָז קיין איין פראָמינענטען זינגער אָדער זינגערין נישט אַדורך. פריה־מאָרגענס ווען איך ערוואך, איך פינדע שוין די טעאַטער־טיקעטס, אהא, זשאַק האָט שוין טיקעטס געשיקט. איך בין שוין גאַנץ מידע פון די טעאַטערע, (צו דער טאַנטע אויף זשאַק'ן) טאַנטע האָט וואויל אַזעלכען אייפריגען טעאַטער־בעזוכער נישט געזעהען (צו לעווי) אך, זי האָבען מיך שוין גאַנץ מידע געמאַכט.

(זשאַק קוקט זי אָן פערוואונדערט, זוי וויזענדיג אויף זיך).

טאַנטע.

(צו זשאַק'ן)

דאָס איז שען, זי זינד וואָהל מוזיקאַליש, דאָס איז שען.

(זשאַק קוקט זי אָן פערוואונדערט).

אָנקעל.

(קלאַפּט זשאַק'ן אויף די פּלייצעס)

זאָ, זאָ, זינד זי אזא טעאַטערפּרעסער, נו, ווי געפעלט איהנען אונזערע ניו־יאָרקערס סטאַרס, און די גאַנצע וועלט האָט עס נישט; קאַראַזע — וואָס? וואָס איז איהרער אַנזיכט איבער אונזערע סטאַרס?

זשאַק.

(וויל עפּעס ענטפערן, קוקט אַן די מיסעס מיט אַ געלעכטעריל, צום אָנקעל)

מיט אַנ'אמת צו זאָגען, איך קען מיך נישט דערויף, זינגען איז נישט מיינע ביזנעס.

(עס ווערט אַ מינוט שטיל. די טאַנטע נייגט זיך צו דער טאָכטער, וויל איהר עפּעס איינרוימען).

בענדעט.

נאָ, נאָ, וויר קענען זיך שוין, מיסטער לעווי, די הער־זאַפטען קענען זי נור בלויז איינרעדען, דאָס זי קענען זיך נישט אויף מוזיק, נישט מיר, איך קען איהנען דאָך שוין פון לאַנג,—זי דאַרפען זיך גאָרנישט צו שעהמען דערמיט; אַלע פיינע לייטע ליעבען מוזיק, (צו דעם עולם) ווי דער מאַכט זיך דאָ קליין?

מיסעס קעניגסשטיין.

(צום אָנקעל)

אַך, דער שווירמט פיר די טעאַטריציגאַ, ער האָט אַזעלכעס געפּאָלגען אין איהר, (צו דער טאַנטע) טאַנטע גלויבט יעדעס מאָל, ווען די טעאַטריציגאַ זינגט, ער ווערט אַזוי בעגייסטערט פון איהר שטימע, (צו זשאַק'ן) איך בין גאָרנישט איינפערשטאַנדען מיט דיר, זשאַק; איך ווער גאָרנישט אַזוי בעגייסטערט פון די טעאַטריציגאַ, ווי איהר מענער.

אָנקעל.

(מיט אַ געלעכטעריל)

ביזט דאָך וואָהל נישט איינפערזילטיג, לואיזאַ. (ער האַקט איבער) ניין, (ער קוקט זיך אום) וויר גלויבטען הייער מיט די פאַמיליע לעווי זיך צו בעקענען, איזט ניעמאַנד פון דער פאַמיליע דיינעס ברויטיגאַם, הייער, לואיזאַ?

טאַנטע.

(צו זשאַק'ן)

האָבען זי נאָך פאָטער, מוטער? האָבען זי הייער פערוואַנדטע?

זשאַק.

מיין פאָטער-מוטער זענען פריה געשטאָרבען, איך האָב זיי נישט געקענט, איך האָב זיך ביי אַ ווייטען פעטער אויפגעצויגען, אַ היימישען מענשען, (ער האַקט אָב אין מיטען)

(פויזע. דער קאַנטאָר קוקט זיך איבער מיט דער שוועסטער — די טאַנטע סוד'עט זיך מיט דער טאָכטער).

בענדעט.

וואָס פערצעהלט ער דאָ פיר אַ געשיכטען, (ער ווייזט אויף זשאַק'ן) ער האָט אַ פאָטער אַ רב געהאַט, זיינע לאַנדס-לייט פערצעהלען עס, אַ ערציהונג. זיינע גאַנץ פאַמיליע זענען בלויז גרויסע קויפלייטע, פראָמינענטע מענשען. מען קען זי, איינע פון די פיינסטע פאַמיליען ביי די יודען אין פוילען. האָבען נישט געוואָלט מיט אראָבקומען קיין אַמעריקאַ, זי זענען פרום, די גאַנצע פאַמיליע. (זשאַק גלאָצט אוים אויף איהם אַ פאָר אויגען, בענדעט ווינקט צו איהם) זי דאַרפען זיך גאָרנישט שעמען אַזוי דערמיט; דאָס איז יחוס ביי יודען. מען ווייס עס גאַנץ גוט, עס לאָזט זיך הערען,

עס לאזט זיך הערען.

טיסעס קעניגסשטיין.

טאנטע ווייסט וואהל נישט, ווי שטרענג ארטאדאקסיש מיין ברויטיגאם איז, — אך, דער האט אזעלכע שטרענגע ארטאדאקסישע ערציהונג בעקומען, איך ווייס גארנישט, ווי איך וועט מיט איהם אויסקומען.

טאנטע.

(קוקט אויף זשאק'ן מיט בעדויערען)

זינד זי אליין הער, אהנע פאמיליע, דאס איז טרויעריג.

זשאק.

ווען זי, עליה־השלום, מיין געשטארבען ווייב, מיין איך, האט געלעבט, האב איך געהאט איהם מיין שוואגער, מיין פארטנער; נור צייט... (ער האקט אב) עס איז צו מיר אראבגעקומען מיינס אנ'אלטער פעטער מיט א מוהמע, ביי וועלכע איך האב זיך אויפגעצויגען; זענען פראסטע היימישע מענשען, איך האב קיינעם נישט מעהר הינ, נור זיי.

(ביים טיש ווערט זעהר שטיל, דער קאנטאר קוקט זיך אריבער מיט די שוועסטער, דער אנקעל קלאפט מיט די פינגער אויפ'ן טיש, די טאנטע סור'עט זיך מיט דער טאכטער. בענדעט ווינקט צו איהם, קוקט זשאק'ן שטרענג אן דורך די צייט ווען ער רעדט. זשאק בעמערקט נישט, און רעדט ווייטער).

ר' משה, בלומעלע.

(שטעקען ארײַן די קעפ דורך די טהיר פון דײַניג רוים)

איז יעקב'ל נישטא?

בענדעט.

(וועלכער האָט זיי באַלד בעמערקט, לויפט שנעל צו צו דער טהיר, פערשטעלט זיי, צו ר' משה'ן און צו בלומעלע'ן און דער שטיל, הינטען אַרום).

דער מיסטער לעווי איז נישטאָ, נעהמט יעצט נישט אָן.

ר' משה, בלומעלע.

(שטעקען אַרויס די קעפ פון הינטער בענדעט'ס פּאָלעס).

איז יעקב'ל נישטאָ?

מיסעס קעניגסשטיין.

(בעמערקט זיי, ליעבליך)

דער הערר לעווי עמפּפאַנגט נישט יעצט, זי ווערדען זאָ פריינדליך זיין. בעגעבען זיך אין אָפיס, גוטע לייטע.

ר' משה, בלומעלע.

(קוקען זיך ביידע אָן, ווילען אַוועק)

מיר האָבען נור געוואָלט...

(זשאַק דערזעהט זיי, הויבט זיך אויף. די מיסעס קעניגסשטיין קוקט איהם שטרענג אָן, בענדעט ווינקט צו איהם, די געזעלשאַפט ביים טיש ווערט פערוואונדערט).

זשאַק.

אָ, עס זענען דאָך מיינע מענשען! וואָס ווילט איהר, בלומעלע?

(ער געהט צו צו זיי).

מיסעס קעניגסשטיין.

(בײַם טיש, צו דער טאַנטע אין ווינקעל וועלכע קוקט זי פערוואונדערט אָן, הויך)

מײַן ברוטיגאַם [זי ווײַזט אויף זשאַק'ן] האָט די געוואָהנהײַט די אָרימע לײַט אַלײן געשענקט און געלד אויסצוטהײלען און בײַ זיך אין צימער.

דער קאַנטאָר.

ער איז עס וואהרשײַנליך פון צו הויזע געוואָהנט.

בענדעט.

(הויך)

ער האָט בײַ זײַן פאָטער, דעם ראַבינער, וואהרשײַנליך אַזוי געלערענט.

מיסעס קעניגסשטיין.

(רעדט אהין פון טיש צו זשאַק'ן)

זשאַק, וואָלסטו דען נישט די אָרימע לײַטע אײַן אַנדערס מאָל עמפּפאַנגען?

זשאַק.

(ווערט פערשעמט פאַר ר' משה'ן. ער שרײַט אויף מיט אַ ווילד קול)

וואָס? די אָרימע לײַט? (ער לאָזט אַראָב דעם קאָפּ פערשעמט פאַר ר' משה'ן און בלומעלען).

ר' משה.

(צו בלומעלען)

קום בלומעלע, קום.

בלומעלע.

מיר בעטען איבער טויזענד מאָל, מיר וועלען אַנ'אנדערס מאָל קומען, מיר האָבען נור געוואָלט. שײנדעלע מיט איהר טאָכטער, דאָס כלה-מײדעל, שטעהט פאַר די טהיר.

זשאַק.

(חאַפּט זיך אויף פערוואונדערט)

שײנדעלע, אונזער שײנדעלע מיט דעם מײדעל?

בלומעלע.

יאָ, שטעהען פאַר דײן טהיר, מען האָט זײ נישט אַרײנגעלאָזט.

זשאַק.

נישט אַרײנגעלאָזט? (ער קוקט זיך אום, צום טיש) ווער האָט זײ נישט אַרײנגעלאָזט? (ער געהט אַרויס נאָך זײ).

מיסעס קעניגסשטײן.

(רופט איהם נאָך)

זשאַק! (זשאַק הערט נישט, געהט אַרויס. דער עולם ווערט שטיל בײם טיש אײנער קוקט אויפ'ן צווײטען פערוואונדערט. די מאַנטעס סוד'עט זיך מיט דער טאָכטער)

בענדעט.

(ראַטעוועט די סיטואַציע)

אַזאַ נאַטור האָט ער שוין, דער מיסטער לעווי, האָט די אָרימע לײט אונטערגעשטיצט, זײ זענען איהם דאַנקען געקומען, ער שטיצט

פילע אונטער, ער מאַכט עס אין דער שטיל, זענען איהם דאַנקען געקומען. (מיט אַ מינע צו ר' משה און בלומעלען, וועלכע זענען געבליבען שטעהן ביי דער טהיר, ברוגז'דיג) נאַ, ווי געהט עס אייך דאַ אין אַמעריקאַ? איהר בעקומט וואויל געלד פון מיסטער לעווי, וואַס? (צו די אַרומיגע ביים טיש) ניט איהנען געלד.

דער קאַנטאָר.

איינע שענע זיטע, איינע יודישע זיטע.

טאַנטע.

ער האָט'ס ביי זיין פאָטער דעם ראַבינער געלערנט, (צו דער טאַנטער) זעה, קינד.

(זשאַק קומט אַריין, פיהרט אַריין שיינדלען מיט דעם מיידעל, נאָך זיי איזאַאַק און שלמה).

(שיינדעלע איז אַ ברייטע יודענע, אין איהר געזיכט איז נאָך בעהאַלטען שפורען פון איהר אַמאָליגער שענקייט. די טאָכטער אַ אַכטצעהן־יאָהריג יודיש מיידעל, היימיש געקליידט נאָך. ווערט רויט פאַר הרפה, קוקט זיך פערוואונדערט אום, שעמעוודיג האַלט זיך צוריק. די געזעלשאַפט קוקט זי פערוואונדערט אָן).

שיינדעלע.

(מיט אַ ברייטען טאָן)

וואָס מיינסטו, מיר זענען אַזעלכע קליינשטעטעלדיגע? האָטש מען האָט זיך אויפגעצויגען אין אַ קליין שטעדטעל, נור ביי אונז ווייסט מען שוין אויך ווי מיט מענשען אומצוגעהן. אַז מען הייסט נישט אַריינגעהן מן הסתם קען מען נישט; זענען הערשאַפטען דאָ. (זי נייגט מיט'ן קאָפּ צו די אַרומיגע, דרייסט) גוטען טאָג, הערשאַפטען. (צו זשאַק'ן, וועלכער

שטעהט פערוואונדערט, קוקט אַמאָל אויף די מוטער, אַמאָל אויף די טאָכטער) און ר׳ משה און בלומעלע זאָגען—גערה אַהיים, שיינדעלע, ער איז מיט הערשאַפּטען, — און איך זאָג — ניין, איך וועל דאָ שטעהן; לאָז ער נור געוואָהר ווערען אַז שיינדעלע שטעהט פאַר זיין טהיר. וועט ער שוין אַרויסקומען, — זאָג איך, — מעג ער אפילו זיין מיט הערשאַפטען, וועט ער אַרויסקומען, זאָג איך. איך ווייס עס, אַלטע לייבע ראָסיעט נישט.

זשאַק.

(וועלכער שטעהט און קוקט אַמאָל אויף דער מוטער, אַמאָל אויף דער טאָכטער, פערגעסט איין מינוט אָן די „הערשאַפטען" ביים טיש).

און איך שטעה און קוק, ווער איז שיינדעלע? דו אָדער דאָס מיידעל, זי (אויפ׳ן מיידעל) איז שיינדעלע, דו ביזט אַן׳אַלטע יודענע געוואָרען. (נעהמט אָן דאָס מיידעל ביי דער האַנד, וועלכע ווערט רויט, און לאָזט דעם קאָפּ אַראָב) שיינדעלע, זאָ העלף מיר גאָט ווי שיינדעלע, אַזוי ווי איך בין פון דערהיים אַוועקגעפאָהרען.

שיינדעלע.

איי, איי, די אייער זענען בעסער פאַר די היהנער. די מאַמע איז שוין אַן׳אַלטע יודענע געוואָרען, האָט די רויטע בעקלעך פערלוירען. (צו דער געזעלשאַפט) איי, די מאַנספערשוינען, ווי אונגעטרייע זיי זענען, קוים דערזעהען זיי אַ פּאָר רויטע בעקליך, לאָזט מען שוין די מוטערס שטעהן.

(דער עולם ביים טיש קען זיך נישט פאַסען. קוקען אַלע פערוואונדערט זיך אָן, איינער אויפ׳ן צווייטען. בהנם מאַכט די מיסעס קעניגסשטיין פערשיעדענע צייכען צו זשאַק׳ן, ווינקט צו איהם. מיסטער בענדעט קוקט איהם אָן, איז איינינגע מאָל צוגעגאַנגען צו איהם, — מיסטער לעווי! — זשאַק, אַזוי ווי ער וואָלט נישט געהערט, נישט

גֶעזוּעֶהן איז אינגאַנצען פערנוּמען מיט שׁיינדלען און הער טאָכטער.
בענדעט רעדט אַלץ צום טיש, צום קאַנטאָר, צום אָנקעל, בײַ וועלכע
עס פיהלט זיך אַ נערוועזיטעט).

בענדעט.

אַזוי איז ער שטענדיג, אַזוי פראָסט, אַזוי אײַנפאַך, מיט אַלע איז ער הײמיש, חאָטש ער איז מיסטער לעווי; ער האַלט זיך נישט הויך, געהט מיט יעדען אום ווי מיט זײַנס אַ גלײַכען. זעהען זי, ער וועט זיי נאָך בעטען צום טיש, זעהען זי, ער בעט זיי, (ער געהט צו צו זשאַק'ן) זי מיסטער לעווי, די געזעלשאַפט!

זשאַק.

(וועלכער האַלט אַלץ אין בעטראַכטען דאָס מיידעל, נעהמט איהר די
צעפּ אין דער האַנד אַריין).

אין די צעפּ די מאַמע, אַזוי פערקעמט די מאַמע (דאָס מיידעל שעמט זיך, האַלט די אויגען צו דר'ערד) און דער בליק דער מאַמעס. און איך האָב אַלץ געמיינט, אַז שיינדעלע איז אַ אַכטצעהן־יאָהריג מיידעל. אַך, איך האָב גאָר פערגעסען, דאָס זענען מײַנע לאַנדס־לײַט, מײַן משפחה, מײַן פעטער, מײַן מוהמע. אַה, איזאַאַק! (ער דערזעהט איהם אין אַ ווינקעל, פערקלערט זיך אַ מינוט פערשעמט, לאָזט דעם קאָפּ אַראָב, פאַסט זיך ווײַטער). דאָס איז מײַן כלה, מיסעס קעניגסשטײַן, (איזאַאַק ניקסט אין קאָפּ) און זעה, און שלמה איז דאָ, (צו דער געזעלשאַפט) מײַנע אייגענע, (צו שיינדלען) ביזט געשטאַנען הינטער דער טהיר און מען האָט דיך נישט אַרײַנגעלאָזט, אָווא, אָווא. (צו די מיס קעניגסשטײַן ווײַזענדיג אויף שיינדעל'ן) זי איז אויך אַמאָל מײַנס אַ כלה געווען (דער קאַנטאָר שפּרינגט אויף, די מיס פערבײַסט די ליפּען, די טאַנטע סוד'עט זיך מיט דער טאָכטער, אין דער צײַט ווען דער אָנקעל קוקט זי אָן). נו, זעצט אײַך, הע, מלאך, קום אַהער, זעצט דיך, שיינדעלע, אַהער, פעטער, מוהמע, איהר זענט דאָך מײַנע מחותּנים הײַנט,

(ווענדעט זיך צו דער געזעלשאַפט בײַם טיש דאָס זענען מײַנע משפחה, מײַן פעטער, מײַן מוהמע, (ער ווײַזט אויף שײַנדלען) מײַן געװעזענע כלה, (אויף מלאך'ן) מײַן קאָלעגע פון דערהײם; מיר האָבען אַמאָל פערד געפּאַשעט אינאײנעם בײַ דעם יודען (אויף ר' משה'ן)

(דער טיש ווערט בלײַך, די טאַנטע בײַסט זיך די ליפּען, האָט שוין אַ פּאָר מאָל געוואָלט אויפשפּרינגען. דער אָנקעל קוקט אָן דעם קאַנמאָר, בענדעט איז שוין אײניגע מאָל געווען בײַ איהם און רײַסט איהם, — „וואָס איז די מעהר, מיסטער לעוויּ?” - זשאַק הערט אָבער גאָרנישט, ער רעדט ווײַטער צו שלמה'ן)

זשאַק.

נו, ווי געהט עס דיר דאָ, אין אַמעריקאַ, שלמה? בענקסט דו נישט אַמאָל נאָך די הײמישע בהמה?

שלמה „מלאך”.

(ווײַלבער האַלט זיך אַ ביסעל צוריק, ווערט צוגעוואונקען פון איזאַאַק'ן, ווײַלבער שטעהט אין אַ ווינקעל בײַ דער שאַנק, און ווינקט איהם צו)

אוי בענק איך, ברודער, נאָך די הײמישע בהמה, עס איז דאָך גאָרנישט קײן מדינה, דאָס אַמעריקאַ, מען האַלט דאָ נישט די בהמה ווי מען דאַרף; אַז איך דערזעה דאָ די פערד אויף די גאַס, געהט מיר דאָס האַרץ אויס פאַר רחמנות. וואו האָסטו די פערד וואָס בײַ אונז? בײַ אונז אַ פערד איז דאָך אַ בהמה, האָט זײַן שטאַל, האָט זײַן שטיק פעלד, וואו עס פּאַשעט זיך; און דאָ האַלטען זײ די פערד אויף די בוידעמס, אין די קעלערס, גיבען זײ צו פרעסען ווײס איך וואָס טאַטריקע — גאָרנישט מעשה בהמה.

(בײַם טיש ווערט אַלעס שטיל און בלײַך. די טאַנטע ציהט די טאָכטער, בײַסט די ליפּען, האָט שוין אַ פּאָר מאָל געוואָלט אויפשפּרינגען. לואיזאַ פּרובט איהם מיט אַלע מעגליכקײטען אײַנצוהאַלטען, ציהט איהם, בײַסט די ליפּען, טרײסעלט זיך, זשאַק זעהט זי נישט, רעדט צו שלמה'ן).

זשאק.

האסט רעכט, שלמה, איך בענק אויך נאך די היימישע בהמה; יעס, ברודער, דו האסט רעכט.

טאנטע.

(האפט זיך אויף, צו דער טאכטער)

טאכטער, דאס געשפרעך איז ניט פיר אונז. (זי רופט צום מאן) מאריטץ, קאם! (צום קאנטאר) וויר דאנקען איהנען פיר די געזעלשאפט.

דער קאנטאר.

(צו דער שוועסטער)

שוועסטער, וויר וועררען דעם הערען לעווי איין אנדערעם מאל בעזוכען.

אנקעל.

ביי קלענערע געזעלשאפט.

מיטעס קעניגסשטיין..

(אויפגערעגט, רופט זשאק'ן)

זשאק, פיליכט וועסטו די געזעלשאפט אין צווייטען צימער פער־בעטען.

(שלמה וויל אנטלויפען, זשאק ווינקט צו איהם, ער זאל בלייבען)

ר' משה, בלומעלע.

(האפען זיך אויף פערשעמט)

איבער אונז, עס לוינט זיך נישט; מיר זענען מוחל פאר אונזער

כבוד, מיר קענען אַנ׳אַנדערם מאָל קומען.

(ווילען זיך אויפהויבען).

זשאַק.

זיצט ר׳ משה. מוהמע, זיצט. איהר זענט בײַ מיר אַזעלכע אָנגעלעגטע געסט, (צו דער מים קענינגסשטיין) ווי דײַן אָנקעל מיט דער טאַנטע (ער ווײַזט אויף בלומעלען, וועלכע ער נעהמט אָן בײַ דער האַנד). דו זעהסט די יודענע, ווען נישט די יודענע, וואָלסטו אפשר הײַנט נישט געטראָגען די ברילּיאַנטען און פערל, וואָס איך האָב דיר פאַר כלה־מתנות געגעבען. די יודענע האָט מיך געגומען צו זיך נישט ווען איך בין געוועזן זשאַק לעווי, נור אַ קלײַנער שמײַסער־יונג, אַ יתום, אָהן אַ פאָטער, אָן אַ מוטער; האָט מיך די יודענע אַרײַנגענומען צו זיך, איהר ווינקעל מיר אָבגעגעבען, איהר ביסען ברויט זיך מיט מיר געטײַלט, ווי אַ מאַמע געצוואָגען און געבאָדען מיך אויף יעדען שבת. (אויף ר׳ משה׳ן) בײַ די האַנד מיך אָנגענומען, אין בית־המדרש מיך געפיהרט און קדיש מיך אויסגעלערענט נאָך מײַן טאַטען זאָגען. (ער ווײַזט אויף שײַנדעלען) און דו זעהסט אָט די יודענע, זי האָט מיך ליעב געהאַט נישט ווען איך האָב געהאַט צוצוטײַלען ברילּאַנטען און פערל, סטאַרס און הײַזער, — אָהן פאָטער אָהן מוטער, אין שטעלער זיך אַרומגעוואַלגערט, קײַנער האָט זיך נישט געוואָלט אַרומקוקען אויף מיר, האָט די יודענע מיך ליעב געהאַט, איהר טוך מיר אָבגעגעבען צוצודעקען זיך אין די ווינטערדיגע נעכט, האָט געבראָטענע הינדעלעך געגנב׳עט בײַ איהר בעל־הבית און מיר אין שטאַל געבראַכט. דעם לעצטען גראָשען מיר אַוועקגעגעבען אויף פסח זיך אַ אַנצוג צו מאַכען. אַזוי זענען זײַ געוועזן צו מיר, איך וואָלט געוואָלט זעהען, וואָס די (ווײַזט אויף די דײַטשען) וואָלטען געוועזן געזאָגט, ווען איך וואָלט דאַן געקומען צו זײַ. (ער שרײַט אויף צו איזאַאַק׳ן) דו ווײַסט ווער איך בין פאַר זײַ?—מײַן פאָטער איז געוועזן אַ רב, מײַן משפחה — קויפלײַט; נײַן, איך בין נישט קײַן רב׳ס אַ זוהן, ווי די האָבען אײַך דערצעהלט,

מיין פאטער איז א פראסטער פוהרמאן געווען, דאס איז כיין פאמיליע. געפעלט אייך דער שידוך נישט? האט איהר זיך אין מיר דעם יחוס איינגעריכט?

דער קאנטאר.

(שרייט אויף)

איך וויל נישט, דו זאלסט דעם הערין נאך אמאל זעהן! (צו בענ-דעט'ן) דאס האבען וויר אייך צו פערדאנקען.

זשאק.

(צו בענדעט'ן)

און איך אויך. איך האב געמיינט, אז איהר זענט איידעלע, פיינע מענשען — דייטשען. איך האב פאר אייך דרך-ארץ געהאט, איך האב זיך געוואלט פון אייך אבלערנען, ווי א פיינער מענש צו ווערען. (צום עולם) האבען זיי מיך דאס א ביסעל געלערט — איז דאס איידעלקייט, איז דאס פיינקייט?

בענדעט.

(געהט ארויס מיט'ן קאנטאר און לואיזא, וועלכע ברעכט ארויס אין א שטראם טרעהרען).

איך האב געמיינט, ער וועט זיך לאזען לערנען, פיהרען — ווי אין א פיינע געזעלשאפט זיך צו פערהאלטען, ווי מיט ארענטליכע מענשען אומצוגעהן, (צו מיסעס קעניגסשטיין) און די מיס האט דאך אויך אזוי גע-דענקט. נישט וואהר?

(אלע אב)

זשאַק.

(שרייט זיי נאָך)

אַנ׳אַנדערן לערנט אוים אַ פיינער מענש צו ווערען, ווי מיט לייט אומצוגעהן; נישט מיך. איך מוז שוין בלייבען אַזוי גראָב, ווי איך בין געווען. (צו דעם הײמישען עולם) האָבען זיי מיך דאָס אַ ביסעל געלערנט צו שמייכלען, און אַ ליעבע מינע צו מאַכען, און ליגענד צו זאָגען, אייגענע טאַטע-מאַמע צו פערלייקענען. — (ער געהט צו צו איזאַאַק׳ן, וועלכער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אין אַ ווינקעל און זיך שטיל-שווייגענד צוגעקוקט אנדערט דעם טאָן, געבראָכען) זיי מיר מוחל, ברודער! איך, איך, איך, בין אַ הונד, אַ געמיינער יונג בין איך, ווי איך האָב געהאַנדעלט געגען דיין שוועסטער; (פּויזע) זיי מיר מוחל, איזאַאַק! דו האָסט רעכט געהאַט, זעהר רעכט געהאַט, (פאַלט איהם אויפ׳ן האַלז מיט טרעהרען אין די אויגען). איך האָב געוואָלט אַ קליין קינד האָבען, איזאַאַק, אַ קליין קינד. (ער וויינט באַנג אויף איזאַאַקס האַלז).

(פאָרהאַנג לאַנגזאַם).

דריטער אקט.

אין דעם צימער ווי אין צווייטען אקט. אָוועגד. ר' משה זיצט בײַם אויוועז. אויפ'ן טיש ברענט זיך א יאָהר-צײַט-ליכט. די מוהמע בלומעלע גרייט צום טיש, — עס קומט אריין איזאאק.

איזאאק.

גוט אָוועגד! זשאק איז נישטאָ?

בלומעלע.

גוט אָוועגד, גוט יאָהר! איז דאָך געגאנגען אין שוהל אריין, האָט דאָך הײַנט יאָהר-צײַט נאָך איהר.

איזאאק.

(דענקט נאָך)

יעס, יעס. אָבער, וואָס האָב איך דאָס געוואָלט זאָגען, איהר זאָלט מיר לעבען, איהר זענט דאָך פרומע לײַט, — ווי לאָזט איהר אײַער פּלימיעניק, איך מיין, זשאַק'ן — אַזוי זיצען, אָהן א ווײַב, אָהן חתונה געהאַט? ווייסט — ער איז דאָך א מאַנספערשוין אין די בעסטע יאָהרען, האָט איהר גאָרנישט קיינמאָל וועגען דעם נאָכגעקלערט?

בלומעלע.

אוי, דאָס איז דאָך, וואָס איך טענה מיט מיין אַלטען טאָג און נאַכט! ווײַס — ער איז דאָך נאָך א יונגער מענש אין די בעסטע יאָהרען!

עס איז דאָך אַ עבירה—נישט קיין קינד און נישט קיין רינד! דאָס טענה איך דאָך מיט׳ן (זי וויזט אויף ר׳ משה׳ן): דו ביזט אַ קרוב, אַ גואל, האָסט דעם יתום קדיש געלערענט, וואָס שווייגסטו? פאַרוואָס זאָגסטו נישט, אַז נאָכ׳ן יודישען דין? מיר זענען דאָך נאַרישע ווייבער, מיך וועט ער דען הערען?

ר׳ משה.

אַ שידוך איז אַ ווייבערישע זאַך, מיט שידוכים, שדכנ׳טעס גיבען זיך ווייבער אָב. דו האָסט אָהן עין־הרע אַ מויל, נישטקשה, דו קענסט רעדען.

בלומעלע.

(שטעלט זיך)

אַ נו, משה׳לע, משה׳לע, ווען וועסטו שוין דיין עקשנות אַוועק־לעגען? אָבגעלעבט מיט אַ מאַן פיערציג יאָהר אין עקשנות; און מיך וועט ער דען הערען? ער וויל דאָך נישט הערען און געדענקען דערפון, צייט נאָך יענער מעשה, דאָ, מיט די דייטשען. איך בין דאָך אַ נאַרישע יודענע, דו אַ בעל־הבית אין שטאָדט, וועסט׳ן זאָגען—נאָכ׳ן יודישען דין.

איזאַאַק.

נו, נו, עס איז נישט אַזוי שרעקליך, ער וועט זיך נישט די אויערן פערשטאָפּען, אַז מען וועט רעדען וועגען אַ מיידעל; איך קען מיין סחורה. (ער האַקט איבער) זאָגט נור, איהר זאָלט מיר לעבען, האָט איהר עפּעס אַ טראַכט געטהון וועגען די יתומה, איך מיין, שיינדעל סטאָלטער?

בלומעלע.

אַ כשר יודיש קינד, כ׳לעבען, עס וואָלט אַ גרויסע מצוה געווען,

אי פאַר דער יתומה, אי פאַר דער מוטער; ער האָט די מוטער פער־שעמט, ער איז דאָך מיט איהר אַ כלה געווען, לאָז ער איהר טאָכטער נעהמען. (צו משה'ן) אַה, וואָס זאָגסטו משה?

ר׳ משה.

אודאי וואָלט געווען אַ גלייכע זאַך, נדן, וועט ער דאָך סיי ווי סיי מוזען געבען.

איזאַאק.

האָט איהר שוין אַמאָל גערעדט מיט איהר. איך מיין מיט שפּיג־דעלען, וועגען דער זאַך?

בלומעלע.

אודאי האָט מען גערעדט. זינדיגע ווייבער רעדען.

איזאַאק.

נו, וואָס זאָגט זי?

בלומעלע.

וואָס, זי זאָל זיך נאָך קווענטשען? דאָס מיידעל קומט אַריין אין אַזאַ עשירות, אין אַזאַ שמאַלץ־גרוב!

איזאַאק.

און דאָס מיידעל ווייס איך וואָס, אפשר האָט זי שוין אַ בוי?

בלומעלע.

לאז אײַך אַ גוט יאָהר, וואָס איהר רעדט; אַ כשר יודיש קינד ב׳לעבען, זי האָט עס עהרליך פערדינט; איהר פאָטער אין הימעל האָט זיך געמוזט לויפען מיהען.

איזאַאַק.

נו, וואָס זאָגט איהר, בלומעלע?

בלומעלע.

וואָס זאָל איך זאָגען? איך וועל אײַך זאָגען מיט אַנ׳אמת, איך האָב געקלערט דערפון פון ערשטען אויגענבליק אָן; ווארום לאָזען מיר זיך נישט גענאַרען, זי עליה־השלום, איך מײן אײַער שוועסטער, פאַר־וואָס, מײנט איהר, האָט זי קײן קינדער נישט געהאַט? וועמ ווײסט צי זי האָט זיך חלילה נישט פערזינדיגט אין איהר, איך מײן אין שײנדעלען; איהר זאָלט מיר לעבען, ער איז דאָך מיט איהר אַ כלה געווען, תנאים געשריבען, איבערגעלאָזט זי אַ וויסטע כלה־עגונה און חתונה געהאַט מיט אַנ׳אַנדערער. ווער ווײסט, חלילה נישט איבערדעם, וועניג לעזט מען זיך אָן אזעלכע מעשיות, אַ כלה פערשעמט — גאַר אַ קלײניגקײט!

ר׳ משה.

שווײַג שוין, שווײַג, נאַרישע יודענע.

איזאַאַק.

נו וועט ער די כלה איבערבעטען, ער וועט מיט איהר טאָכטער חתונה האָבען. איהר האָט רעכט, אפשר וועט ער דערפאַר מיט איהר קינדער האָבען.

בלומעלע.

מיר זענען נאַרישע ווייבער.

איזאַאַק.

נו, איך וועל אריבערגעהן צו איהר, צו שיינדעלען, און וועל רעדען מיט איהר אליין; זי וואוינט דאך דא נישט ווייט, העי?

בלומעלע.

אודאי, דא אבסטערם. ער האט דאך איהר אבגעגעבען א וואוינונג אין שכנות, אז ער זאל נאהענט וואוינען נעבען איהר, אז זי זאל אויפדערנאכט דא אריינקומען, פערצעהלען איהם פון אמאליגע יאהרען. אבער איהר זאלט מיר לעבען, און ער, איך מיין, יעקב׳ל ער וויל דאך נישט הערען דערפון, ער וויל דאך נישט געדענקען דערפון, צייט יענער מעשה, איך מיין, מיט די דייטשען.

איזאַאַק.

נו, נו, ער וועט זיך איבערדערלעגען, עס איז נישט אזוי שרעקליך.

ר׳ משה.

ער וויל נישט הערען און געדענקען, נור קיים קומט זי נישט, שיינדעלע, מיט איהר מיידעלע אריין אין אווענד, האלט ער עס נישט אויס, שיקט ארויף נאך איהר, פרעגט אויס אויף איהר, געהט מיט׳ן מיידעל אין טעאטערם ארום אדער ווייס איך וואו. אודאי דארף מען אמאל אנ׳עק מאכען, זי איז דאך א מיידעל, און ער — א מאנספערשוין; מילא, וואס עס קען זיך טרעפען, אמעריקא!

בלומעלע.

טאַ, וואָס זאָל איך טהון, ר' איזאאק?

איזאַאק.

איהר זאָלט דעם טיש גרייטען און שטעלט אויף די זילבערנע לייכ־טער, און גרייט אָן אַ טויז טעלער צו צובּרעכען, און איך געה אָראָב־שיקען די כלה מיט דער מחותנת'טע.

בלומעלע.

וואָס שוין היינט, אין איהר יאָהר־צייט?

ר' משה.

דער יאָהר־צייט טאָג איז אַ מזל'דיגער טאָג, נישקשה, עס איז אַ יודישע זאַך.

בלומעלע.

(נעהמט זיך גרייטען צום טיש, לעגט אויף אַ ווייס טישטוך, שטעלט אוועק די זילבערנע לייכטער).

און טאָ ווער זאָל רעדען מיט איהם, איך מיין מיט יעקב'ל, אדרבה זאָגט איהר, איך זענט דאָך אַ וועלט־מענש, ווער זאָל אָנהויבען רעדען מיט איהם וועגען שידוך? איז אַ מאַן נישט צו אַזעלכע זאַכען, דארף ער (זי ווייזט אויף ר' משה'ן) נישט אָנהויבען רעדען מיט איהם דערפון?

איזאאק.

נו, נו, איהר וועט שוין אדורכקומען! אַזוי לאַנג אויסגעקומען

אָהן אַ דריטען ; נו מאַכט׳ס אַנ׳עק , אז ער וועט קומען , און זאָגט איהם באַלד , איהר דאַרפט זיך נישט שעמען פאַר איהם , נישקשה , ער וועט אייך נישט אויפעסען דערפאַר . איך מוז נאָך זעהען, פאַר דעם מיי־ דעל אַ כלה־מתנה צו פערזאָרגען. (ער האָרכט) אהא, זשאַק קומט אָן , איך וויל נישט, ער זאָל מיך זעהען, איך וועל געהן דורך דער קיטשען , און זאָגט׳ס קיין וואָרט נישט , אז איך בין דאַ געווען און אַז איך ווייס פון עפּיס . איהר הערט , קיין איין וואָרט נישט פון מיר , איך וויל נישט, ער זאָל וויסען . (ער געהט אָב דורך דער קיטשען) .

ר׳ משה.

גוט , גוט , און לאָז זי אַריבערשיקען נאָך שלמה׳ן — ער וואוינט ביי שניידעלען — אַז עס זאָל אַנ׳עדות זיין ביי קבלת־קנין .

(איזאַאַק אָב . זשאַק קומט אַריין דורך דער טהיר . ער איז אין שלום־ ראָק , האַלט אַ סידור הינטערן אָרים) .

ר׳ משה, בלומעלע.

(ביידע אינאיינעם)

מזל טוב דיר , מזל טוב דיר .

זשאַק,

(קוקט זיי אָן פערוואונדערט)

וואָס פאַר אַ מזל טוב ?

ר׳ מש

ביי יידען איז אַ מנהג , אַז מען האָט יאָהר־צייט קומט אַ מזל־טוב .

זשאק.

(מיט א טרויעריגע מינע)

דער דריטער יאהר־צייט היינט, בין איך אין חברה געווען. איך האב געלאזט פאר איהר א משניות לערנען, תהלים זאגען, קדיש נאך איהר געזאגט. (קרעכצט) דריי יאהר שוין, ווי איך בין אליין, אט מיט די ווענד! (ער דערמאהנט זיך) אך, גוט האט איהר געטהון, פעטער, מוה־מע, וואס איהר האט זיך צו מיר אריינגעצויגען, האט מען א היימישען מענשען מיט וועמען א ווארט אויסצורעדען; אזוי חלילה, מען ווערט קראנק, ווער וואלט זיך אויף מיר ארומגעקוקט? עך, גוט האט איהר געטהון, פעטער, מוהמע, איהר זענט אהערגעקומען, איהר וואוינט מיט מיר. ע, עס איז דאך גאר היימיש, ווי אין דערהיים פארצייטענס: שבת׳דיגע לייכטער, פיש, חלות. (ער דערמאהנט זיך) וואס איז טאקע היינט זילבערנע לייכטער אויפ׳ן טיש?

בלומעלע.

(שטאמעלט)

מיר האבען געוואלט... משה!

ר׳ משה.

(העלפט איהר ארויס)

ביי יודען איז א מנהג, אז מען האט יאהר־צייט, מאכט מען א שטיקעל שמחה, נאכ׳ן לעצטען קדיש טרינקט מען א גלעזעל משקה צו־זאמען; האסט דאך היינט יאהר־צייט נאך דיין געשטארבען ווייב, עליה־השלום, האט מען א פאר לאנדס־לייט צוזאמענגעבעטען, אז זיי זאלען זיך מיט דיר משמח זיין, ווי דער יודישער מנהג איז.

זשאק.

זעהט איהר, פון צייט איהר זענט אהער געקומען, וויים איך פון

אַ יודישען מנהג, זעהט מען אַמאָל אַ היימישען מענשען אַ לאַנדס-מאַן! אַיי, אַיי, דאָס אַמעריקאַ—דאָס מעקט דאָך אַלעם אוים, מען פערגעסט דאָך אָן אַלעם, (דערמאָהנענדיג זיך) יאָ, און שיינדעלע וועט אויך זיין? איז איהר מיידעל געווען?

בלומעלע.

און שיינדעלע וועט זיין, און איהר מיידעל וועט זיין, אַ מיידעל, אַ גאָלד, אַ גוטער שטערן זאָל איהר נור אין הימעל שטעהן, זי איז ווערט אַ מלכות.

זשאק.

(רייבט זיך די הענד, מיט פרייד)

אָל רייט, אָל רייט. כ׳לעבען, עס איז געווען אַ גרויסאַרטיגע זאַך, וואָס איהר האָט זיך דאָ צו מיר אַריינגעצויגען, עס איז דאָך גאָר אַן אַנדערש לעבען ביי מיר, די מענשען אַנדערע, די מאכלים אַנדערע! מוהמע בלומעלע, איהר זענט אָל רייט.

בלומעלע.

וואָס בין איך דאָס אימשטיינס געזאָגט אָל רייט, אָל שמייט, ווי דו זאָגסט, וואָס איז? איך בין אַ צובראָכענער שאַרבען, און ער (זי ווייזט אויפ׳ן מאַן) איז אַ צווייטער צובראָכענער שאַרבען, וואָס קע-נען מיר דיר אימשטיינס געזאָגט טהון? העלפען, מיר זענען דאָך אַלטע לייט; דו האָסט געדאַרפט אַ יונג ווייבעל, אַ שען ווייבעל, אַ יודיש ווייבעל, זאָל דיר דאָ ליכטיג, ציכטיג מאַכען, זאָל זיך דאָ מיט דיר אומגעהן, שפּיעלען, — וואָלט געווען אָל רייט, אָל שמייט, ווי דו זאָגסט.

זשאק.

(רויט ווערענדיג)

וואס האט דאס די מוהמע,—וואס, וואס, איך, א יונג ווייבעל, וואס?

בלומעלע.

(מיט שרעק, שטאמעלט)

איך מיין, איך האב געמיינט, אזא יונגערמאן, ביסט דאך נאך יונג, (אונבעהאלפען צום מאן) משה, וואס שווייגסטו?

ר' משה.

מילא, זי האט דאך רעכט. נאכ'ן יודישען דין נאך טאר א מענש, א יוד אין דיינע יאהרען נישט זיצען אהן א ווייב, עס איז אנ'עבירה, דו ביסט דאך אהן עין־הרע א געזונדער מאנספערשוין, דארפסט חתונה צו האבען נאכ'ן יודישען דין נאך, קינדער האבען.

בלומעלע.

(מיט מעהר מוט)

און וואס האסטו פון אונז אימשטיינס געזאגט? צוויי צובראכענע שארבענס. דו דארפסט א יונג ווייבעל, א יודיש ווייבעל, זי זאל דיר מאכען מאכלים, נישקשה איהרע מאכלים וועלען דיר בעסער שמעקען ווי מיינע; אנ'אלטע יודענע אימשטיינס געזאגט, א צובראכענער שארבען.

זשאק.

(פערהילט זיך די אויגען)

ניין, ניין, איך וויל נישט הערען, איך וויל נישט געדענקען דער־

פון ! שוויַגט׳ס, שוויַגט׳ס ! וואָס, איך האָב נאָך וועניג טראָבעל געהאַט ? מיט די, אַט איהר געדענקט נישט, אַלעס פערפּאַלען געלאָזט, די פּערל מיט די ברילִיאַנטען, אַבי פּטור ווערען ! ניין, ניין, נאָך וועניג טראָבעל געהאַט ? איך וויל נישט הערען, איך וויל נישט געדענקען דערפון. (פערשטעלט זיך די אויערן)

בלומעלע.

מילא, עס מאַכט זיך מיט איינער איז נישט געטראָפען, דאַרף די וועלט אונטערצוגעהן ? אַז דו האָסט דיר אויסגעקליבען נישט פון דיינע לייט, איז דיר ווער שולדיג ? אַז מען נעהמט זיך, נעהמט מען זיך אַ יודיש מיידעל, אַ היימיש קינד ; קענסט איהר מוטער, האָסט איהר פאָטער געקענט, ווייסט ווער זי איז.

זשאַק.

איך האָב דאָך איינמאָל געזאָגט, איך וויל נישט הערען, איך וויל נישט געדענקען דערפון. לאָמיר אויפהערען צו רעדען. (דרעהט זיך איבער דער שטוּב אַרויף און אַראָב, שאָקעלט זיך אָב). אָך, גאָט מיינער וואָס פאַר אַ טראָבעל געהאַט, נו, נו, גענוג ! איך וויל נישט הערען, איך וויל נישט געדענקען דערפון. (ר׳ משה ווינקט צו בלומעלען אויף זשאַק׳ן, ווי ער וואָלט זאָגען,—קוק מיר אָן, מיין תנא. נאָך אַ קליינע פּויזע) און איהר מיינט, אַז דאָ אין ניו-יאָרק קריגט מען שוין אַ היימיש קינד ? ווייס איך וואָס, (פון שטוּב אַרויס) איך וואָלט נייגעריג געווען צו וויסען, ווער זי האָט אויפ׳ן זינען.

בלומעלע.

נישקשה, אַז מען זוכט געפינט מען שוין ; טײַלמאָל שטעהט עס פאַר דער נאָז און מען זעהט עס נישט מיט די אויגען.

ר׳ משה.

(אין דער שטיל צו בלומעלען)

ער זעהט עס נישט. שוין זעהט ער עס נישט!

זשאק.

פונקט היינט זיך גענומען, אין דער נאכט פון איהר יאהרצייט צו דערען דערפון! לאמיר אויפהערען. (פויזע) ע, איך האב׳ס גארנישט אין זינען געהאט.

ר׳ משה.

וואס איז אין דער יאהרצייט, עס איז נישט קיין עבירה, נור א מצוה נאכ׳ן יודישען דין. און די וועלט איז שוין איינמאל אזוי, די געשטארבענע זענען טויט און די לעבעדיגע דארפען לעבען.

זשאק.

און וואס מיינט איהר, א היימיש יונג מיידעל האט שוין גארנישט אנדערש וואס צו טהון, נור מיך צו געהמען? עס זענען דא גענוג יונגע בוים.

בלומעלע.

נו, נו, זיי האבען זיך אין דער מדרגה צו האלטען, אין אזא שמאלץגרוב, נישט איין יונגע מויד וואלט זיך דיר אויף דעם האלז אנגעהאנגען; פאר דעם איז שוין אויסגעזארגט. כ׳לעבען, ווען איך וואלט היינט א יונגע מויד געוועזען!

ר׳ משה.

(מיט שפאס)

נו, נו, אלטע, וואס אמעריקא מאכט! זעהסט וואס אמעריקא מאכט?

בלומעלע.

שוויַיג, שוויַיג, לאָזען שוין דיַינע שונאים רעדען (צו זשאַק'ן) פאַר־דעם איז אויסגעזאָרגט.

זשאַק.

איך בין נור נײַגעריג צו וויסען, ווען זי האָט אויפ'ן זינען.

בלומעלע.

דו ווייסט עס גאַנץ גוט, מען דאַרף דיר נישט קיין פינגער אין מויל אַריינצושטעקען. (מען קלינגט אין טיהר) קומט אודאי שוין אַליין אָן. (געהט אַרויס די טהיר עפענען).

זשאַק.

ווירקליך, דער קאָפּ שטעהט מיר גאָרנישט צו דעם, ווירקליך נישט. קען מען באַלד זיך צו פּאַסען? איהר מיינט איינמאָל חתונה געהאַט, ווייס איך, נור דאַן געטהון אַ נאַרישקייט.

(עס קומט אַריין שיינדעלע מיט'ן מיידעל, זיי זענען שבת'דיג געקליידט, דאָס מיידעל אויסגעצוואָגען, אין אַ ניי קליידעל, פערקעמט די האָהר אין צוויי צעפּ, האַלט זיך אַרטיג ביי דער מוטער. שיינדעלע קומט אַריין, סטאַרעט זיך צו קוקען זשאַק'ן אין די אויגען אַריין, זשאַק קוקט אין אַ זייט, ברומט אונטער אַ ביסעל. אַ קליינע שטילע פּויזע, שיינדעלע מאַכט איינינגע מאָל מ... מע... אָזעלכעם... זעצט זיך אַוועק).

שיינדעלע.

איך בין נײַגעריג צו וויסען, וואָס זי ... געשיקט נאָך מיר.

איך מיט מײן יתומה בין דאָ.

בלומעלע.

וואָס ביסטו אַזױ נײַגעריג, ווײסטו אַ ביסעל שפּעטער געוואָהר ווע-רען; וואָס האָסטו מורא, דו ווײסט צולעגען דער באָבעס ירושה? דו ווײסט נישט צולעגען דער באָבעס ירושה!

שײנדעלע.

(קוקענדיג אויף זשאַק'ן, וועלכער נעהמט די אויגען אַוועק)

יאָ דער באָבעס ירושה, נישט דער באָבעס ירושה, (זי בליקט אויף זשאַק'ן) איך ווײס נישט וואָס שטעהט דאָ צו געווינען.

בלומעלע.

ווײסטו שפּעטער זעהען. (נאָך אַ קלײנע פּויזע) הכלל, וואָס וועלען מיר מאַכען לאַנגע שהיות, מיר זענען נישט אַלע קײן קינדער. (צום מײ-דעל) זאָג נור, פײגעלע, האָסטו ניט אפשר ווען, איך מײן—האָסטו נישט וועמען דײן וואָרט צוגעזאָגט, איך מײן, ביזטו שוין נישט, האָסטו שוין וועמען אַ חתן אין דערהײם? אפשר דאָ?

שײנדעלע.

(קוקט אויף זשאַק'ן, וועלכער נעהמט פון איהר די אויגען אַוועק)

זי איז דען אַזאַ נאַר ווי איהר מוטער? איהר מוטער האָט זיך בע-נאַרישט; הײנטיגע מײדלעך בעדענקען זיך גוט, אײדער זײ געהען טהון אַזאַ שריט. (צו זשאַק'ן) דער חתן קען נאָך נאָך אַמעריקאַ אַנטלױפען חתונה האָבען, און די כלה איבערלאָזען אין דערהײם זיצען, ווי נישט אײנער האָט עס געטהון.

בלומעלע.

שווייג, שווייג, לאָזען דיינע שונאים רעדען.

פיינגעלע.

(רוקט זיך געהנטער צו צו דער מוטער, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ)

ניין!

בלומעלע.

מיר האָבען פאַר דיר א שידוך א גליק. דו קומסט אריין אין א הויז אריין, אין עשירות.

ר' משה.

(לעגט צו)

אין א עשירות, אין א אדירות.

בלומעלע.

אוי, ליבטיג האָט געמוזט דיין שטערן אויפ'ן הימעל אויפ־געהן. דיין טאַטע אין הימעל האָט זיך געמוזט פאַר דיר לויפען מיהען! עס וועט דיר וואויל זיין ווי די וועלט. די מאַמע האָט דיר גארנישט געזאָגט?

שיינדעלע.

א גליק, זאָג איך דיר! ער וועט דיך אויך לאָזען זיצען, און מיט אַג'אנדערער חתונה האָבען, און דו זיצסט אין דערהיים אין געהאַק־טע וואונדען. קוק אוים אויף א בריוועל צו דער כלה, איך זאָג דיר א גליק!

בלומעלע.

שווייג, שווייג, לאָזען שוין דיינע שונאים רעדען, (צום מיידעל) האָט די מאַמע גאָרנישט גערעדט מיט דיר?

פייגעלע.

(שאָקעלט מיט'ן קאָפּ)

יאָ.

בלומעלע.

נו, וואָס זאָגסטו?

פייגעלע.

(לאָזט אַראָב דעם קאָפּ)

וואָס די מאַמע וועט מיך הייסען, דאָס וועל איך טהון.

שיינדעלע.

די מאַמע וועט דיך הייסען, וועט דיך הייסען. מן הסתם האָט ער דאָך שוין אַזאַ פּעהלער, אַז ער שדכנ'ט זיך נור צו אונזער משפחה, קיין אַנדערע קען איהם גאָרנישט געפעלען. בין איך נישט אַריינגעפאַלען צו איהם, ועסטו אַריינפאַלען.

זשאַק.

(וועלכער איז געזעסען די גאַנצע צייט און האָט פאַר חרפה נישט געקענט קוקען שיינדעלען אין פּנים אַריין, נור דאָס פּנים געהאַט אַוועקגעבויגען, הויבט זיך אויף).

ע, דער קאָפּ שטעהט מיר גאָרנישט חתונה צו האָבען.

שײנדעלע.

קוקט׳ס מיר נור אָן מײַן צדיק, דער קאָפּ שטעהט איהם גאָר־נישט און די אױגעלעך בלישטשען, בלישטשען! אױ, אױ, איך קען מיך דערױף!

זשאק.

װירקליך דער קאָפּ שטעהט מיר נישט. איהר מײנט, עס איז אַזױ גרינג. אײנמאָל חתונה געהאַט, יאָהר־צײַט געהאַט — אַזױ שנעל פערגעסען, חתונה האָבען — אײנמאָל נור געװאָלט טהון אַ נאַרישקײט! איך װײס נישט, אױב איך קען זיך צופאַסען. מען קען נישט אַזױ פלינק פערגעסען אַ װײַב!

שײנדעלע.

קוקט׳ס מיר אָן מײַן צדיק, מען קען נישט אַזױ פלינק פערגעסען, כ׳לעבען, עס איז שױן צײַט, זאָלסט טאַקע נישט פערגעסען, איך האָב מורא, זאָלסט זי אױך נישט פערגעסען, װי דו האָסט איהר מוטער פער־געסען. װעסט מײַן יתומה געבען אַ נדן, נישקשה, זי װעט קריגען אַזאַ מציאה װי דו ביזט.

בלומעלע.

האָב נישט קײן מורא, ער װעט איהר שױן געבען נדן, ער װעט איהר געבען אַ חתן, — חתונה האָבען װעט ער, אַ קינד װעט ער איהר געבען נדן. האָב נישט קײן מורא, ער װעט איהר שױן געבען.

ר׳ משה.

װאָס איז שײך? געשטאָרבען איז געשטאָרבען, און חתונה צו

האָבען איז אַ מצוה־זאַך; אַ יוד, אַ יונגער מענש, דאַרפט קינדער האָבען.

זשאַק.

איך ווייס גאָר נישט, אויב דאָס מיידעל וועט מיך וועלען! איך בין דאָך שוין אַן עלטערער מענש.

שיינדעלע.

עס איז ביי אונז אַזאַ משפחה־פעהלער, האָסט שוין אַזאַ מזל צו אונז; האָסט געפעלען דער מאַמען, וועסטו געפעלען דער טאָכטער.

זשאַק.

(הויבט זיך אויף, געהט צו צום מיידעל)

יאָ, עס איז וואָהר? (דאָס מיידעל פערשעמט, האַלט דעם קאָפּ צו דר'ערד געבויגען). ווילסטו ווערען מיין כלה? זאָג, שעם דיך נישט! דיין מאַמע האָט מיך אויך נישט פיינד געהאַט. אַזאַ אַלטער מאַן בין איך נאָך נישט, און קיין שלעכטער מענש בין איך אויך נישט, דאָס האָט דיר די מאַמע אודאי שוין געזאָגט.

פיינגעלע.

איך ווייס עס גאַנץ גוט.

זשאַק.

דיין מאַמע האָב איך טאַקע פערשעמט, אַ חתן געוואָרען מיט איהר און זי איבערגעלאָזט אין דערהיים; און דיין מאַמע איז געווען גוט צו מיר, נור עס האָט זיך אַזוי געמאַכט. געגען דיין מאַמען האָב איך געַ־

זינדיגט, דערפאַר וועל איך מיט דיר חתונה האָבען.

בלומעלע.

מן הסתם איז עס דאָך געווען אַ גאָטס-זאַך, עס זאָל זיך אַזוי מאַכען (צו שיינדעלען); דיר איז נישט געווען בעשערט, איהר איז עס יאָ בעשערט.

זשאַק.

(נעהמט זי אָן בײ דער האַנד, און גלעט איהר דעם קאָפּ)

און יאָ, וועסטו זיין אַ גוט ווייבעל, וועט דיר וואויל זיין ווי די וועלט; נור נישט קיין גרויסאַרטיגע מאַדאַם, חאָטש דו וועסט האָבען געלד. און יודישליך זאָלסטו מיר דאָ אין הויז איינפיהרען, ווי אין דערהיים. דו הערסט! ווי זי, עליה-השלום, ווי די מוהמע בלומעלע — יודישליך, יודישע מאכלים, היימיש. דו הערסט!

שיינדעלע.

וועסט איהם קאָכען יאַיכלעך און געבראָטענע הינדלעך, ער האָט עס גערן. (זי ווינקט צו איהם) דו דערמאָהנסט דיך.

פייגעלע.

די מאַמע האָט מיר שוין געזאָגט.

בלומעלע.

מיט איין וואָרט, אַז דו וועסט דיך וויסען ווי צו פיהרען קען דיר וואויל זיין ווי די וועלט. הינטער אַ ליכטיגען שטערן ביזטו געבוירען מיין קינד,

דינטער אַ ליכטיגען שטערן. (צום מאַן) משה! וואָס זיצסטו? נאַ, מײַנער זיצט גאָר! געה זײַ מקבל קנין! אויף וואָס זאָל מען אָבלעגען?

זשאַק.

באַלד, הײַנט, בײַ איהר יאָהר־צײַט־ליכט? לאָז מען אָבלעגען אויף אַן׳אַנדער טאָג.

שײַנדעלע.

דער יאָהר־צײַט־טאָג איז אַ מזל׳דיגער טאָג בײַ יודען. משה, וואָס שווײַגסטו, וואָס האָסטו דיך אוועקגעזעצט?

ר׳ משה.

איך וואַרט דאָך אויף אַן׳עדות, יודענע; איהר זעגט דאָך ווײַבער, מען קען דאָך פון אײַך קײן עדות נישט האָבען. וועט קומען שלמה, וועט מען מקבל קנין זײַן.

זשאַק.

לאָז מען וואַרטען, ביז דאָס יאָהר־צײַט־ליכט וועט אויסגעהן.

ר׳ משה.

וואָס איז, בײַם יאָהר־צײַט־ליכט? עס איז גאָרנישט אַזאַ עבירה, אדרבה! עס איז אַ מצוה חתונה צו האָבען, נאָכ׳ן יודישען דין. נישט קשה, אין יאָהר־צײַט־טאָג איז אַ מזל׳דיגער טאָג, אַ מזל׳דיגער טאָג. יאָ, איז שלמה דאָ! (שלמה קומט אַרײַן דורך דער קיטשען־טהיר, ר׳ משה

נעהמט אַרויס זיין טיבעל) די טויטע זענען טויט, די לעבעדיגע דארפען צו לעבען.

שלמה „מלאך".

(פערוואונדערט)

וואס איז דאס, וואס האט'ס געשיקט נאך מיר?

ר' משה.

ווערסט אנ'עדות זיין, עס איז א יודישע זאך. האסט מנחה געדאַוועגט, קום אהער!

יצחק.

כ'האב ס'מאל קיין כלה־מתנה נישט, אזוי אונגעריכט!

בלומעלע.

דו ביסט פאר איהר די בעסטע מתנה

שיינדעלע.

און וואו איז דער מחותן איזאאק?

יצחק.

(דערמאהנט זיך אן איזאאק'ן מיט שרעק)

הערט נור, נור איזאאק דארף נישט דערפון געוואהר צו ווערען. איהר הערט? קיין איין ווארט. (צו דער מוהמע'ן) עס איז מיר א חרפה פאר איהם די אויגען צו דערהויבען נאך יענער מעשה. ווידער זיך דעם קאפ

פערדרעהט . איהר הערט ?

שיינדעלע.

ווי הייסט ? איזאאק איז דאך דער גאנצער . . .

בלומעלע.

(פאלט איהר אין די רייד)

האסט רעכט , קיין איין ווארט נישט ; איזאאק וועט נישט געוואהר ווערען .

שיינדעלע.

וואס , ער שעמט זיך מיט מיין טאכטער ?

בלומעלע.

ער שעמט זיך נישט , ער שעמט זיך נישט . ער האט רעכט , משה , וואס שטעסטו ?

ר׳ משה.

אז איהר פלוידערט אזוי פיעל , און קיין מצוה מקיים זיין לאזט איהר נישט . (נעהמט דאס טיכעל , איז מקבל קנין . עס ברעכט ארויס א רעש , מזל-טוב ! בלומעלע נעהמט א גאנצען סטאס טעלער און האקט אן דר׳ערד) . מזל-טוב !

(מען גיסט אן גלעזלעך , מען ווינשט זיך , מען קושט זיך) .

ר׳ משה.

(מיט׳ן כוס צו זשאק׳ן)

לחיים דיר , לחיים ! דער זווג זאל עולה יפה זיין , דו טהוסט א

גרויסע מצוה. (ווייזט אויף'ן מיידעל) די יתומה, גאָט זאָל דיר העלפען, (בלומעלע חליפעט ארוים אין א געוויין). וואס ווילסטו, נארישע יודענע?

בלומעלע.

(ווייזט אויף זשאק'ן)

זיין מוטער חנה האָט געדאַרפט פון קבר אויפצושטעהן און צו זעהען זיין עשירות, זיין אדירות. אַן אָרימאַן האָט קיין מזל נישט, צרות האָט זי געהאַט פון איהם, און אז עס קומט צו א שטיקעל נחת, דערלעבט זי עס נישט.

ר' משה.

האָסטו געהערט! האָט זיך דערמאַהנט א מעשה פון פאר פערציג יאהר! ווי לאַנג איז זיין מוטער שוין טויט? לחיים, לחיים!

בלומעלע.

(טריקענט זיך אויס די אויגען און צוקושט זיך, צוקערשט מיט דער כלה, דערנאָך מיט שיינדעלען).

זעהסטו, עס ווערט גארנישט פערלוירען. דיך האָט ער פערשעמט, געהמט ער דיין טאָכטער; מיט דיר דעם שידוך אָבגעלאָזט, האָט ער חתונה מיט דיין טאָכטער. זעהסט, גאָט'ס א זאך.

שיינדעלע.

(זעצט זיך אוועק און קוקט אויף זשאק'ן)

און איך קוק אָן דעם תנא (זי ווייזט אויף זשאק'ן) און פרעג נור איין זאך. פאַרוואָס קומט זיי דאָס אַלעס די מאַנספערשוינען? זיי שדכנ'ען זיך צו די מוטערס און האָבען נאָך חתונה מיט זייערע טעכטער; און מיר.

טרויערינגע ווייבער, אז קוים עלטערן מיר זיך, געהען מיר שוין אין דר'ערד אריין.

בלומעלע.

איי, לאז מיך געמאך, ער איז דאך נאך א יונגערמאן.

שיינדעלע.

איך וועל מיר נעהמען א יונגען בוי און חתונה האבען. ער מעג, איך מעג אויך.

בלומעלע.

(בעקוקט זי און שאקעלט אויף איהר מיט'ן קאפ)

איי, דו ביסט דאך שוין א צובראכענער שארבען, וועסט גאט בענשען, אז דו וועסט זייערע קינדער וויעגען.

שיינדעלע.

דאס איז דאך מיין געשריי, מיר טרויערינגע ווייבער, אז קוים עלטערט מען זיך, געהען מיר שוין אראב, אראב; און זיי קומט אלעס,— די מוטערס, די טעכטער.

בלומעלע.

לאז מיך שוין געמאך מיט דיין צובראכענעם שארבען.

זשאק.

נו, לחיים, שיינדעלע, גאט זאל דיר העלפען, זאלסט האבען א גוטע.

עלטער. זעהסט — דיינע געבראטענע הינדעלעך זענען דיר נישט פערלארען געווארען; זיי קומען אין די משפחה אריין. נור נישקשה, ביסט געווען א גוט מיידעל, א שען מיידעל, זא העלף מיר גאט, היינט ביסטו אנ׳אלטע יודענע געווארען, אנ׳אלטע יודענע. ביי מיר וועסטו וואוינען, וועסט דיין טאכטער לערנען ווי א גוטע בעל־הבית׳טע צו זיין, וועסט איהר פערצעהלען, וואס איך האב ליעב, דו ווייסט דאך פון אמאליגע יאהרען; ווייניג וואס זיך געענדערט, חאטש זיך געשניטען אויף א דייטש, נור אונזערם א מענש ענדערט זיך נישט אזוי שנעל. עס בענקט זיך טייל־מאל, שיינדעלע! (ער טרינקט) לחיים, לחיים! חאטש איך בין שוין דא דרייסיג יאהר און בין א נגיד געווארען און האב הייזער, סטארס; נור עס איז נישט קיין אונטערשיעד מעגסט הונדערט יאהר זיין אין דער פרעמד, קוים דערשמעקסטו עפעס היימישעס, פערגעסטו דיר פון אלעם, גיט עס דיך עפעס אזא צופ ביים הארץ. און דו זיצט דיר טיילמאל דא, דורך די לאנגע יאהרען, פאר דעם סטאר אויף די בוירי, און די קארס פליהען פאר דיר פארביי, און דער עליוועטער קלאפט דיר, און דו זעהסט דיר גאר דאס געסעל מיט די קליינע הייזלעך, וואס איז דיר דארט אין דערהיים פון דעם קליינעם שטעדטעל, וואס דו ביסט געקומען; און דו זעהסט דיר גאר דאס פלעמבעל, וואס איז דיר פאר דיין טהיר, און דו זעהסט דיר די אלטע חיה־לאה, וואס שפאצירט דיר פאר׳ן געסעל פארביי. יא, עס ציהט דיך נאך דארט, וואס האסט געלאזט אין דערהיים, און הערסטו אמאל פון דערהיים, איז דיר אזוי אין הארצען ווארים, און דו האסט געוואלט, אז מען זאל דיר פערצעהלען פון דערהיים, דאכט זיך, אז דארט ווייט אויף יענער זייטים איז דא עפעס א היים, א משפחה, א פריינד, חאטש דו האסט קיינעם נישט איבערגעלאזט דארט אין דערהיים, ניט קיין טאטען, ניט קיין מאמען. אלעם גלייך, עס האט דיך געצויגען.

שלמה „מלאך״.

דו האסט רעכט, עס ציהט דיך נאך די היימישע בהמה, וואס דו

האָסט אין דערהיים איבערגעלאָזט; אונזערס אַ מענשען ציהט שטענדיג נאָך די היימישע בהמה, מעגסט האָבען טויזענדער, איז דיר נישט קיין חלוק, וועט זיך דיך שטענדיג ציהען נאָך דער היימישע בהמה, ווי איך. (האַלב אין טרעהרען) אַזוי ווי איך פונקט, אַז איך דערזעה דאָס פערד אין גאַס דאָ, ווי עס שלעפט און קריכט, ווילט זיך צוגעהן דערצו און גלעטען, גלעטען איבער'ן פנים. און עס נעהמט דיך אָן עפּעס אַזאַ וועהטאָג, אַז אינעווייניג דאָ, (ער ווייזט אויפ'ן בויך) פּאַקט דיך, און דו וואָלסט געוואָלט אין דערהיים זיין, און דו וואָלסט געוואָלט פאָהרען מיט'ן פערד אויף דעם קראַשענוויצער וועג, ווי דו ביסט יעדען טאָג געפאָהרען, דיין לעבען לאַנג, צייט דו ביסט אַ קליינער יד געוועזען. יאָ עס ציהט דיך, עס ציהט דיך דאָרט ווייט נאָך דעם גרויסען וואַסער, צו דער היימישע בהמה.

זשאַק.

(וועלכער האָט שוין אַ ביסעל מעהר געטרונקען)

און דענסטמאָל דאָ ביים טיש, ווען זיי — איך מיין, מיין נאַרישקייט — (ער לאָזט פערשעמט דעם קאָפּ אַראָב) זענען דאָ געוועזען, און איך האָב דערזעהען אַ היימישען מענשען, ווי מען בעליידיגט אַ היימישען מענשען, ווי מען פערלייקענט אַ טאַטען, אַ מאַמען, האָט עס מיך געגעבען אַ נעהם דאָ אָן, אַז איך האָב געמיינט, אַז די געדערים אינעווייניג... אַז איך האָב געמיינט, (ער דערמאָהנט זיך, האַפּט זיך צוריק) נו, אָל רייט, ווי זאָגט די מוהמע: אַ גאָטס אַ זאַך געוועזען, לאָז זיין אַ גאָטס אַ זאַך, אַבי עס איז דאָ, ווי אין דערהיים פאַרצייטענס. (עס הערט זיך קלינגען. ער דערמאָהנט זיך). דאַכט זיך, איזאַאַק געהט. מיינע ליעבע, נור גאָרנישט זאָגען, איהר הערט — גאָרנישט זאָגען, נור שאַ גאָרנישט.

(מען עפענט די טהיר, איזאַאַק קומט אַריין)

איזאַאַק.

(מיט אַ בעוואונדערטער מינע)

גוט אָוועגד! וואָס איז דאָס פאַר אַ יום=טוב היינט? אַזאַ עולם! אַ, גוט אָוועגד, שיינדעלע.

זשאַק.

(מיט האַרצקלאַפּונג, מיט אַ געמאַכטען שמייכעל)

אַ, איזאַאַק, גאָרנישט געזעהען. ע, גאָרנישט נויטיג, נויטיג, דאָס האָט דער פעטער, די מוהמע... דער פעטער זאָגט — יאָהר=צייט היינט, איז אַ יום=טוב אַ מזל=טוב, האָט זי ליכט אָנגעצונדען, שיינדעלען פערבעטען.

איזאַאַק.

(מיסטרויִמיש)

אַזוי, (ער בויגט זיך אַראָב און ער הויבט אויף אַ צובראָכענעם טעלער) וואָס איז דאָס? טעלער געבראָכען?

זשאַק.

(בלייך, דערשראָקען)

אַה, טעלער... די מוהמע איז געגאַנגען, האָט אַ טעלער צובראָכען, געפאַלען — אַ טעלער צובראָכען.

איזאַאַק.

אַ טעלער צובראָכען? (געהט אַריין אין די צווייטע שטוב, ברענגט אַרויס זיין געשטאָרבענער שוועסטערס פּאָטאָגראַפיע, און הענגט זי אויף, אויף דעם אָרט וואו זי איז געהאָנגען אין צווייטען אקט). דאָס מאָל מעג זי אויך זיין דערביי...

זשאק.

(קוקט איהם אָן פערוואונדערט)

איזאאק!

שיינדעלע.

(פאלט ארוים אין א לאכען)

ווייסט, ער האט דאך נאך אונז געשיקט, ער האט דאך אונז קיין אמעריקא אראבגעבראכט, געשריבען, דעם גאנצען שידוך אנגעשלאגען, דער שדכן געוועזען.

זשאק.

(קוקט אָן איזאאק'ן)

איזאאק!

בלומעלע.

און אונז האט ער דאך דא אהער געבראכט, האט אונז געשריבען, אז דיין ווייב, עליה־השלום, איז געשטארבען, און דו ביסט אליין, בענקסט נאך א היימישען מענשען, האט אונז שיפס־קארטען געשיקט.

זשאק.

איזאאק!

שלמה „מלאך".

און מיך, און מיך האט ער דאך ארייננעשיקט, ווען די דייטשען וועגען געוועזען, און האט מיך געהייסען פערצעהלען פון די פערד.

איזאַאק.

אָבער צו די תנאים האָט ער מיך נישט געבעטען. אַ מתנה דער כלה חתימה-געלד האָב איך זיי ווי זיי געבראַכט. (ער נעהמט אַרויס אַ שאַכ-טעלע מיט ציהרונג, גיט'ס איבער פגייעלען).

זשאַק.

(קוקט אָן איזאַאק'ן מיט גרויס אויפרעגונג)

איזאַאק!

איזאַאק.

(קלאַפּט איהם אויף דער נאָז)

און יעצט ווייסטו שוין, פאַרוואָס איך האָב נישט געוואָלט, אַז דו זאָלסט מיט דער דייטשקע חתונה האבען?

זשאַק.

(מיט טרעהרען אין די אויגען קוקט אויף איהם)

איזאַאק.

כדי דו זאָלסט אַ יודיש קינד האָבען, זשאַק, אַ יודיש קינד.

(פאָרהאַנג אין דער פויזע).